

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

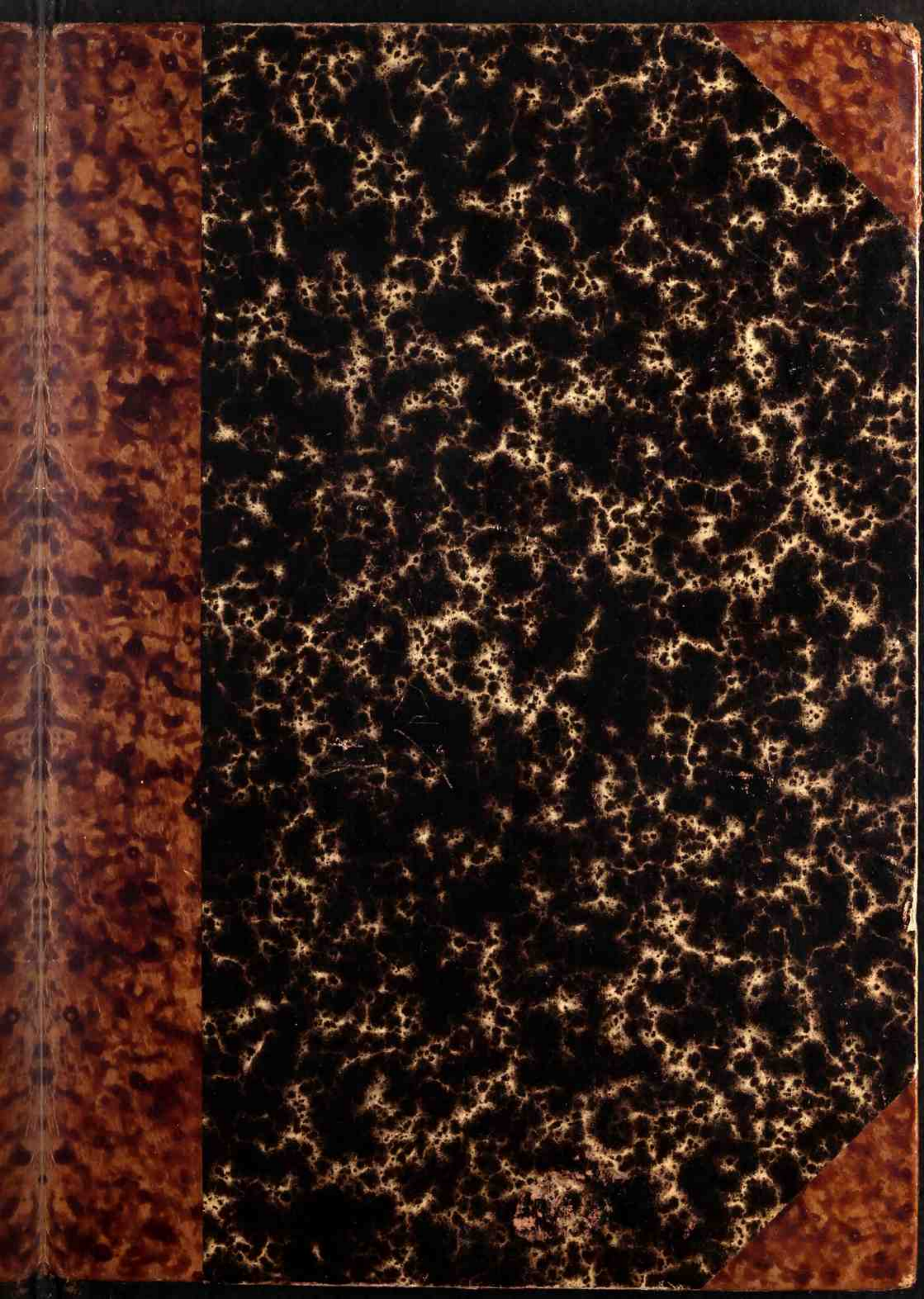
Forfatter(e) Author(s):	Tolstoj, Leo.; Leo Tolstoy ; oversat af Anders W. Holm.
Titel Title:	<u>Kreutzer-Sonaten</u>
Udgavebetegnelse Edition Statement:	3. opl.
Udgivet år og sted Publication time and place:	København : John Martin, 1911
Fysiske størrelse Physical extent:	142 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

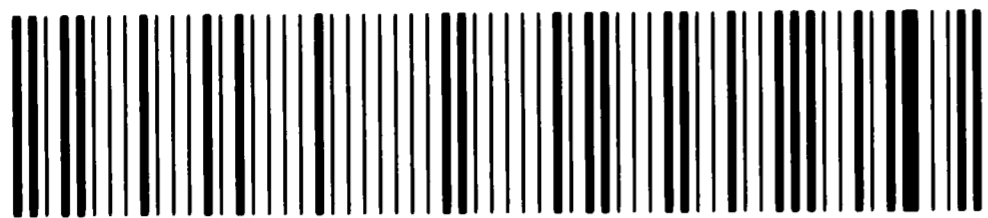
UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

58 - 409

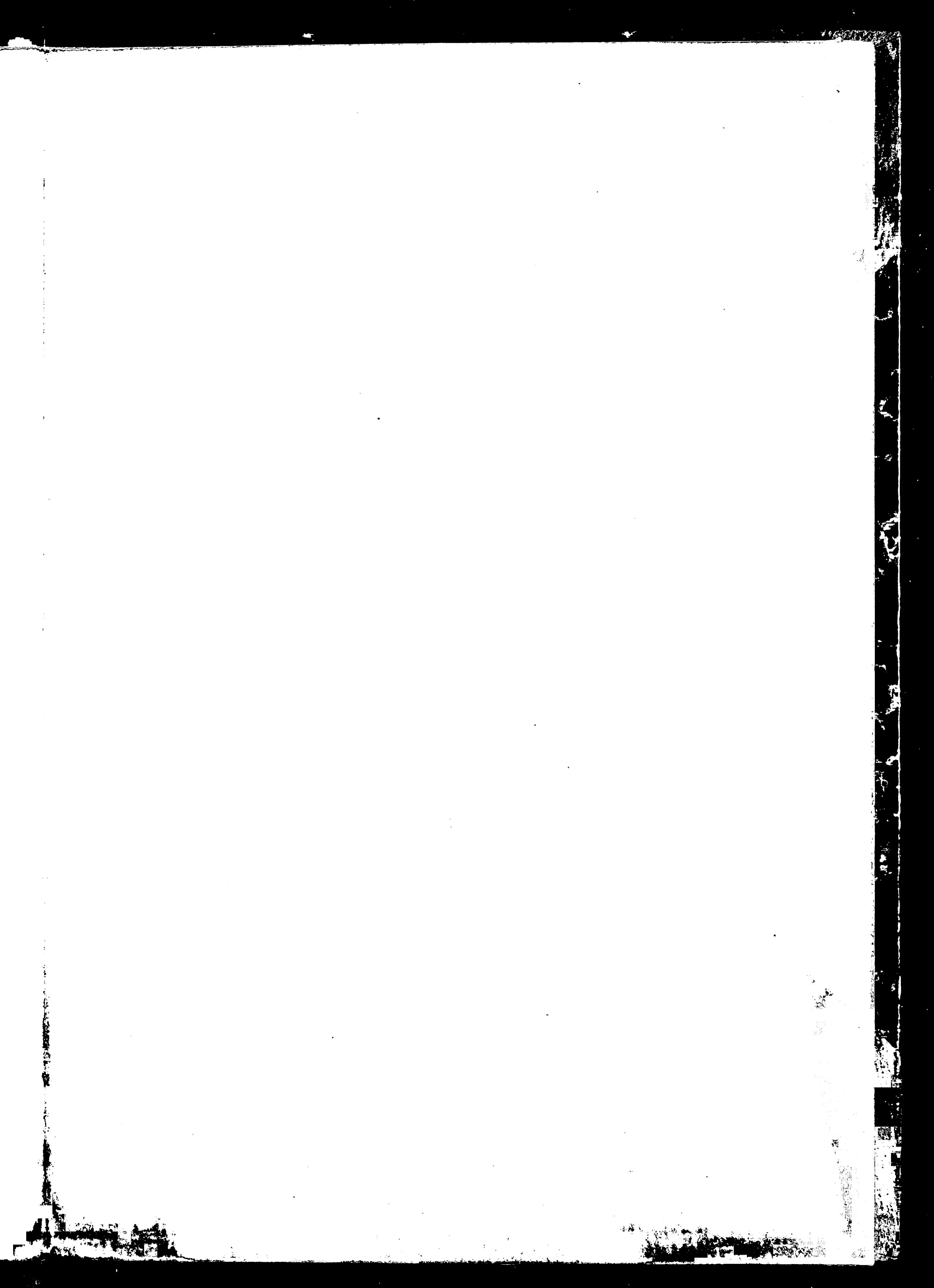
DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 58 8°

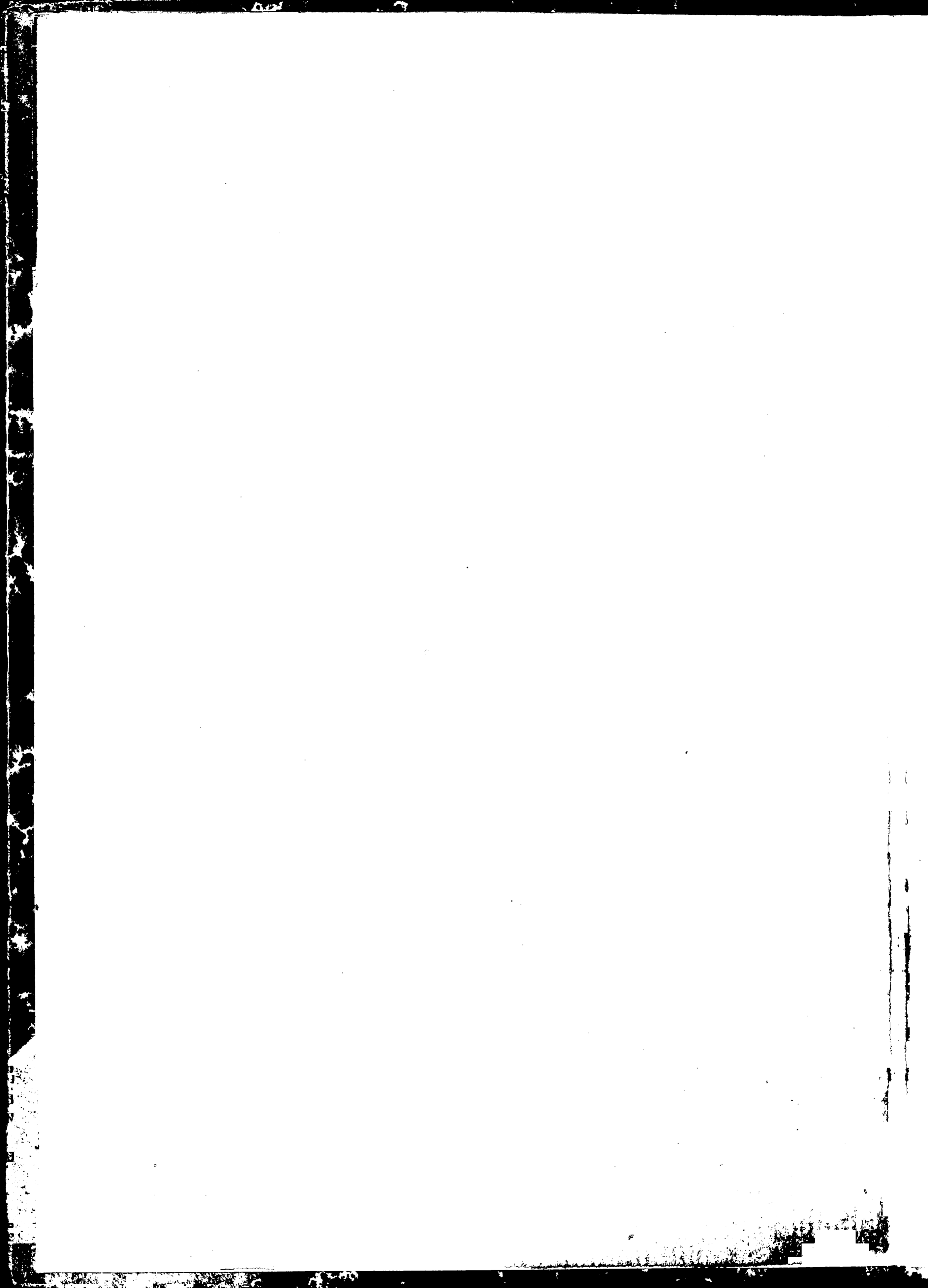

1 1 58 0 8 14362 9

+ Rex

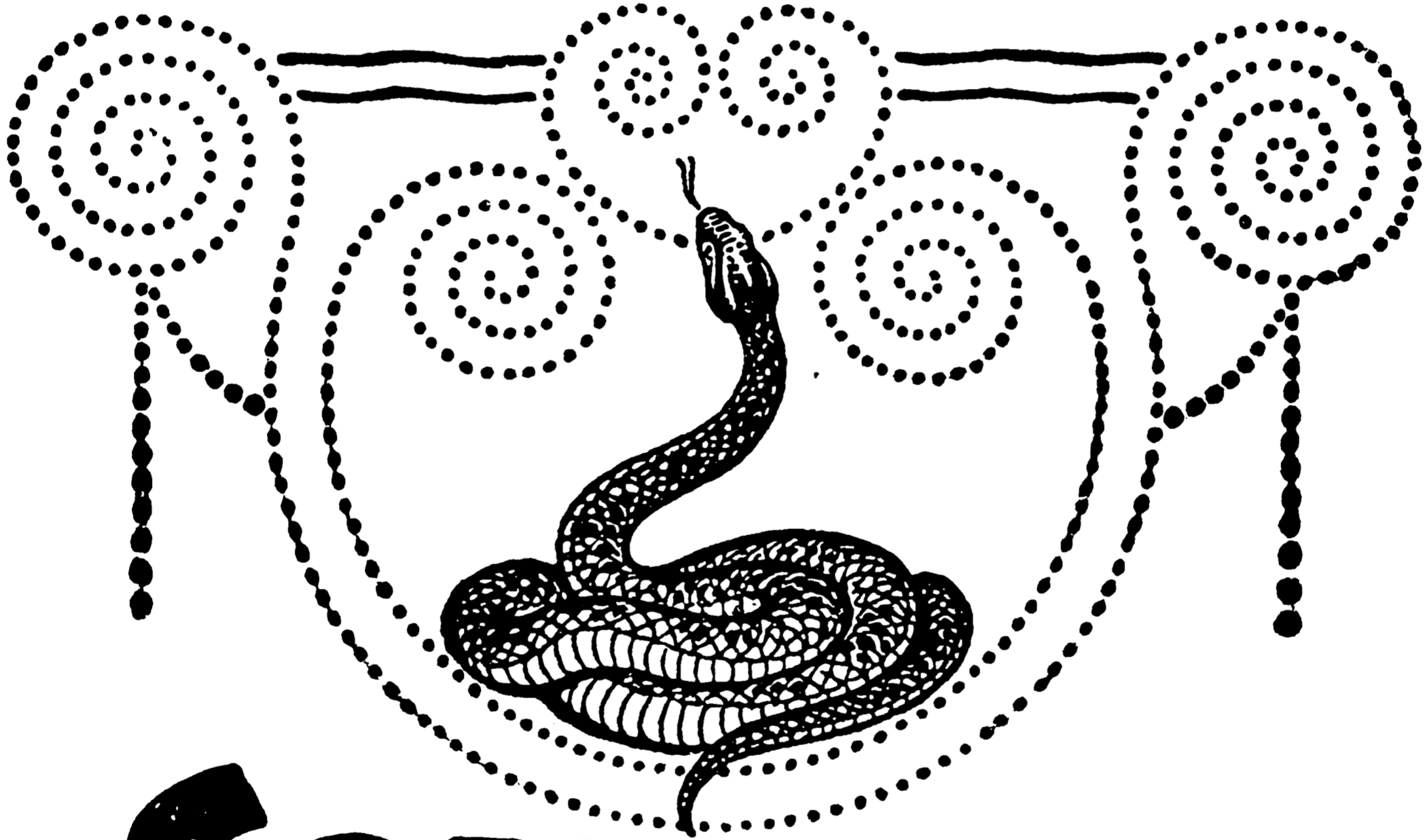

Martins
Standard Udgave

**LEO TOLSTOY:
KREUTZER-**

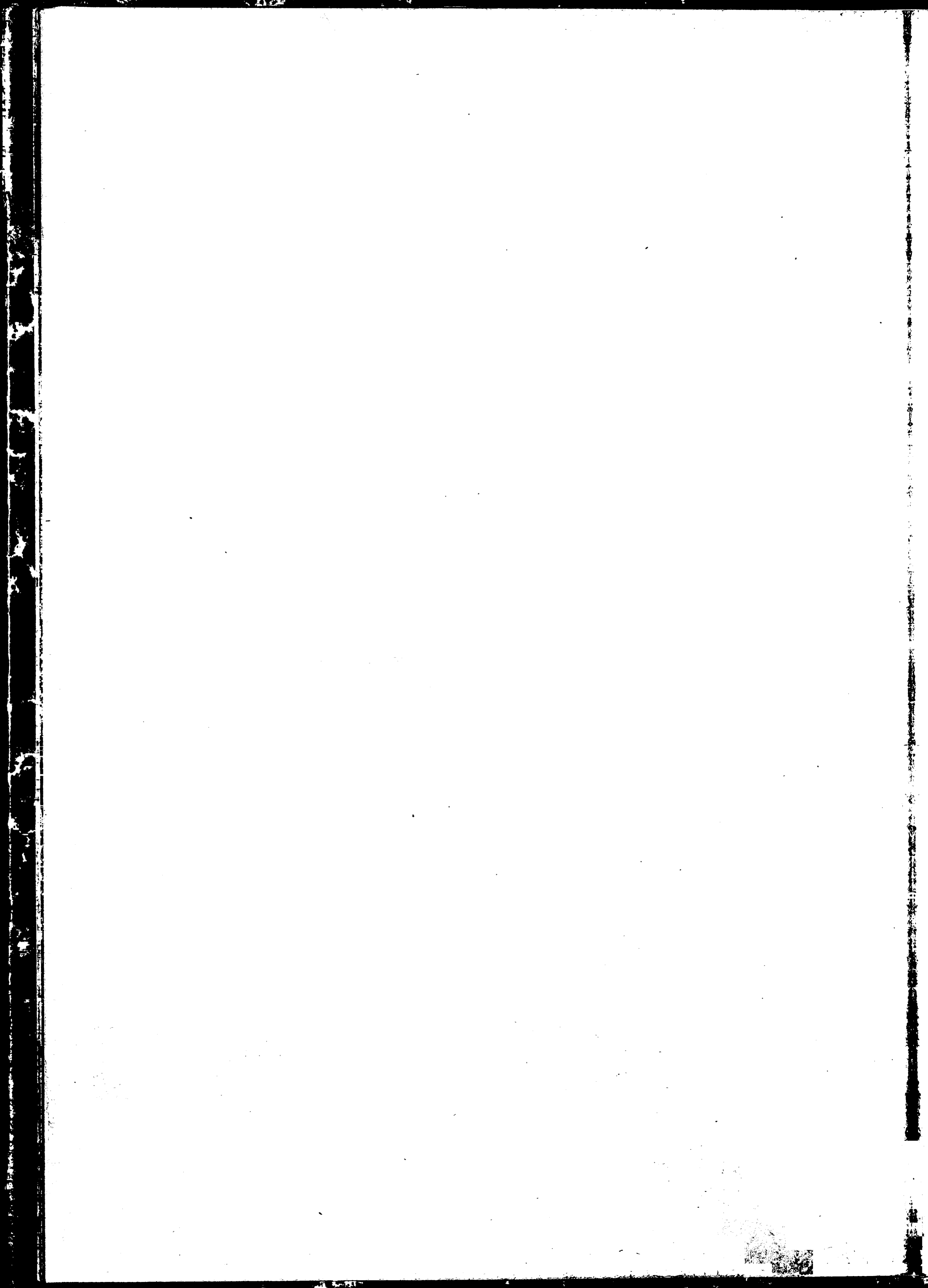
SONATEN

T. 7.

KREUTZER-SONATEN

Op. 15. 23615^a

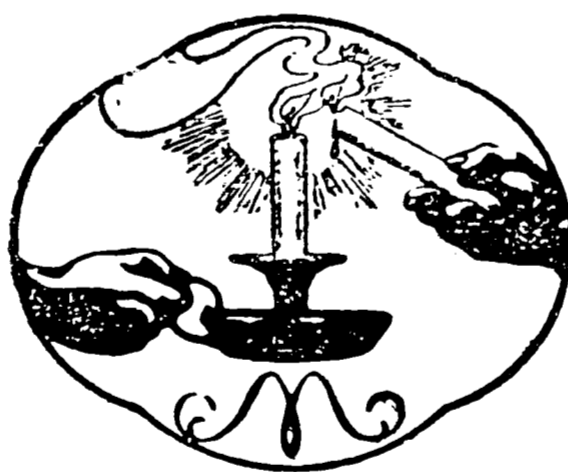
LEO TOLSTOY

KREUTZER-SONATEN

OVERSAT AF

ANDERS W. HOLM

3. OPLAG

JOHN MARTIN'S FORLAG

KØBENHAVN — MCMXI

MARTIN S FØRLAGSTRYKKERI, KØBENHAVN.

„Men jeg siger Eder, at hver den, som ser paa en Kvinde for at begære hende, har alt bedrevet Hor med hende i sit Hjerte.“

(*Matthæi Evang. 5.—28.*)

Men hans Disciple sagde til ham: Staar Sagen saa mellem Mand og Hustru, da er det ikke godt at gifte sig.

(*Matthæi Evang. 19.—10.*)

Det var i de første Foraarsdage. Vi rejste allerede paa anden Dag. I vor Waggon steg bestandig Rejsende for kortere Strækninger ud og ind; kun tre Passagerer og jeg havde været i Vognen lige fra Afgangstationen: en ikke smuk og ikke ung Dame med slappe Træk; hun røg og havde en herreagtig Frakke og Hue paa; hendes Ledsager, en meget talende Herre paa omkring de fyrretyve Aar med en omhyggelig, moderne Paaklædning; og saa endnu en Mand, som holdt sig for sig selv. Han var meget nervøs, lille af Vækst, endnu ikke gammel, men hans bølgende Haar var øjensynligt graanet før Tiden, og hans Øjne havde en usædvanlig Glød og fløj uafloadeligt fra den ene Genstand til den anden. Han var i en gammel Overfrakke med en Lammeskindskrave, som tydede paa, at den var udgaaet fra en Førsteklasses Skrædder, og havde en høj Lammeskindshue paa. Naar Overfrakken ikke var knappet til, saa man under den en Jakke og en broderet russisk Trøje. Herren havde ogsaa den Ejendommelighed, at der nu og da kom en besynderlig Prusten fra ham, der lød som Smaahosten eller som en grelt afbrudt Latter.

Denne Herre havde under hele Turen omhyggeligt undgaaet at snakke med og gøre Bekendtskab med de Medrejsende. Talte en af hans Naboer til ham, saa svarede han kort og godt og læste eller saa ud af Vinduet og røg, eller ogsaa trak han sine Sager frem af sin gamle Rejsetaske, drak Te eller spiste.

Jeg havde den Fornemmelse, at hans Ensomhed pinte ham og forsøgte gentagne Gange at faa indledet en Samtale med ham; men hver Gang vore Øjne mødtes, hvad der hyppigt hændte, da vi sad skraas overfor hinanden, tog han dem til sig igen, kastede sig over sin Bog eller saa ud af Vinduet.

Da Toget om Aftenen den anden Dag holdt ved en Station, gik den nervøse Herre ud og hentede varmt Vand og lavede Te til sig. Mens derimod den omhyggeligt klædte Herre — en Advokat, som jeg bagefter fik at vide — med sin Nabo, den rygende Dame med den herreagtige Frakke, begav sig hen til Vestibulen for at faa et Glas Te dér.

Under Herrens og Damens Fraværelse steg nogle nye Personer ind i vor Vogn. Blandt andre en velvoksen glatbarberet gammel Herre med et rynket Ansigt, efter Udseendet at dømme en Købmand; han havde en Ilderpels paa og en Tøjhue med en uhyre Skygge paa Hovedet. Købmanden tog Plads lige overfor Damen og Advokaten og indlod sig straks i Samtale med et ungt Menneske, som gjorde Indtryk af at være Handelsmedhjælper, og som var steget ind ved den samme Station.

Jeg sad skraas overfor, og da Toget holdt, kunde jeg i de Øjeblikke, hvor ingen gik forbi, høre Brudstykker af deres Underholdning. Købmanden gjorde først Bemærkning om, at han rejste til sit Gods, som kun laa en Station herfra; saa kom de til at tale om Priser og Handel i al Almindelighed, om Moskauer-Handelsstanden i Særdeleshed og berørte Markedet i Nischnij-Nowgorod. Kommis'en vilde til at fortælle Historier om en fælles Bekendt, en rig Købmands Soldehistorier under Markedstiden, men den gamle lod ham ikke tale ud og fortsatte selv om tidligere Solderier ude i Kunawin, som han selv havde været med til. Han gottede sig øjensynligt meget ved den Historie og fortalte med synlig Glæde, hvordan han en Gang ude i Kunawin havde været fuld sammen med den samme Bekendt og lavet en Historie, som kun lod sig fortælle i hviskende Tone. Historien fremkaldte en brølende Latter fra Kommis'en, og den gamle begyndte ogsaa at se, saa at man kunde se to gule Fortænder. Samtalen interesserede mig ikke;

jeg rejste mig og gik ud af Vognen for at faa en Smule Motion før Togets Afgang. I Døren kom Advokaten og Damen imod mig i livlig Samtale.

— Skynd Dem! sagde Advokaten venligt til mig, der bliver straks ringet anden Gang.

Og ganske rigtig, før jeg var naaet til den sidste Waggon i Toget, lød Stationens Klokke. Da jeg igen steg ind, fandt jeg stadig Advokaten og hans Dame i livlig Samtale. Den gamle Købmand sad tavs overfor dem, han saa alvorligt hen for sig og bevægede nu og da Læberne til en tavs Protest.

... De forklarede altsaa Deres Mand kort og fyndigt, sagde Advokaten smilende, netop da jeg passerede forbi ham; at De ikke vilde og kunde leve sammen med ham, da ... Mere kunde jeg ikke opsnappe, fordi Togføreren og nye Passagerer kom ind i Vognen, og en Arbejder, der havde travlt, traadte ind, saa at der en Tid lang blev et Spektakel, hvori man intet kunde høre. Da der igen var blevet Ro, og jeg igen kunde høre Advokatens Stemme, syntes Samtalen allerede at være gaaet fra Enkeltilfælde over til almindelige Betragtninger.

Advokaten mente, at Skilsmissspørgsmaalet nu beskæftigede den offentlige Mening i Europa, og at hos os nu ogsaa saadanne Tilfælde stadig hyppigere forekom. Saa mærkede han, at man kun hørte hans Stemme, og han brød af midt i sin Udvikling og vendte sig til den gamle Herre.

— I gamle Dage var det anderledes, ikke sandt? sagde Advokaten venligt smilende. Den gamle vilde til at svare; men netop i det Øjeblik satte Toget sig i Bevægelse. Den gamle tog Huen af Hovedet, korsede sig og bad en stille Bøn. Advokaten saa i en anden Retning og ventede høfligt. Den gamle bad sin Bøn til Ende og slog tre Kors for sig, saa satte han sin Hue paa, helt ned i Panden, satte sig til Rette paa sin Plads og sagde:

— Det er vist, Hr. ... ogsaa tidligere forekom det, men sjældnere. I vore Tider kan det jo ikke være andet, Menneskene er blevet for dannede.

Toget, der stadig gik hurtigere og hurtigere, larmede over Skinnerne, og jeg kunde intet høre — og dog kunde jeg nok

lide at vide, hvad den gamle vilde sige; derfor satte jeg mig nærmere hen til ham. Min Nabo, den nervøse Herre med de glødende Øjne, syntes ogsaa at interessere sig for Underholdningen, og han hørte opmærksomt til, dog uden at flytte sig fra sin Plads.

— Men hvor kan dog Dannelsen være noget slemt? sagde Damen med en næppe synlig Antydning af et Smil; er det maaske bedre at gifte sig som i tidligere Tider, hvor Brudgom og Brud ikke engang havde set hinanden? fortsatte hun, idet hun efter mange Damers Sædvane ikke svarede paa det stillede Spørgsmaal, men paa det, som han, efter hendes Mening, maatte have sagt.

— De vidste ikke, om de elskede hinanden, om de nogen Sinde vilde kunne komme til at elske hinanden, de giftede sig med den første den bedste og pinte hinanden hele Livet igennem, — var det maaske efter Deres Mening bedre? sagde hun og henvendte sin Fremstilling mere til mig og Advokaten end til den gamle Mand, med hvem hun førte Samtalen.

— Folk er allerede alt for dannede, gentog Købmanden bare og saa foragteligt paa Damen og lod hendes Spørgsmaal ubesvaret.

— Det skulde være interessant at faa at vide, hvordan De vil forklare Sammenhængen mellem Dannelsen og Uoverensstemmelsen i det ægteskabelige Liv, sagde Advokaten med et næppe sporligt Strejf af et Smil.

Købmanden vilde sige noget, men Damen afbrød ham.

— Næ, de Tider er da omme, sagde hun, men Advokaten afbrød hende:

— Undskyld, jeg afbryder; men lad nu den Herre fremsætte sine Tanker.

— Dumheder kommer der af al den Dannelse, sagde den gamle kort og afgjort.

— Man gifter to Mennesker sammen, som ikke elsker hinanden, og saa undrer man sig dog over, naar de ikke lever sammen i skøn Enighed, skyndte Damen sig at faa sagt og sendte et Sideblik til Advokaten og mig, ja, endogsaa til Kom-

mis'en, der havde rejst sig fra sin Plads og, støttet til Rygstødet, smilende havde fulgt Samtalen.

Kun Dyr lader sig parre, som deres Herre vil, men Mennesker har deres Tilbøjeligheder, deres Forkærlighed for den, de foretrækker, sagde Damen, som aabenbart vilde udæske Købmanden.

— En Vildfarelse, min Naadigste, en Vildfarelse, fortsatte den gamle; Dyr er umælende Kvæg; men Mennesket fik dog en Lov at rette sig efter.

— Men hvordan skal man dog leve sammen med en Mand uden Kærlighed, sagde Damen videre i Udviklingen af sine Anskuelser, som hun sandsynligvis ansaa for ganske nye.

— Tidligere tænkte man ikke paa saadan noget, sagde den gamle med en indtrængende Betoning: Nu derimod er det Mode, saa snart der passerer noget — straks siger Konen: „Jeg gaar fra dig!“ Selv Bønderne har indført denne Mode blandt sig. „Se dér,“ siger hun, „har du alle dine Pakkenilliker, nu gaar jeg til Wanjka, hans Lokker er kønnere end dine.“ Hvad hjælper al Tale her! Konen maa for enhver Pris nære Frygt.

Kommis'en kikkede til Advokaten, til Damen og til mig, mens han synligt anstrængte sig for at undertrykke Latteren og hele Tiden var parat til at le af eller bifalde Købmandens Ord, alt eftersom vi maatte optage dem.

— Hvad kalder De da Frygt? spurgte Damen.

— Meget simpelt, Konen skal fry—y—ygte sin Mand. Den Frygt mener jeg.

— Ja, min kære Herre, de Tider er forbi! sagde Damen i en vis Ophidselse.

— Oh nej, min naadigste, de Tider kan ikke være forbi. Eftersom Eva, den første Kvinde, blev skabt af Mandens Ribben, vil det ogsaa blive ved at være saaledes til alle Tiders Ende, sagde den gamle og rystede saa alvorligt og triumferende paa Hovedet af hende, at Kommis'en øjeblikkelig kom til det Resultat, at Sejren var paa Købmandens Side, og slog en vældig Latter op.

— Ja, saadan dømmes I Mandfolk, sagde Damen uden at

give tabt og saa samtidig paa os. Jer selv har i givet Friheden, men Kvinderne vil I holde under Laas og Lukke! Selv tillader I jer alt.

— Ingen kan *tillade* noget; men Manden bringer i hvert Fald intet til Huse. Men Konen, Hustruen — hun er et skrøbeligt Kar, vedblev Købmanden indtrængende. Købmandens indtrængende Maade at tale paa synes at overbevise Tilhørerne, og Damen følte sig helt trængt ind i en Fælde, men gav dog stadig ikke efter.

— Ja, men jeg mener, De maa dog virkelig indrømme, at Kvinden lige saa vel er et Menneske og har Følelser som Manden. Hvad skal hun saa da gøre, naar hun ikke elsker sin Mand?

— Ikke elsker? gentog Købmanden helt truende og bevægede Øjenbryn og Læber. Hun vil komme til at holde af ham efterhaanden!

Dette overraskende Argument behagede i en ganske særlig Grad Kommis'en, der lod en svag Bifaldsmumlen høre.

— Aah nej; hun vil heller ikke komme til at holde af ham efterhaanden, fortsatte Damen. Hvor Kærligheden ikke er, kan man ikke tvinge den frem.

— Naa, men naar nu Konen er Manden utro, hvad saa? spurgte Advokaten.

— Det *maa* ikke forekomme, sagde den gamle, saa maa man have Øjnene aabne i Tide.

— Og hvis det nu alligevel sker, hvad saa? Det hænder jo dog.

— Andetsteds hænder det maaske, men hos os hænder det ikke, sagde den gamle.

Alle tav. Kommis'en gjorde en Bevægelse, rykkede nærmere, og, da han øjensynligt ikke vilde staa tilbage for de andre, begyndte han smilende at fortælle:

— Ja, hos en god Ven af os er det saamænd lige kommet til en Skandale, og det er svært at sige, hvem der har Skylden. Skæbnen gav ham en noget erotisk anlagt Kone, og hun lavede ham nogle slemme Streger. Manden var hæderlig og intelligent. Først begyndte hun med Bogholderen. Manden talte

til hendes Samvittighed. Men hun blev ved. Hun havde allehaande fæle Ting for. Penge stjal hun ogsaa fra Manden. Han slog hende. Og hvad skete saa? Hun lavede det blot bestandigt værre. Endogsaa med en udøbt, en Jøde, med Forlov at sige, lavede hun alle mulige Ting. Hvad skulde han saa dog gøre? Han lod hende løbe. Og saa lever han nu uden Kone. Og hun flakker rundt paa egen Haand.

Fordi han er et Fæ, sagde den gamle; havde han blot grebet Tøjlerne rigtigt fra Begyndelsen, var hun saamænd nok blevet hos ham. Man skal lige fra Begyndelsen tage stramt i Tøjlerne! Stol lige saa lidt paa en Kvinde, fordi hun er i dit Hjem, som paa et Føl, fordi det staar paa din Mark.

Saa traadte Konduktøren ind og afkrævede Billetterne til den næste Station. Den gamle afgav sin Billet.

— Ja, i rette Tid maa man køre Kvinderne stramt; ellers er Historien ude.

— Og De selv har dog for lidt siden fortalt os, hvordan de gifte Mænd morer sig med smukke Pigebørn ude i Kunawin i Markedstiden, sagde jeg; jeg kunde ikke dy mig.

— Det er et andet Kapitel, kom det barskt fra Købmanden, som derefter henfaldt i tavse Betragtninger.

Da Toget peb, rejste Købmanden sig, trak sin Rejsetaske frem under Bænken, samlede Pelsen om sig, lettede paa Huen og forlod Vognen.

Næppe var den gamle ude af Kupéen, før der begyndte en livlig Passiar.

— Det var nok en af de smaa Profeter fra det gamle Testamente! sagde Kommis'en.

— Den skindbarlige Domostrój*), en vandrede Huspostil, sagde Damen. Det var nogle mærkelige Begreber om Kvinder og Ægteskab!

— Ja, men saadan er det i Virkeligheden, vi her i Rusland er endnu langt fra naaet til de europæiske Anskuelser om Ægteskabet, bemærkede Advokaten.

— Hovedsagen er dog, hvad den Slags Folk ikke forstaar, sagde Damen, at Kærligheden er det eneste, der gør Ægteskabet helligt, og at det sande Ægteskab kun er det, som bliver gjort helligt ved Kærligheden.

Kommis'en lyttede til med et Smil og anstrengte sig for at huske saa meget som muligt af den forstandige Samtale, for selv at kunne bruge det ved Lejlighed.

Midt under Damens Fremstilling kom der en Lyd som af en Latter eller et Suk, der blev undertrykt. Vi vendte os om og lagde Mærke til, at vor Medrejsende, den ensomme, graa Herre med de glødende Øjne ubemærket var rykket nærmere hen til os under Samtalen, som aabenbart havde interesseret ham. Han stod med Armene lænet til Bænkens Rygstød og syntes meget ophidset; han var rød i Ansigtet, og han dirrede i Ansigtsmusklerne.

*) „Domostrój“ er et russisk Ord, som betyder „Retledning for Hjemmet“, Titlen paa en Bog, en Slags Huspostil, som blev skrevet af Præsten Silvester i det sekstende Aarhundrede, og hvori der anvises Kvinden en Manden fuldkommen underordnet Stilling.

— Hvad er det dog for en Kærlighed ... en Kærlighed ... som gør Ægteskabet helligt? sagde han og snublede over Ordene.

Damen lagde Mærke til, hvor ophidset hendes Vis-à-vis var, og gjorde sig Umage for at svare saa venligt og hensynsfuldt som vel muligt:

— Det er „den sande Kærlighed“! sagde Damen ... Fin-des *den* Kærlighed mellem Mand og Kvinde, saa er ogsaa Ægteskabet muligt.

— Godt, men hvad forstaar man da ved „den sande Kærlighed?“ spurgte Herren med de glødende Øjne, sky og forlegent smilende.

— Hvem véd ikke, hvad Kærlighed er, sagde Damen, som tydeligt nok ønskede at afbryde Samtalen.

— Jeg! ... Jeg véd det ikke, sagde Herren, De maa tydeligt forklare, hvad De forstaar derved.

— Det er meget nemt, fortsatte Damen, men begyndte dog at tænke sig lidt om. Kærligheden ... Kærligheden er at foretrække en Mand eller Kvinde fremfor og med Udelukkelse af alle andre.

— At foretrække ... hvor længe? En Maaned? To Timer eller en halv Time? spurgte den graa Herre og lo.

— Aah, jeg beder Dem virkelig undskylde; De taler vist om noget ganske andet.

— Aldeles ikke, jeg taler slet ikke om noget som helst andet.

— Fruen mener, blandede Advokaten sig ind i Samtalen med en Bevægelse hen i Retning af Damen, Fruen mener først og fremmest, at Ægteskabet skal fremgaa af en Hjertets Tilbøjelighed, af Kærlighed, om De vil, og at kun i saa Fald betyder Ægteskabet noget saa at sige helligt, og dernæst, at ethvert Ægteskab, der ikke er grundet paa en virkelig Tilbøjelighed, en Kærlighed, om De vil, intet sædeligt forpligtende medfører. Har jeg forstaaet Dem rigtigt, Frue? spurgte han henvendt til Damen.

Damen gav med et Nik sin Tilslutning til denne Udlæggelse af hendes Tankegang.

— Og desuden ... Advokaten vilde til at fortsætte sin Fremstilling, men den nervøse Herre, hvis Øjne glødede som Ild, beherskede sig, som det syntes, kun med Møje, og begyndte, uden at lade Advokaten tale ud, at svare:

— Aldeles ikke, jeg taler slet ikke om noget som helst andet; jeg taler netop om at foretrække en Mand eller Kvinde fremfor alle andre; men jeg spørger kun, hvor længe denne Foretrukken varer?

— Hvor længe? Meget længe, ofte hele Livet, sagde Damen og trak paa Skuldrene.

— Det sker jo dog kun i Romaner, i Livet — aldrig! I Livet varer denne Foretrækkelse af en eneste fremfor alle andre nogle Aar, og det er meget sjældent, hyppigere Maaneder, ja, Uger, Dage, Timer.

— Aa, hvorfor ikke helt benægte dens Eksistens! Naa, dog ikke ... Næ, véd De nu hvad, maa vi nu være her! sagde vi alle tre i Munden paa hinanden. Endogsaa Kommis'en gav en misbilligende Knurren fra sig.

— Ja! Ja! jeg véd det nok, raabte den graa Herre og overdøvede os alle. De taler om det, som gaar for at være Tilfældet; men jeg taler om det, som *er* Tilfældet. Det, De kalder Kærlighed, føler enhver Mand, naar han ser en smuk Kvinde.

— Men det er jo skrækkeligt, det, De dér siger. Der findes dog hos Mennesker en Følelse, som man kalder Kærlighed, og som ikke varer i Maaneder og Aar, men hele Livet igennem.

— Nej, aldeles ikke. Selv om vi forudsætter, at en Mand virkelig vilde foretrække en bestemt Kvinde for hele Livet, saa vilde *den* Kvinde dog efter al Sandsynlighed foretrække en anden— og saadan har det altid været her i Verden, og saadan vil det vedblive at være, sagde han, saa trak han en Cigaret frem og begyndte at ryge.

— Følelsen *kan* dog ogsaa være gensidig, sagde Advokaten.

— Nej, det er umuligt, akkurat ligesom der ikke er nogen Mulighed for, at to forud afmærkede Ærter i et Vognlæs Ærter netop skulde komme til at ligge ved Siden af hinanden. I øvrigt drejer dette sig jo kun om en Usandsynlighed, og sikkert er det, at ogsaa Overmættelsen i saa Fald vilde komme til

at spille en Rolle, sagde han og tog et kraftigt Drag af Cigaretten. Et helt Liv igennem at elske én Kvinde eller én Mand — det vil sige det samme som at paastaa, at et Lys skulde brænde et helt Liv.

— Ja, men De taler jo stadig væk kun om den sandselige Kærlighed. Indrømmer De da ikke Tilstedeværelsen af en Kærlighed, som kunde være grundet paa Fællesskab i Idealer, paa Aandsbeslægtethed, sagde Damen.

— Aandsbeslægtethed! Fællesskab i Idealer! gentog han og gav igen et af sine smaa Prust fra sig. Men hvorfor skal man saa gaa i Seng sammen! — De undskylder det ligefremme Udtryk! — Altsaa paa Grund af Fællesskab i Idealer gaar Menneskene i Seng sammen! sagde han og lo nervøst op.

— Jo, men maa jeg nu faa Lov, sagde Advokaten, Kendsgerningerne modsiger, hvad De siger; vi ser jo dog, at der eksisterer Ægteskaber, at hele Menneskeheden, eller i hvert Fald et Flertal af Menneskene, lever i ægteskabeligt Samliv og at mange trofast og ærligt gennemlever et aarelangt Ægteskab med hinanden.

Den nervøse Herre lo igen.

— De siger, at Menneskene grunder Ægteskabet paa Kærligheden. Men naar jeg udtaler min Tvivl om en Kærligheds Bestaaen, ud over den rent sandselige, prøver De at bevise mig Kærlighedens Tilstedeværelse ved Hjælp af Ægteskabets Tilstedeværelse. Men Ægteskaberne er jo dog i vore Tider et Bedrag.

— Undskyld, aldeles ikke, sagde Advokaten, jeg paastaar kun, at Ægteskaberne har eksisteret og eksisterer endnu.

Eksisterer! Men hvorfor eksisterer de? De har eksisteret og eksisterer hos de Mennesker, der i Ægteskabet ser noget hemmelighedsfuldt: et Sakramente, som forpligter overfor Gud. Den Slags Mennesker har et Ægteskab. Men vi andre gifter os og ser kun i Ægteskabet en Parring, Resultatet er Bedrag eller Vold. Er det Bedrag, saa bæres det lettere. Mand og Kone forelyver kun Menneskene, at de lever i et Engifte. Men i Virkeligheden lever de i Polygami og Polyandri. Det er slet, men det gaar dog; men naar, som det hyp-

pigst er Tilfældet, Mand og Kone har paataget sig den udvortes Forpligtelse at leve deres hele Liv med hinanden og allerede fra den anden Maaned af hader hinanden og ønsker at skilles fra hinanden og dog alligevel bliver ved med at leve sammen, saa opstaar det skrækkelige Helvede, hvor Drik og Mord og Drab og Gift- og Selvmord hersker, sagde han, og hans Tale blev hurtigere og hurtigere, saa at ingen kunde faa indført et Ord til Modsigelse, og hans Væsen stadig mere op-
hidset.

Der blev en underlig Forlegenhed.

— Ja, det er vist, der findes jo kritiske Situationer i det ægteskabelige Liv, sagde Advokaten for at faa en Ende paa denne forargende og hidsige Samtale.

— Som jeg ser, véd De altsaa, hvem jeg er, sagde den graa Herre sagte og med tilsyneladende Ro.

— Nej, jeg har desværre ikke den Fornøjelse ...

— Naa, Fornøjelse kan man vel næppe kalde det. Mit Navn er Posdnyschów, den Mand, der kom i det kritiske Tilfælde, som De netop hentydede til, i det kritiske Tilfælde, at han har dræbt sin Kone ... sagde han og lod sine Øjne lynsnart strejfe os.

Ingen vidste, hvad han skulde sige efter det, og alle tav.

— Naa, det kan jo for Resten være det samme, sagde han, og gav igen sit lille Prust fra sig, forøvrigt beder jeg Dem om Forladelse. Jeg vilde ikke bringe Forstyrrelse.

— Men nej dog, der er ikke noget at bede om Forladelse for ... sagde Advokaten uden ret at vide, hvad der egentlig skulde være at bede om Forladelse for.

Men Posdnyschów tog ingen Notits af det, vendte sig og gik igen over paa sin Plads.

Herren og Damen talte sagte med hinanden. Jeg sad ved Siden af Posdnyschów og tav stille, thi jeg vidste ikke ret, hvad jeg skulde sige. Det var for mørkt til at læse, derfor lukkede jeg Øjnene og lod, som om jeg vilde sove. Saa kørte vi videre i Tavshed til næste Station.

Ved denne Station steg Herren og Damen om i en anden Kupé; de havde allerede tidligere aftalt det med Konduktøren.

Kommis'en lagde sig til Rette paa Bænken og sov, Posdnyschów røg bestandig videre og drak sin Te, som han allerede havde lavet sig paa den sidste Station.

Da jeg aabnede Øjnene og saa paa ham, vendte han sig pludselig hurtigt og ophidset over mod mig:

— Jeg kan tænke mig, at mit Selskab ikke er Dem behageligt, nu da De véd, hvem jeg er. I saa Fald skal jeg gerne stige om.

— Men nej dog, hvor kan De tro det!

— Maa jeg da byde Dem et Glas Te? Men den er meget stærk.

Han skænkede mig et Glas.

— For alt det Folk dog siger! Løgn alt sammen!

— Hm! hvad tænker De dog paa? spurgte jeg.

— Stadig paa det samme, paa det, man kalder Kærlighed.

— Skal De ikke sove?

— Nej, jeg er slet ikke træt.

— Hvis De tillader det, saa skal jeg fortælle Dem, hvordan jeg netop ved denne Kærlighed er kommet ind i det, som jeg har oplevet?

— Ja, hvis det ikke er Dem for pinligt?

— Nej, det at tie er mig pinligt. Drik dog Deres Te ... eller er den maaske for stærk for Dem?

Teen var virkelig som Øl, men jeg drak dog mit Glas ud.

I dette Øjeblik gik netop Konduktøren gennem Vognen; han fulgte ham med et vredt Blik og begyndte først at fortælle, da Manden var væk.

Godt, saa skal jeg altsaa fortælle Dem det ... For De bryder Dem altsaa virkelig om at høre paa mig?

Jeg gentog endnu en Gang, at jeg gerne vilde høre det. Han standsede, tog sig med Haanden over Ansigtet og begyndte:

— Begynder man først paa at fortælle, saa maa man fortælle alt fra Begyndelsen af: jeg vil derfor fortælle, hvordan og hvorfor jeg blev gift, og hvordan jeg har levet inden mit Ægteskab. Jeg levede før mit Ægteskab som alle lever, det vil sige i vor Samfundsklasse. Jeg er Godsejer, Kandidat fra Universitetet og var den Gang Adelsmarschal. Lige indtil mit Ægteskab førte jeg det Liv, som alle Mennesker i vor Kreds fører, det vil sige et udsvævende Liv, og var, som alle Mennesker af vore Kredse under dette udsvævende Liv overbevist om, at jeg levede, som Mennesket nu engang skal og maa leve. Jeg havde den Mening om mig selv, at jeg var en udmærket Fyr, og at jeg var et fuldkomment sædeligt Menneske. Jeg var ikke nogen Forfører, havde ingen unaturlige Tilbøjeligheder, Nydelsen var ikke for mig som for mange af mine jævnaldrende mit Livs Hovedformaal, og jeg dyrkede Udsvævelsen maadeholdent, sømmeligt, af Sundhedshensyn. Jeg undgik de Kvinder, som ved at faa Børn eller ved Hengivenhed for min Person havde kunnet lænke mig. For øvrigt er det saamænd meget muligt, at der baade var Børn og Hengivenhed med i Spillet, men jeg lod, som om det ikke var der ... Og det ansaa jeg ikke alene for sædeligt, men jeg gjorde mig endogsaa til af det ...

Han standsede og gav sit lille Prust fra sig, som han altid gjorde, naar man kunde se, at en ny Tanke faldt ham ind.

— Men deri ligger jo netop den største Gemenhed, raabte han op. Udsvævelsen bestaar jo ikke i noget blot fysisk — den rent fysiske Uanstændighed er, i Sammenligning med det, ikke nogen Udsvævelse — Udsvævelse, det, som man med Rette kalder Udsvævelse, bestaar deri, at man frier sig selv for enhver moralsk Forpligtelse overfor den Kvinde, som man staar i et fysisk Forhold til. Og denne Selvfrigørelse regnede jeg mig til særlig Fortjeneste. Jeg husker, hvor det en Gang plagede mig, at jeg ikke havde faaet Lejlighed til at betale en Kvinde, som sandsynligvis havde hengivet sig til mig af Kærlighed. Jeg fik først Ro, da jeg havde sendt hende Penge og derved vist hende, at jeg moralsk ikke følte mig i ringeste Maade bundet overfor hende ...

Jeg synes, De nikker, som om De gav mig Ret! raabte han pludselig lige over imod mig. Ja, jeg kender den gamle Vise. Alle, ogsaa De, har i bedste Fald, hvis De da ikke er en sjælden Undtagelse, de samme Anskuelse, som jeg havde. Naa, men alligevel, tag mig det ikke ilde op, fortsatte han, men Sagen staar skrækkeligt, skrækkeligt, skrækkeligt!

— Hvad er det, der er saa skrækkeligt? spurgte jeg.

— Denne Labyrinth af falske Anskuelse om Kvinderne og vort Forhold til dem, som vi lever i. Aah, jeg kan ikke tale roligt om disse Ting; ikke alene, fordi det „kritiske Tilfælde“, som han dér før sagde, er tilstødt mig; men fordi mine Øjne siden den Tid, da dette Tilfælde er tilstødt mig, er blevet aabnede, og jeg ser alt i en helt anden Belysning — i lige den modsatte Belysning, lige den modsatte Belysning netop! ...

Han tændte sig en Cigaret, støttede Albuen paa Knæet og begyndte at fortælle.

I Mørket kunde jeg ikke se hans Ansigt, jeg hørte kun gennem Togets Larmen hans indtrængende og klangfulde Stemme.

Ja, ja, kun efter at have lidt, hvad jeg har lidt — kun i Kraft af disse Lidelser, begreb jeg, hvor Roden til alt Ondt er, begreb jeg, hvordan det *burde* være og hele det Bestaaendes Afskyelighed. Og nu beder jeg Dem lægge Mærke til, hvordan og naar det begyndte, som har ført til denne Begivenhed. Det begyndte, da jeg endnu ikke var helt fyldt seksten Aar. Det skete, mens jeg endnu gik paa Gymnasium, og i min ældre Broders første Universitets Aar. Jeg kendte endnu ikke til Kvinder, men jeg var, som alle de ulykkelige Børn fra vore Kredse, ikke mere en uskyldig Dreng. Allerede for mere end et Aar siden, var jeg blevet fordærvet af mine kære Skolekammerater; jeg led allerede under Kvinden, ikke en bestemt Kvinde, men Kvinden som et sødt, hemmelighedsfuldt noget — Kvinderne, enhver Kvinde, Forestillingen om den nøgne Kvinde. Min Ensomhed var ikke mere ubesmittet. Jeg plagede mig selv, som ni og halvfems af hundrede af vore Drenges plager sig selv. Jeg forfærdedes over mig selv, jeg led, jeg bad — og faldt stadig tilbage til det igen. Jeg var allerede fordærvet i min Fantasi og for den Sags Skyld ogsaa i Virkeligheden, men det rent udvortes Skridt var endnu ikke gjort. Alene gik jeg min sædelige Fordærvelse i Møde; endnu havde jeg ikke lagt Haand paa et andet menneskeligt Væsen. Saa kom en af min Broders Venner, en lystig Student, en saakaldt storartet Fyr, det vil sige den værste unyttige Døgenigt af Verden, og lærte os Drik og Spil; og en Gang efter et ordentligt Sold overtalte han os til at gaa „dér hen“. Vi gik „dér hen“. Min Broder var ogsaa uskyldig endnu; han faldt ogsaa den Nat. Og jeg, en femtenaarig, umo-

den Knægt, besudlede mig og gjorde mit til en Kvindes Besudling uden at ane, hvad jeg gjorde. Hvorfor havde dog ingen af mine Forældre sagt mig, at det var hæsligt, det som jeg gjorde. Endnu den Dag i Dag er der ingen, der siger det til nogen. Det staar naturligvis nok i de ti Bud; men de ti Bud bruger man jo dog kun til at svare med ved Religionsoverhøringen, og det blev desuden heller ikke regnet for noget særlig vigtigt, i hvert Tilfælde ikke nær saa vigtigt, som de hellige Forskrifter om Brugen af „*ut*“ med Betingelsessætninger. Og paa den Maade havde jeg ikke af ældre Folk, hvis Mening jeg skattede, ja ikke af noget Menneske i Verden nogen Sinde hørt, at det var hæsligt; tværtimod hørte jeg kun af de Folk, som jeg satte Pris paa, at det skulde være godt. Jeg havde hørt, at mine Kampe og Lidelser vilde formindskes — efter det; jeg havde hørt og læst det. Jeg havde hørt af de ældre, at det var gavnligt for Sundheden, og at Kammeraterne havde jeg hørt at det var udmærket og flot. Der var altsaa ingen som saa noget andet end godt i det. Og Smittefaren? Den er der jo ogsaa truffet Foranstaltninger mod. Kontrolmyndighederne tager deres Beskyttelsesforholdsregler. De vaager over de offentlige Huses velordnede Virksomhed og sikrer Skoledrenges Udsvævelser mod Farer. Og Lægerne bliver betalt for deres Omsorg. Alt er fuldkommen i Orden. De paastaar, at Udsvævelsen er medvirkende til Sundhedens Bevarelse, og derfor sørger de ogsaa for en reguleret og ordnet Udsvævelse. Jeg kender Mødre, som ud fra det Synspunkt sørger for deres Sønners Sundhed. Ogsaa Videnskaben raader dem jo til at besøge de offentlige Huse.

Hvordan Videnskaben? sagde jeg.

Hvad er da Lægerne andet? — Videnskabens Præster! — Hvem ødelægger de unge Mennesker, hvem paastaar, det er medvirkende til Sundheden? — De! — Hvis man blot vilde anvende en Hundrededel af de Bestræbelser, man nu anvender paa Helbredelsen af Syfilis, paa Udryddelsen af Udsvævelserne, saa vilde der forlængst ikke eksistere nogen Syfilis mere. Men nu gør man sig Anstrengelser ikke for at udrydde

Udsvævelser, men for at fremme og sikre Farefriheden ved Udsvævelserne. —

Naa, men det var dog ikke det, jeg vilde tale om; jeg vilde kun sige, at det skrækkelige hændte mig, som hænder ni Tien- dedelen af vore Samfundskredse og derover, ja, af alle Menne- sker, selv Bønderne; jeg faldt for Fristelsen. Ikke fordi jeg besejredes af en bestemt Kvindes naturlige og forføreriske Fortryllelse; nej, ingen Kvinde har forført mig, jeg faldt, fordi min Samfundsklasse i det, der for mig var et Fald, saa dels et lovligt og nyttigt Hjælpemiddel for Sundheden, dels den na- turligste og ikke blot tilgivelige, men endogsaa uskyldigste Tidsfordriv for unge Mennesker. Jeg begreb slet ikke, at der her kunde være Tale om et Fald — jeg gav mig blot i Kast med noget, som dels var Fornøjelse, dels Nødvendighed, og som, efter hvad man havde indprentet mig, var noget, der blot hørte med til en bestemt Alder; jeg begyndte paa Udsvævel- sen, som jeg begyndte paa at drikke og ryge. Og dog var der over dette mit første Fald noget besynderligt og rørende. Jeg erindrer, hvordan jeg straks bagefter, straks dér, endnu før jeg havde forladt Værelset, blev saa trist saa trist til Mode, at jeg gerne havde kunnet græde — græde over Tabet af min Uskyldighed, over det evigt tabte Forhold til Kvinden. Ja, det naturlige rene Forhold til Kvinden var for evige Tider tabt. Et rent Forhold til Kvinden fandt jeg fra den Dag ikke mere og kunde ikke mere finde det igen. Jeg var det, man kunde kalde en falden Mand. Og at være en falden Mand betyder at være i en fysisk Tilstand i Lighed med Morfinistens, Dranke- rens og Rygerens. Ligesom en Morfinist, en Dranker eller en Ryger ikke mere er normale Mennesker, saaledes er heller ikke et Menneske, der for sin Nydelses Skyld har kendt flere Kvin- der, mere noget normalt Menneske, men et i al Evighed for- dærvet Menneske, en Falden. Som man øjeblikkelig kan kende Drankeren og Morfinisten paa Ansigtstrækkene, paa Bevægel- serne, saaledes kender man ogsaa straks den faldne Mand. Den faldne Mand kan leve kønsligt afholdende, kan kæmpe med sig selv, men det enfoldige, lyse og rene Forhold til Kvin-

den, Forholdet som Broder og Søster er ikke mere muligt for ham. I den Maade, han ser paa og betragter en ung Kvinde, opdager man øjeblikkeligt, at han er den faldne Mand. Og jeg *var* en falden Mand og blev ved med at være det, og det var Aarsagen til min Ulykke!

Ja, saadan var det. Fra nu af kom jeg bestandig længere og længere ud i Forvildelser af enhver Art. Du almægtige Gud! naar jeg den Dag i Dag tænker paa alle mine Gemenheder paa dette Gebet, gribes jeg af Forfærdelse. Naar jeg for Eksempel tænker paa mig selv den Gang, da Kammeraterne lo mig ud for min saakaldte Uskyldighed. Og saa alt det, man faar at høre om den glade Ungdom, om Officererne, om Pariserne! Og hvordan saa de saa ud alle disse, og jeg for Resten med, naar vi som trediveaarige Levemænd, med Hundreder af de forfærdeligste Forbrydelser mod Kvinden paa Samvittigheden, naar vi trediveaarige Levemænd, blændede renvaskede, glatbarberede, parfumerede, med blankstivet Lintøj, i Kjole og Uniform, traadte ind i Modtagelsesværelset og Balsalen — et fortryllende Renhedens Symbol.

Forestil Dem dog for en Gangs Skyld, hvordan det burde være, og hvordan det er. Det burde være saadan, at jeg, naar et saadant Menneske i et Selskab kommer i Nærheden af min Søster eller min Datter, at jeg, da jeg jo véd, hvordan han lever, saa skulde gaa hen til ham og tage ham til en Side og sige: „Jeg véd meget godt, min kære Ven, hvordan du lever, hvordan du tilbringer Nætterne og sammen med hvem. Du hører ikke hjemme her. Her er rene og uskyldige unge Piger til Stede. Se du til, at du kommer af Sted med dig!“ Saadan burde det være. Og hvordan er det? Jo, naar saadan en Kavalier viser sig og danser med min Søster og min Datter og tager hende om Livet, saa jubler vi af Henrykkelse, naar han da er rig og af god Familie. Hvem véd, maaske viser han, naar han er færdig med sine Mæfikker, ogsaa min Datter den Ære. Ja, selv om han endnu bærer tydelige Spor af en Syg-

dom, — det gør ikke noget som helst, nu om Dage véd man saa udmærket at kurere det. Jeg véd ikke, hvad De mener; men jeg kender flere unge Piger af de bedste Samfundskredse, som Forældrene med den største Henrykkelse har ladet gifte sig med Mænd, som led af en vis Sygdom. Aah! Aah! ... hvor sjofelt! Men der kommer en Gang en Tid, hvor Masken vil blive revet af al denne Sjofelhed og Løgn.

Han gav flere Gange sit ejendommelige Prust fra sig og greb efter sin Te. Teen var frygtelig stærk, men der var ikke noget Vand at fortynde den med. Jeg følte, at de to Glas, som jeg havde drukket, hidsede mig usædvanligt. Ogsaa paa ham maa Teen vel have haft sin Virkning, thi han blev stadig mere og mere ophidset. Hans Stemme blev bestandig mere velklingende og udtryksfuld. Uafladelig skiftede han Stilling, snart lagde han sin Hue fra sig, snart satte han den igen paa Hovedet, og hans Ansigt forandrede sig ogsaa besynderligt i Halvmørket, vi sad i.

Saaledes levede jeg til mit tredivte Aar, uden at saa meget som et Øjeblik Tanken om at gifte mig og grunde et ædelt og rent Familieliv forlod mig, og med det Maal for Øje saa jeg mig om imellem Landets bedste Døtre, — blev han ved. — Jeg boltrede mig i Udsvævelsernes Smuds og saa mig samtidig om efter den unge Pige, som i sin Renhed kunde være mig værdig. Mange vragede jeg, fordi de ikke var mig rene nok; endelig fandt jeg én, som jeg ansaa for værdig til mig. Det var den ene af de to Døtre af en Godsejer fra Guvernementet Pensa, som tidligere havde været rig, men nu havde mistet sin Formue.

En Aften havde vi været ude at ro i en Baad og kom tilbage til vort Hus i Mørkningen ved Maaneskin; og da jeg sad ved Siden af hende, og medens jeg dvælede i Betagelse ved hendes slanke Skikkelse, den stramtomslyttede Figur og hendes Haarpragt, stod det mig pludselig med et klart: hende er det. Mig var det den Aften, som forstod *hun* alt, alt, hvad der bor i mig af Tanker og Følelser, og som om *jeg* kun havde de ædleste Tanker og Følelser. Men i Virkeligheden var hele Sandheden intet andet end, at Figuren og Haaret stod for-

træffeligt til hendes Ansigt, og at jeg efter den Dag, jeg havde tilbragt i hendes Nærhed, nærede Ønsket om at tilbringe andre Dage i endnu større Nærhed af hende. Mærkværdigt, saa fuldkommen den skuffende Forveksling er, at det skønne er det samme som det gode! En smuk Kvinde kan pjaatte de frygteligste Dumheder, vi lytter til hende og hører intet dumt i det, ja, faar endogsaa noget meget begavet ud af det. Hun siger og gør grimme Ting, og vi ser noget yndigt deri. Men selv om hun hverken siger noget dumt eller grimt, men blot er smuk, saa bilder vi os straks ind, at hun maa være et Vidunder af Begavelse og Dyd.

Jeg kom hjem opfyldt af salige Følelser, og min Beslutning stod fast: hun stod paa Fuldkommenhedens Tinde og var derfor værdig til at blive min Hustru. Og den næste Dag anholdt jeg om hendes Haand. Hvilken Begrebsforvirring! Af tusind Mænd, der gifter sig, gives der, ikke blot i vor Stand, men desværre ogsaa i Folket, ikke en eneste, som ikke allerede før har været gift ti Gange, ja, hundrede Gange, eller tusind Gange som Don Juan. Der gives ganske vist nok undtagelsesvis, som man fortæller mig, og som jeg ogsaa selv har iagttaget, *nu* rene unge Mennesker, som føler og véd, at dette ikke er Spøg, men en alvorlig Sag.

Gud holde sin Haand over dem!

Men i min Tid gaves der ikke *en* saadan blandt ti tusinde. Og alle Mennesker véd det, men lader, som om de ikke vidste det. I alle Romaner bliver Heltens Følelser skildret indtil de mindste Enkeltheder, til Dammen og Buskadset, hvor de gaar rundt; men i Skildringen af deres store Kærlighed til en ung Pige bliver der intet sagt om, hvad den interessante Helt tidligere har oplevet; intet Ord om hans Besøg i Gaderne, om Stuepigerne og Kokkepigerne og andre Mænds Koner. Og skriver nogen saa uanstændige Romaner, saa giver man dem netop ikke i Hænderne paa dem, for hvem det var mest nødvendigt at vide Besked med det, nemlig de unge Piger. Først lader man overfor de unge Piger, som om den Tøjlesløshed, som optager den halve Tid af Livet i vore Byer, ja endogsaa i vore Landsbyer, som om denne Tøjlesløshed overhovedet slet

ikke var til. Og Menneskene vænner sig i den Grad til dette Hykleri, at de tilsidst begynder, ligesom Englænderne, selv virkelig at tro paa, at vi alle er sædelige Mennesker, og at vi lever i en sædelig Verden. Men de unge Piger — de stakkels smaa Skind, de tror for fuldt Alvor derpaa. Og min ulykkelige Kone troede ogsaa paa det. Jeg husker, hvordan jeg allerede som forlovet viste hende min Dagbog, som hun i det mindste for en ringere Tid kunde lære min Fortid at kende af, og navnlig det sidste Forhold, jeg havde, som andre kunde have fortalt hende om, og som jeg derfor ansaa det for ubetinget nødvendigt at give hende Meddelelse om. Jeg ser endnu tydeligt for mig hendes Forvirring, hendes Rædsel og hendes Fortvivlelse, da hun fik det at vide og først rigtig havde fattet det. Jeg kunde se, at hun den Gang havde den Tanke at bryde med mig. Men hvorfor gjorde hun det dog ikke?! . . . Han gav igen sit lille Prust fra sig, tog endnu en Slurk Te og tav.

Og alligevel, nej! Det er bedre saadan, det er bedre saadan! blev han ved at sige. Jeg har fortjent det! Men lad os ikke tale derom. Men hvad det var, jeg vilde sige, her kan dog kun være Tale om, at det er de ulykkelige unge Piger, som er de bedragne.

Thi Mødrene véd dog Besked, navnlig de Mødre, som har gaaet i Skole hos deres Mænd, de véd det meget godt. Og mens de lader, som om de troede paa Mændenes Renhed, handler de i Virkeligheden ud fra helt andre Forudsætninger. De véd selv rigtig god Besked om, med hvad for en Lokkemad man fanger Mændene til sig selv og Døtrene.

Kun vi Mænd véd det ikke; og vi véd det ikke, kun fordi vi ikke vil vide det; men Kvinderne véd meget godt, at det, vi kalder den mest ophøjede, poetiske Kærlighed ikke afhænger af deres sædelige Fortrin, men af deres fysiske Tiltrækning og paa den Maade naturligvis ogsaa af Frisuren, Ansigtifarven og Dragtens Snit. Spørg De en erfaren Kokette, som har sat sig til Maal at fortrylle en Mand, hvad hun helst vil udsætte sig for: om hun helst vil gribes i Løgn, Grusomhed, ja endogsaa Frivolitet i Nærværelse af den, som hun har lagt an paa med det, eller om hun hellere vil vise sig for ham i en daarligt syet og grim Dragt? Hun vil foretrække det første. Hun véd, at enhver af os er saa helt igennem usand, naar han taler om højere Følelser, — at han kun tænker paa Kroppen, og at han derfor vil tilgive enhver som helst Nederdrægtighed, men derimod ikke en grim, smagløs, umoderne Dragt.

Koketten gør det bevidst; enhver uskyldig ung Pige ubevidst — ligesom Dyrene.

Derfor gaar de med disse uhumske, stramtsiddende Kjoler,

med Tornyrrer, nøgne Skuldre og Arme, for ikke at tale om selve Brysterne. Kvindene, navnlig de, som har gaaet i Lære hos Mændene, véd meget godt, at Konversationerne om ophøjede Emner netop kun er Konversation, og at Manden kun har Øje for Kroppen og alt det, som lader den fremtræde i et forlokkende Skær, selv om det er bedragerisk. Og derefter handler de.

Lad os dog blot frigøre os for det tilvante ved denne Usædelighed, som er blevet os en anden Natur, og lad os se paa vore højere Samfundsklassers Liv, som det er i sin hele Skamløshed ... er det stort bedre end et eneste kolossalt offentligt Utugthus? ... De er maaske af en anden Mening? ... Godt, saa skal jeg føre Dem Bevis for, hvad jeg siger, sagde han og tog Ordet ud af Munden paa mig. — De siger, at Kvinderne i vort Samfund er besjælede af andre Interesser, end Kvinderne i de offentlige Huse — jeg siger Dem, at det ikke er Tilfældet, og jeg vil bevise det. Naar Mennesker er forskellige i deres Livsmaal, i det, som udgør deres Livsindhold, saa maa den Forskel ogsaa komme for Dagen i det Ydre, ogsaa det Ydre maa være forskelligt. Sammenligner vi nu for en Gangs Skyld disse ulyksalige forstødte med det gode Selskabs allerfornemste Damer; saa møder vi de samme Toiletter, det samme Snit, de samme Parfumer, den samme Blottelse af Arme, Skuldre og Bryst, de samme stramtsiddende Figurer — den samme Glæde ved Brillanter og dyre Smykker, samme Fornøjelser, Danse, Sange og Musik.

Som de andre søger at lokke os til sig vel alle Midler, saadan søger ogsaa de det.

Ja, det er disse Taljer, denne Haarpragt, disse Figurer, som har lokket mig i Fælden.

Det var ikke svært at lokke mig i Fælden, thi jeg var vokset op under Forhold, hvor de forelskede unge Mænd skyder op af Jorden som Paddehatte. Er maaske vor ophidsede, altfor rigelige Ernæring under vor fuldkomne legemlige Uvirksomhed noget som helst andet end en systematisk Pirring af vor Lystenhed? De kan ryste paa Hovedet lige saa meget, De vil, saadan er det nu. Jeg har selv indtil for ganske kort siden heller ikke set alt det. Nu staar det mig klart. Derfor piner det mig ogsaa saadan, at ingen indser det, og at Menneskene siger saadan Dumheder, som Damen dér før. Paa min Egn arbejdede i Foraaret Bønderne paa en Jernbanedæmning. Bondekarlens sædvanlige Kost er Brød, Rugmelssuppe og Løg — og med det er han frisk, kraftig og sund, og han gør sit lette Markarbejde. Men gaar han til Arbejdet paa Jernbanen, er hans Kost Grød og et Pund Kød. Men han fordøjer ogsaa dette Kød i en sejsten Timers Arbejdsdag bag en Bør med et Læs paa en tre Hundrede Pund. Og derved trives han vel. Men vi? Vi fortærer to Pund Kød, Fisk, Vildt og alle Slags varme Spiser og Drikkevarer — men hvordan bliver vi af med det? Ved sandselige Udskejelser. Bliver man saa af med det, saa har Sikkerhedsventilen været aabnet, og alt er godt igen; men lukker man for Sikkerhedsventilen, som jeg til Tider har gjort, saa indtræder øjeblikkelig en Gæring, som filtreres i vort naturstridige Livs Filtre og saa kommer til Syne igen som Forelskelse af det reneste Vand, ja, undertiden endogsaa platonisk. Ogsaa jeg forelskede mig, som alle forelsker sig.

Ikke et Symptom manglede: Forelskelsen, Stemningen,

Poesien. Men i Virkeligheden var denne min Kærlighed et Værk paa den ene Side af hendes Fru Mama og Dameskræderinden, paa den anden Side af Overdaadigheden i min Ernæring i Forbindelse med min Lediggang. Havde Roturene ikke været, havde Dameskræderinderne med deres Toilette-kunst ikke været og meget andet lignende, havde min Kone gaaet i en daarligt siddende Hjemmedragt og var hun smukt blevet siddende hjemme, og havde jeg paa den anden Side været et Menneske med normal Levevis, der kun tager saa meget Næring til sig, som hans Arbejde kræver, og havde Sikkerhedsventilen været aaben, i Stedet for at den den Gang tilfældigvis en Tid lang havde været lukket til, saa havde jeg ikke forelsket mig, og der var intet sket.

Men her passede alt smukt sammen: min Modtagelighed, de smukke Klæder og Roturen fejrede deres Succes! Tyve Gange havde Succes'en glippet, men denne Gang klappede det sammen om mig som en Fælde. Jeg spørger ikke. Bliver Ægteskaberne nu maaske ikke lavet ganske, ligesom man lægger en Fælde? Hvad er naturligere? Den unge Pige er moden, man maa skaffe hende en Mand. Saadan var det, og saadan er det i hele Menneskeheden, hos Kineserne, hos Inderne, hos Muhamedanerne, hos os i Folket, saadan er det i Menneskeslægten, i det mindste hos de nioghalvfems af Hundrede. Kun en Hundrededel, maaske endda færre, af os Skørlevnere har fundet paa, at dette ikke var godt og har udtænkt noget nyt. Og hvad er saa dette nye? Dette nye bestaar deri, at de unge Piger sidder der og Mændene ligesom i en Forretning gaar rundt omkring og ser sig om og vælger ud. Og Pigerne venter og tænker, men vover ikke at sige det: „Skal det være mig, lille Ven?“ „Næ, mig?“ „Ikke hende dér, men mig: se dog, hvad for Skuldre og mange andre rare Ting jeg ogsaa har!“ Og vi Mænd gaar omkring og mønstrer dem med Tilfredshed. „Aah, næ, jeg véd Besked, jeg gaar ikke saa let i Tøjet!“ Saadan gaar de rundt og holder Mønstring selvbehageligt, fordi alt er lavet saa smukt til Rette for dem. Men en skønne Dag ser man sig ikke tilstrækkeligt for — svup, saa sidder man i den.

Ih, men hvorfor dog ikke? sagde jeg, skulde maaske Kvinden gøre Tilbudet?

Dertil har jeg intet Svar. Men taler I om Lighed — lad os saa faa fuldstændig Lighed! Har man fundet, at Bortgivelsen er nedværdigende, saa er Tilstanden nu om Dage tusinde Gange

værre. Dér er Retten og Udsigterne lige, her er Kvinden en Slavinde, som bliver udbudt til Salg, eller Lokkemaden i en Fælde. Prøv De paa at sige den kære Moder og hendes lille Datter Sandheden, at de ikke er beskæftiget med noget som helst andet end at gaa paa Jagt efter en Mand — for Himlens Skyld, hvilken Fornærmelse! Og dog gør de allesammen kun det ene og har heller intet andet at gøre. Og hvad der er det forfærdeligste derved, — man ser ofte ganske unge, beklagelsesværdige, uskyldige Børn gøre det samme. Og naar de saa endda i det mindste gjorde det aabenlyst! Men nej — alt er Bedrag! „Aah, hvor „Arternes Oprindelse“ dog er et interessant Problem ... Aah, Lilli interesserer sig meget for Malerkunst! De kommer ganske sikkert ogsaa paa Udstillingen? Hvor lærerigt! ... Og kører De Tur? ... Gaar De i Teateret? ... Og paa Koncert? ... Ja, hvor vidunderligt! ... Min Lilli er helt fortabt, naar hun hører Musik .. Og hvorfor er De ikke af samme Mening som jeg? ... Og hvor saadan en Rotur dog kan være smuk! ...“

Og bag det alt sammen ligger den ene alt beherskende Tanke: „Tag mig, mig! min Lilli! Nej mig! Saa prøv dog blot.“

O, denne Sjofelhed, denne Løgn, sluttede han sin Enetale, saa drak han Resten af sin Te og satte Koppen og Kanden bort.

De kender, sagde han, medens han pakkede Te og Sukker ned i Rejsetasken, det Kvinderegimente, hvorunder Verden lider — det har altsammen sin Grund *deri*.

Kvinderegimente? spurgte jeg. Alle Rettigheder, alle Forrettigheder har jo Mændene da!

Netop; det er netop det, faldt han mig i Talen, netop det er det, som jeg vil sige, det forklarer ogsaa den usædvanlige Forteelse, at den ene med fuld Ret paastaar, at Kvinden bliver undertrykt til den yderste Grad af Nedværdigelse, og den anden, at hun hersker. Ganske ligesom Jøderne. Ligesom de ved deres Pengemagt gør os Gengæld for deres Undertrykkelse, saadan gør Kvinden Gengæld paa sin Maade. „I vil at vi kun maa drive Handel? Godt, vi driver Handel og bliver jeres Herrer,“ siger Jøderne. „I vil, at vi kun skal være Genstand for jeres Sandselighed? Godt, vi er Genstand for jeres Sandselighed og gør jer til Slaver,“ siger Kvinderne. Kvindens Retsløshed bestaar ikke *deri*, at hun ikke har Stemmeret eller ikke kan blive Dommer — de Beskæftigelser betyder ikke nogen Slags Ret —; men *deri*: at hun i Kønslivet ikke er ligestillet med Manden, at hun ikke har Retten til efter eget Tykke at søge til Manden eller holde sig borte fra ham; ikke Retten til, efter eget Tykke at vælge en Mand, og ikke blive valgt. De siger, det er hæsligt. Godt! Saa bør heller ikke Manden have den Ret. Nutildags er den Ret nægtet Kvinden, som Manden nyder. Og for at holde sig skadesløs for denne Ret, paavirker hun Mandens Sandselighed, besejrer ham i den Grad ved Hjælp af Sandseligheden, at han kun tilsyneladende er den vælgende; i Virkeligheden vælger hun. Og har hun først én Gang bragt dette Middel i sin Magt, saa misbruger

hun det ogsaa og vinder derved en frygtelig Magt over Mændene.

Men hvor er dog denne overordentlige Magt? spurgte jeg.

Hvor den Magt er? Overalt, i alt! Gaa blot ind i Forretningerne i en hvilken som helst stor By. Der er bundet Millioner, uvurderlig menneskelig Arbejdskraft. Men sig mig, om der findes blot i ni Tiendedelen af disse Forretninger saa meget som den mindste Smule til Brug for Mænd? Al Livets Luksus er taget i Brug af Kvinderne og befordres af dem.

Gaa De alle Fabrikker igennem. En uhyre Part af dem laver unyttigt Stads, Ekviperingsgenstande, Møbler og Legetøjssager til Kvinderne. Millioner af Mennesker, hele Slægter af Slaver gaar til Grunde ved dette Fabrikernes Galejslavearbejde, kun for at stille Kvindernes Luner tilfreds. Som Fyrstinder fra deres Troner holder Kvinderne ni Tiendedele af Menneskeslægten lænkede i Slaveri til haardt Arbejde. Og alt sammen blot, fordi man har holdt dem nede, fordi man har berøvet dem Ligeberettigelsen med Mændene. Og derfor hævner de sig ved at søge at paavirke vor Sandselighed og fange os i deres Garn. Ja, alt har kun den ene Grund.

Ja, Kvinderne har gjort sig til et saadant Redskab til Paavirkning af vor Sandselighed, at en Mand ikke uden Ængstelse kan omgaas med en Kvinde. Saa snart Manden blot nærmer sig Kvinden, saa ligger han under for hendes Beruselse og taber Forstanden. Ogsaa tidligere havde jeg altid en foruroligere, ubehagelig Fornemmelse, naar jeg saa en pyntet Dame i Baldragt, nu er det mig ligefrem modbydeligt, jeg ser ligefrem en Fare for Menneskene deri, noget lovstridigt, jeg vilde egentlig helst raabe paa Politi, hente Hjælp mod Faren og fordre, at man skal bringe den farlige Genstand til Side og skaffe den bort.

Ja, De ler! raabte han til mig; men det er aldeles ikke nogen Spøg. Jeg er overbevist om, at den Tid vil komme, og maaske endda meget snart, da Menneskene vil begribe det og undre sig over, hvordan der har kunnet eksistere et Samfund, i hvilket Handlinger, der var forstyrrende for Samfundets Ro og Orden, kunde være tilladt, saadanne Handlinger, der lige-

frem opfordrede til Utugt, som den Udbydelse af deres egne Kroppe, som vore Kvinder har Lov til at drive. Er det ikke ganske, som om en vilde lægge Fælder for Fødderne af os paa vore Promenader og Spadsereveje? ... Ja, værre endnu! Hvorfor er Hazardspil forbudt, naar den Slags Kvinder, som ved deres Klædedragt ophidser til Sandselighed, ikke er forbudt? De er dog tusind Gange farligere!

Saadan blev ogsaa jeg lokket i Fælden. Jeg var, hvad man kalder forelsket. Jeg saa ikke blot i hende en Fuldkommenhedens Tinde, jeg saa ogsaa i mig selv i denne Forlovelsestid et lige saa fuldkomment Menneske. Der er dog ingen, der er saadan en Skurk, at han ikke efter nogen Søgen skulde være i Stand til at finde Folk, som i en eller anden Henseende var endnu større Skurke, og som af den Aarsag ikke kunde have Grund til at slaa sig for Brystet og være tilfreds med sig selv. Saadan bar jeg mig ad: jeg giftede mig ikke for Penge — Havesyge var der ikke Tale om — som hos de fleste af mine Bekendte, der har giftet sig for Pengenes eller Forbindelsernes Skyld. Jeg var rig, hun fattig. Det var én Side af Sagen. En anden Ting, som jeg var stolt af, var, at de andre giftede sig med den forudfattede Hensigt, at fortsætte deres Flerkoneri som før deres Ægteskab; men jeg derimod havde den faste Hensigt at overholde Engiftet efter Ægteskabet, og min Stolthed over det kendte slet ingen Grænser. Ja, jeg var et afskyeligt Svin, men bildte mig ind, jeg var en Engel. Vor Forlovelsestid var ikke lang. Jeg kan den Dag i Dag ikke uden Skamfølelse tænke tilbage paa denne Tid, da vi var forlovede. Hvor modbydeligt! Vi taler dog om en sjælelig Kærlighed, ikke om en sandselig. Men hvis Kærligheden er sjælelig et sjæleligt Samliv, saa maatte dog dette Sjælesamliv give sig Udtryk i Ord, i Samtaler og Underholdning. Men intet af alt dette var Tilfældet! Vi kunde knapt tale sammen, naar vi var alene. Hvad det dog var for et Sisyfusarbejde! Næppe har man fundet noget, som man kunde have Lyst til at sige, aldrig saa snart siger man det, saa maa man igen tie, igen søge efter Ord. Vi vidste virkelig ikke, hvad vi skulde tale

med hinanden om. Alt, hvad der kunde have været at sige om det Liv, som nu forestod os, om hvordan vi skulde indrette os, om Fremtidsplaner — det var allerede sagt; hvad saa? Havde vi endda været Dyr, saa havde vi dog vidst, at det ikke kommer an paa at tale; men nu skulde vi tale og vidste ikke om hvad, fordi ikke det beskæftigede os, som lader sig udtrykke ved Samtale. Og saa var der desuden denne frygtelige Uskik med alt Slikkeriet, med at overfylde Maven med Konfekt og saa alle de hæslige Bryllupsforberedelser, Forhandlinger om Lejlighed, om Sovekammer, om Senge, om Hjemmedragt og Nat-tøj, om Vask, om Toilettegenstande. De forstaar nok, at naar man gifter sig efter Domostrojs Forskrifter, som den gamle Herre før sagde, saa er baade Edderdunsdynerne og Medgiften og Sengene — altsammen Enkeltheder i det hellige Sakramente. Men hos os, hvor af ti Ægteskabskandidater sikkert ikke ni tror paa Sakramentet, ja, heller ikke engang tror, at det, som de gør, er deres Pligt, hvor der af hundrede Mænd næppe gives én, som ikke allerede før har været paa en Maade gift, og af halvtreds næppe én, der ikke paa Forhaand skulde være parat til at være sin Kone utro ved enhver gunstig Lejlighed, hvor Flertallet kun betragter Turen til Kirken som en nødvendig Forudbetingelse for at komme i Besiddelse af en bestemt Kvinde, — tænk Dem dog engang, hvad for en forfærdelig Betydning alle disse Enkeltheder faar under disse Omstændigheder. Det ser ud, som om hele Sagen kun kom an paa dem. Sagen faar paa den Maade formelig Udseende af at være et Salg.

Man sælger en uskyldig, ung Pige til en Vellystning og omgiver dette Salg med bestemte Formaliteter.

Saadan gifter alle sig, og saadan har jeg ogsaa giftet mig. Saa kom de højt lovpriste Hvedebrødsdage. Allerede denne Betegnelse, hvor ækel den dog er! sagde han rasende med tonløs Stemme. Jeg var en Gang i Paris og gik da rundt og saa paa alt, hvad der var at se, og kom saa ogsaa ind i en Fjællebod, hvor der fremvistes en Kvinde med Skæg og en Sælhund. Det viste sig, at der intet andet var end et Mandfolk i en nedringet Kvindedragt og en Hund, som svømmede rundt i et Vandbassin, indsyet i et Sælhundeskind. Det var ikke videre tiltrækkende, men da jeg gik, ledsagede Fjællebodsejeren mig høfligt ud og henvendte sig ved Udgangen til Publikum, mens han pegede paa mig, omtrent med de Ord: „Spørg De den Herre dér, mine Herskaber, om det ikke nok er Ulejligheden værd at se. Værs'artig, værs'artig, trød kun nærmere, mine Herskaber! Kun en *Franc* Personen! Værs'artig!“ Mig var det — jeg véd for Resten ikke hvorfor — imod at sige, at det ikke var værd at se, og dermed havde Fjællebodsejeren regnet. Saadan gaar det sandsynligvis ogsaa dem, som har lært alle Hvedebrødsdagens Ækelheder at kende og dog ikke betager de andre deres Haab. Heller ikke jeg har betaget nogen deres Forventninger; men nu kan jeg ikke indse, hvorfor jeg ikke skulde sige Sandheden. Ja, jeg tror endda, man har den Pligt at sige Sandheden herom. Ubehag, Skamfølelse, hæsleg, mørk Stemning og frem for alt Kedsomhed griber Mennesket. En lignende Følelse, som den jeg havde, da jeg vilde vænne mig til at ryge. Jeg fik Ildebefindende, og Munden løb fuld af bittert Spyt; men jeg slugte det igen og lod, som om det var mig en stor Fornøjelse. Nydelsen ved at ryge — og ved det andet ogsaa — kommer, hvis den overhovedet kommer, først senere;

Ægte manden maa først oplære sin Kone til denne Last, for at hun kan faa en Nydelse ud af den.

Hvordan, De siger en Last? spurgte jeg. De taler jo dog om Menneskets naturlige Drift.

Naturlige Drift? gentog han spørgende. Naturlig? Aldeles ikke. Jeg vil snarere sige Dem, at jeg er kommet til den Overbevisning, at det er noget ikke-naturligt, noget fuldkomment unaturligt. Spørg De Børn; spørg ufordærvede unge Piger. De selv kalder det maaske naturligt? Det er naturligt at spise. Og spise er noget, man gør med Glæde, det falder én let, det er behageligt og ligetil, det udkræver ikke, at man skal overvinde nogen Skamfølelse. Men her er der Tale om at overvinde baade Modbydelighed og Skamfølelse og Smerte. Nej, det er ikke naturligt. Og en ufordærvet ung Pige gaar altid modstræbende til det, hvad jeg selv har overbevist mig om.

Men hvordan da? sagde jeg, hvordan skulde da Menneskeslægten blive holdt vedlige?

Og hvad saa om ogsaa Menneskeslægten gaar til Grunde! fortsatte han bittert og spotsk, som om han havde ventet denne ham velkendte og uærlige Indvending.

Forkynd kun, at man skal lade være med at sætte Børn i Verden, for at de engelske Lorder kan foræde sig rigtig dygtigt — det er der ingen, der gør Vrøvl over. Forkynd kun, at man skal lade være at sætte Børn i Verden, saa at vi selv kan faa mere af Livets Behageligheder — det er der heller ingen, der gør Vrøvl over. Men lad kun et lille Ord falde om, at Mennesket skal lade være med at sætte Børn i Verden til Gunst for Sædeligheden, du gode Himmel, hvilket Skrig der saa bliver! Menneskeslægten maa blot ikke høre op med at leve, fordi den vil høre op med at leve svinsk.

A propos, De undskylder mig, men det Lys dér blænder mig, maa jeg trække for, sagde han og viste op paa Lampen. Jeg sagde, at det var mig det samme; saa rejste han sig hastigt, som han plejede at gøre alt, fra sin Plads og drog Klædesfortrækket ned for Lampen.

Og dog, sagde jeg, hvis alle Mennesker vilde anerkende dette som bindende Lov, saa vilde Menneskeslægten jo uddø.

Han svarede ikke straks.

De mener, hvorledes skal Menneskeslægten saa leve videre, sagde han; han satte sig igen overfor mig, satte Benene fra hinanden og støttede sig tungt med Albuerne paa Knæene. Men hvorfor skal og maa den dog leve videre, denne Menneskeslægt? sagde han.

Hvorledes? Og Hvorfor? Ja, ellers var vi jo ikke til.

Hvorfor skal vi da være til?

Hvorfor? Naa ja, vel fordi vi nu engang lever.

Og hvorfor saa leve? Naar vi intet Maal har, naar vi kun fik Livet for Livets egen Skyld, saa er der jo ingen Hensigt med Livet. Og naar det er saadan med det, saa har jo Folk som Schopenhauer, Folk som Hartmann, ja, alle Buddas Tilhængere fuldkommen Ret. Men hvis der er en bestemt Hensigt med Livet, saa er det klart, at Livet kan høre op, naar Hensigten er naaet. Og saadan er det ogsaa, sagde han i øjensynlig stærk indre Bevægelse og aabenbart stolt over sin Tanke. Og saadan er det ogsaa. Men læg vel Mærke til, hvis Menneskehedens Maal er Lykken, det Gode, Kærligheden, hvad De nu vil foretrække, hvis Menneskehedens Maal er det, som Profeterne har forkyndt, at alle Mennesker skal forenes i endrægtig Kærlighed og Sværdene smeddes om til Plovjern o. s. v., saa er der noget ganske bestemt, der staar i Vejen for Opnaaelsen af dette Maal. Lidenskaberne! Og blandt Lidenskaberne er den stærkeste, den værste og mest haardnakkede den kønslige, den sandselige Kærlighed. Naar altsaa Lidenskaberne og følgelig ogsaa den stærkeste af dem, den sandselige Kærlighed, bliver skaffet ud af Verden, saa vil Profetien være opfyldt, Menneskene vil forenes som Søsken, Menneskehedens Maal vil være naaet, og den vil ikke mere have nogen Grund til at leve. Men saa længe Menneskeheden lever, saa staar der et Ideal for den og selvfølgelig ikke Kaninernes og Svinenes Ideal, at formere sig saa stærkt som muligt, eller Abernes og Parisernes, at nyde Kønsdriften saa raffineret som muligt, men et Godhedens Ideal, som man naar ved Afholdenhed og Renhed. Dette har Menneskene bestandig stræbt efter og stræber

de endnu stadig efter; og læg nu Mærke til, hvilken Slutning man kan drage deraf.

Man kan drage den Slutning deraf: den sandselige Kærlighed er Sikkerhedsventilen. Naar den nu levende Generation af Menneskeheden ikke har naaet Maalet, saa har den ikke naaet det alene af den Grund, at Lidenskaberne og ogsaa den stærkeste af dem, den kønslige, er i den endnu. Men er Kønslidenskaben der, saa er ogsaa en ny Slægt der, og der er saaledes ogsaa Mulighed til Stede for at naa Maalet i den følgende Generation. Og har heller ikke den naaet det, saa igen den følgende og saa fremdeles, til Maalet er naaet og Profetien er opfyldt, til Menneskene forener sig endrægteligt. Men hvad vilde vi saa kunne uddrage heraf? Naar vi antager, at Gud har skabt Menneskene, for at de skulde naa et bestemt Maal, saa maatte han enten have skabt dem dødelige uden den sandselige Lidenskab eller ogsaa udødelige. Havde de nu været dødelige, men uden den sandselige Lidenskab, hvad var der saa kommet ud deraf? De vilde leve en Tid og saa, uden at have naaet Maalet, dø. Og for at naa Maalet, maatte Gud saa skabe nye Mennesker. Men lad os nu antage, at de var udødelige, — omendskønt det falder sværere for de samme Mennesker end for nye Generationer at gøre Fejl gode igen og nærme sig Fuldkommenheden — saa vilde de dog have naaet Maalet efter mange tusind Aar, men hvorfor skulde de saa fremdeles være til? Hvad skulde det føre til med dem? Det er saaledes bedst, som det er ...

Men maaske tiltaler denne Form for Bevisførelse Dem ikke? De er maaske en Tilhænger af Udviklingsteorien? Og saa ad den Vej kommer det samme Resultat ud. Det højst udviklede Dyr, Mennesket, maa, hvis det vil staa sig i Kamp med de andre Dyr, slutte sig sammen med Væsener af samme Art, som en Bisværme, og kan ikke tillade sig at formere sig i det uendelige; det maa ogsaa ligesom Bierne, opdrætte golde Individuer, altsaa ogsaa paa den Maade stræbe efter Afholdenheden og paa ingen Maade efter Ophidselse af Lidenskaberne, mod hvilket Maal nu vort Livs hele Ordning er rettet.

Han tav et Øjeblik.

Den menneskelige Slægt vil en Gang ophøre, kan nogen tvivle derom? Man kan saa forøvrigt have, hvilket Syn paa Verden man vil. Det er dog saa sikkert, som at vi selv skal dø! Efter enhver kirkelig Lære gives der dog en Ende paa Verden, og efter alle videnskabelige Teorier er det samme uundgaaeligt Tilfældet.

Men vor Verden er indrettet ud fra lige de modsatte Synspunkter. Selv om ogsaa Manden har tænkt paa Afholdenhed som Ungkarl, saa tror enhver efter Ægteskabet, at nu maa Afholdenhed da være overflødig. Vore Bryllupsrejser, den Ensomhed, som de unge Ægtefolk opsøger med Forældrenes Billigelse, hvad er de andet end det tilladelige Paaskud for Udsvævelser? Men Moralens Love hævner sig selv, naar de krænkes. Hvor meget jeg end anstrengte mig for at skaffe mig gode Hvedebrødsdage, alt var dog forgæves. Hele Tiden led jeg af Ubehag, Skamfølelse og Kedsomhed. Men meget snart gik det over til ogsaa at blive Tungsind og Plage. Det begyndte meget tidligt. Det var, jeg tror, den tredje eller fjerde Dag allerede, at jeg fandt min Kone i trist Stemning. Jeg spurgte hende om Aarsagen, jeg lagde min Arm om Livet paa hende, hvad der, efter min Mening da, var alt, hvad hun kunde forlange; men hun skubbede min Haand bort og brast i Graad.

Hvorfor? det var mig ikke muligt at sige; men hun var bedrøvet og forstemt. Sandsynligvis var det hendes udmattede Nerver, som sagde hende Sandheden om det hæslige i vor Staaen-i-Forhold til hinanden; men hun kunde ikke finde Ord for det. Jeg trængte ind paa hende med Spørgsmaal, men hun sagde noget om, hvor ængstelig hun var, naar hun tænkte paa sin Moder, som hun nu var borte fra. Det forekom mig straks, at det ikke kunde være Sandheden. Jeg begyndte at tale hende til Rette, men sagde ikke et Ord om Moderen. Jeg begreb ikke, at hun simpelt hen var ilde til Mode, og at Moderen kun var en Udflugt, hun kom med. Men hun var straks fornærmet, fordi jeg ikke med et Ord gik ind paa Historien om Moderen,

som om jeg ikke mere troede hende. Hun sagde mig, at hun kunde se, at jeg ikke mere elskede hende. Saa bebrejdede jeg hende hendes Lunefuldhed, men da forandredes hendes Ansigt pludseligt, og i Stedet for Bedrøvelsen traadte Ophidsethed, og hun beskyldte mig i de giftigste Ord for Egenkærlighed og Grusomhed. Jeg saa paa hende. Alle hendes Ansigtstræk udtrykte fuldstændig Ligegyldighed for mig og Fjendskab; ja, næsten Had imod mig. Jeg husker, hvor forfærdet jeg var ved dette Syn. Hvordan, hvad for noget, tænkte jeg ... Kærligheden, som er en Forening af Sjælene og saa dog alt dette her? Umuligt, saadan kan den ikke være! Jeg havde forsøgt at stemme hende mildere, men jeg var stødt paa en saa uigen-nemtrængelig Mur af kold, giftig Fjendskhed, at et Øjeblik var tilstrækkeligt til ogsaa at sætte mig i Ophidselse, og vi sagde hinanden en Mængde haarde Ord. Indtrykket af denne første Strid var skrækkeligt! Jeg kaldte det en Strid; men det var ingen Strid. Det var kun en Aabenbarelse af den Kløft, som i Virkeligheden var os imellem. Forelskelsen var svundet bort med Tilfredsstillelsen af Sandsesulten, og vi stod nu overfor hinanden i vort sande Forhold til hinanden, som to hinanden fuldkomment fremmede Egoister, som gensidig forlanger at faa den mest mulige Nydelse af hinanden. Jeg har kaldt det, som var sket mellem os, for Strid, men det var ingen Strid, det var kun Følgen af Sandselighedens foreløbige Ophør, der gjorde vort sande Forhold til hinanden aabenbart. Jeg forstod ikke, at denne kolde og fjendtlige Tilstand var vor normale Tilstand overfor hinanden, forstod det ikke, fordi denne fjendtlige Tilstand i den første Tid meget snart forsvandt igen for os i den atter vaagnende, luttrede Sandselighed, — Forelskelse, som man siger. Og jeg tænkte, vi har skændtes, vi har igen udsonet os med hinanden, og det vil ikke mere gentage sig. Men endnu i de selvsamme Hvedebrødsdage kom der meget hurtig en Overmættelsesperiode igen, atter var vi hørt op med at føle Trang til hinanden, og det kom igen til Strid. Den anden Strid gjorde mig endnu mere forbavset end den første. Saa var den første altsaa ikke nogen Tilfældighed, og det skal altsaa være saadan og vil altid blive ved at være

saadan, tænkte jeg. Den anden Strid forbløffede mig saa meget mere, som den opstod af den allerringeste Aarsag. Jeg tror endogsaa, den drejede sig om Penge, hvormed jeg dog aldrig var kneben og dog heller slet ikke kunde være kneben overfor min Kone. Jeg husker kun, at hun gav Sagen en saadan Vending, at en eller anden Bemærkning af mig skulde synes at udtrykke som min Hensigt, at jeg vilde beherske hende ved mine Penge, ved Penge, hvorpaa jeg byggede min Ret, ja, endogsaa min udelukkende Ret — noget saa latterligt, saa dumt, saa lavt, hverken svarende til hendes eller min Natur. Jeg blev ophidset, bebrejdede hende hendes Ufinhed, hun gjorde mig Bebrejdelser, og saa gik det løs paa ny. Og i hendes Ord, i hendes Ansigtstudtryk, i hendes Blik saa jeg igen den samme grusomme, kolde Fjendtlighed, som tidligere havde ramt mig saa dybt. Jeg havde vel skændtes med min Broder, med Venner, med min Fader, men aldrig havde der imellem os været dette ganske specielle, giftige Raseri, som jeg iagttog her. Men efter nogen Tids Forløb krøb dette gensidige Had igen i Skjul bag Forelskelsen, eller rettere sagt Sandseligheden; og jeg trøstede mig endnu en Gang med den Tanke, at disse to Stridigheder var Forvildelser, som lod sig gøre gode igen.

Men der fulgte en tredje og fjerde Strid, og det blev mig klart, at det ikke var nogen Tilfældighed, at saadan vilde det gaa igen og saadan vilde det blive ved, og jeg var forfærdet over, hvad der forestod mig i Fremtiden. Og desuden plagede den forfærdelige Tanke mig, at jeg alene skulde leve saa slet sammen med min Kone, helt anderledes, end jeg havde ventet, mens saadan noget ikke forekom i andre Ægteskaber. Jeg vidste jo den Gang endnu ikke, at dette var den almindelige Skæbne; og at tværtimod alle tænker ganske ligesom jeg, at det er deres særlige Ulykke, og at de ikke blot skjuler denne deres særlige beskæmmende Ulykke for andre, men ogsaa for sig selv.

Det begyndte i de allerførste Dage og varede hele Tiden og blev bestandig stærkere, bestandig mere uudholdeligt. Inderst inde følte jeg allerede den første Uge, at jeg var kom-

met i Ulykke, at det ikke var blevet saadan, som jeg havde ventet, at Ægteskabet ikke blot ikke var nogen Lykke, men endogsaa noget meget nedtrykkende; men jeg vilde, som alle andre, ikke indrømme det for mig selv. — Ja, jeg vilde vel ikke engang nu have indrømmet det overfor mig selv, hvis Sagen ikke havde taget en saadan Ende. — Og saa skjulte jeg det ikke blot for de andre; men ogsaa for mig selv. Nu, den Dag i Dag, forbavses jeg over, hvordan jeg dog kunde tage fejl af min virkelige Tilstand saa længe. Om ikke af andet havde jeg kunnet komme til Klarhed over den allerede af den Grund, at Stridighederne opstod af saadanne Foranledninger, at vi bag-efter, naar de var ovre, slet ikke mere kunde angive Grunden til dem. Fornuften var ikke i Stand til at underbygge den stadig vedvarende Fjendtlighed mellem os med tilstrækkelige Grunde. Men endnu mere paafaldende var dog Mangelen paa Paaskud til Forsoning. Undertiden var det Ord, Bortforklaringer, ogsaa Taarer; men ogsaa undertiden, efter at vi havde sagt hinanden de skarpeste Ord, var det — ak; jeg tænker kun med Væmmelse tilbage derpaa — blot pludselig et Blik uden Ord, et Smil, et Kys, en Omfavnelse.

Føj! hvor afskyeligt!

Hvor kunde jeg dog den Gang undgaa at se hele denne Modbydelighed ...

To Passagerer steg ind til os og tog Plads paa en Bænk noget borte. Han tav, til de havde faaet sat sig, men saa snart de var blevet rolige, fortsatte han uden saa meget som blot et Øjeblik at have afbrudt sin Tankegang, saa vidt man da kunde se paa ham.

Men hvad, der er det modbydeligste ved Sagen, begyndte han igen, er, at man i Teori antager, at Kærligheden er noget ideelt, noget ophøjet; i Virkeligheden er Kærligheden noget sjofelt, svinsk; at tale om den, at tænke paa den alene er en Lavhed og en Skændsel. Ikke for ingenting har Naturen indrettet det saadan, at det er sjofelt og hæsligt. Men naar Kærligheden vækker Afsky og Skamfølelse, saa skal man ogsaa opfatte den som noget saadant. Men Menneskene foresnakker imidlertid hinanden, at det hæslige og urene er — smukt og ophøjet.

Hvad var min Kærligheds første ydre Kendetegn?

At jeg ganske gav mig min Drifts Overdaadighed i Vold, ikke blot uden en Følelse af Skam, men endogsaa med en vis Fornemmelse af Stolthed over, at en saadan overdaadig Drift var mulig, uden at jeg i mindste Maade i den Anledning tænkte paa *hendes* aandelige Liv; ja, ikke engang paa hendes fysiske. Jeg begreb ikke, hvorfra Hædefuldheden mellem os stammede. Og dog laa Sagen klar for Dagen. Denne Hædefuldhed var intet andet end den menneskelige Naturs Protest mod Dyret, som truede med at opsluge den.

Jeg begreb ikke vort gensidige Had. Og dog kunde det ikke være andet. Dette Had var intet andet end det indbyrdes Had, to føler, som er medskyldige i den samme Forbrydelse, saavel ved Anstiftningen af den, som ved den fælles Udførelse

af den. Eller er det maaske ikke en Forbrydelse, at vor svin-
ske Forbindelse fortsattes, ogsaa da Staklen allerede var svan-
ger i den første Maaned? ... De tror vel, at dette er et Side-
spring, som ikke vedkommer min egentlige Fortælling? Al-
deles ikke! Jeg fortæller Dem kun om det ene: *hvordan* jeg
myrdede min Kone. Dommerne spurgte mig ogsaa, hvormed
og hvordan jeg havde dræbt min Kone. De Fæhoveder! De
tror, jeg har myrdet hende den Gang, den 5. Oktober, med
min Kniv. Ikke den Gang myrdede jeg hende, men længe
før. Ganske som alle Mænd, den Dag i Dag, dræber dem, alle
... alle ...

Hvorved da? spurgte jeg.

Ser De, det er det mærkværdige, som ingen vil indse, og
som dog er saa klart, saa indlysende, som Lægerne ved Besked
med og skulde lære os, men som de fortier. Sagen er dog
frygtelig ligetil. Manden og Kvinden er skabt ligesom Dyret,
saadan at der efter den sandselige Kærlighed følger Svanger-
skabet, saa Diegivningen, Tilstande, i hvilke den sandselige
Kærlighed er skadelig saavel for Kvinden som for hendes
Barn. Antallet af Mænd og Kvinder er lige stort. Hvad følger
nu deraf? Det er klart, skulde man mene. Og der behøves
ingen særlig Kløgt for deraf at drage den Slutning, som Dy-
rene drager: at man skal øve Afholdenhed. Men nej! Viden-
skaben har bragt det saa vidt, at den har fundet en Art
Leukocytose, som findes i Blodet, og allehaande andre over-
flødige Naragtigheder; men *det* har den endnu ikke begrebet.
I det mindste hører man da ikke noget om, at de skulde have
sagt noget saadant.

Og saa gives der altsaa for Kvinden kun to Udveje. Den
ene er, at gøre en Invalid ud af sig selv, paa én Gang at øde-
lægge Evnen til at være Kvinde, det vil sige, til at blive Moder;
eller ogsaa bagefter ved Lejlighed ødelægge den, for at Man-
den ubekymret og uafbrudt kan være i Stand til at nyde. Eller
den anden Udvej, der rigtignok ikke mere er nogen Udvej,
men en slet og ret grov Krænkelse af Naturens Love, som
bliver fulgt i alle saakaldte gode Familier, og det er den, at
Kvinden, stik imod sin Natur, paa samme Tid skal være frugt-

sommelig og Amme og Mandens Elskerinde; hun skal være noget, hvortil end ikke noget Dyr nedværdiger sig. Det overstiger hendes Kræfter. Derfor har vi i vore Kredse Hysterien og Nervøsiteten og hos Landbefolkningen den religiøse Besathed. De maa vel lægge Mærke til, at mellem de unge Piger, de uberørte, findes ingen Epilepsi; kun hos voksne Kvinder og tilmed kun hos de Kvinder, som lever sammen med Mænd. Saadan staar det til hos os. Og ude i Europa er det lige saadan. Alle Sygehuse for Hysteriske er fulde af Kvinder, som har krænket Naturens Love. Epileptikere og *Charcots* Patienter er jo dog fuldkommen Invalider, og Verden er fuld af kvindelige Halvinvalider. Tænker man mon egentlig over, hvad det er for et stort Værk, der fuldbyrdes i en Kvinde, mens hun gaar svanger, og naar hun ammer. Da udvikles det, som skal fortsætte vor Tilværelse, det, som engang skal indtage vor egen Plads. Og dette hellige Værk bliver vanhelliget ... og hvorved? Tanken alene er forfærdende! Og saa vrøvler man dog i den Sammenhæng om Friheden og om Kvindens Rettigheder. Det er akkurat, ligesom om Menneskeæderne, naar de feder deres Fanger, samtidigt vilde paastaa, at de gjorde det af Omsorg for deres Ret og Frihed.

Alt dette var mig nyt og slog mig.

Hvordan skal jeg ret forstaa det? Naar det virkelig er saadan, sagde jeg, saa maa man jo kun staa i Forhold til sin Kone en Gang hvert andet Aar, og Manden kan dog ...

Og Manden, han kan ikke andet? tog han Ordet ud af Munden paa mig; det har nu igen de kære Videnskabens Præster foresnakket os. Prøv De paa, Gang paa Gang, at sige til et Menneske, at Snaps, Tobak og Opium er uundværlig for ham — og det skal nok altsammen virkelig blive ham uundværligt. Deraf følger atter, at Gud ikke skulde have begrebet, hvad der er nødvendigt for os Mennesker, og, fordi han ikke havde spurgt disse Sortekunstnere og Medicinmænd om Raad, indrettet Verden daarligt. Saa begrib da: det kan umuligt være det rigtige. Manden maa ubetinget tilfredsstille sin Drift, saadan har de Herrer en Gang for alle fastslaaet, og saa kommer her Fødslen og Barnets Ernæring og lægger sig imellem og forhindrer denne nødvendige Trangs Tilfredsstillelse.

Hvor findes der en Udvej her? Lad os henvende os til Sortekunstnerne, de skal nok hjælpe. Og de har ogsaa hjulpet. Ak, naar vil dog endelig engang disse Sortekunstnere med deres Løgnevæv komme til at staa for os i deres hele Nøgenhed? Det var snart paa Tiden! Dertil er det da allerede kommet, at Menneskene mister Forstanden og skyder sig, alt blot for denne Sags Skyld. Men hvor kan man ogsaa vente andet?

Dyrene, der synes at vide, at Afkommet giver deres Slægt Fortsættelse, holder sig i den Hensigt en bestemt Lov efterrettelig. Kun Mennesket kender ikke en saadan Lov og vil ikke kende den. Det beherskes kun af denne Tanke, at faa saa megen Nydelse som mulig. Han, Skabningens Herre, Mennesket! Læg vel Mærke til det. Dyrene parrer sig kun, naar de kan avle Afkom, men Skabningens gemene Herre gør det altid, lige saa tit, det volder ham Fornøjelse. Ja, værre endnu! Han ophøjer Abeagtigheden til Skabningens Tinde under Navn af Kærlighed.

Og hvem er det, han lader gaa til Grunde i denne Kærligheds Navn, eller rettere i dette Svineris Navn? Den halve Menneskeslægt! Alle Kvinderne, der skulde være ham Hjælpersker i hans Værk med at føre Menneskeheden opad til Sandhed og Lykke, gør han for sin Nydelses Skyld i Stedet for Hjælpersker til Fjender. Hvem staar i Vejen for Menneskehedens Fremskridt overalt? Kvinden. Og hvoraf kommer det? Alt kun deraf!

Ja, saadan er det, gentog han nogle Gange, saa rykkede han frem og tilbage paa sin Plads, tog sig en Cigaret frem og begyndte at ryge. Han vilde aabenbart berolige sig en Smule.

Saadan et svinagtigt Liv førte jeg, fortsatte han i samme Tone. Men det værste var, at jeg med dette afskyelige Liv indbildte mig, at jeg, fordi andre Kvinder ikke fristede mig, førte et rent Familieliv, at jeg var et — sædeligt Menneske, og at jeg i det hele taget var fri for Skyld, og at det, naar det kom til Strid imellem os, var hende, hendes Karakter, som bar Skylden.

Men hun var selvfølgelig ikke Skyld deri. Hun var netop som alle, som de fleste. Hun var opdraget, saadan som Kvindens Stilling i vort Samfund kræver det, og som derfor alle Kvinder af den velhavende Klasse uden Undtagelse bliver opdraget, netop saadan som de skal og maa blive opdraget. Hvor ofte hører og læser man ikke om en ny Kvindeopdragelse. Alt kun tom Tale! Kvindens Dannelse er ganske saadan, som den maa være med det herskende, uhyklede, sande, almindelige Syn paa Kvinden.

Og Kvindernes Dannelse vil altid svare til Mandens Anskuelse om Kvinderne. Vi véd jo dog godt allesammen, hvordan Mændene betragter Kvinderne. „Wein, Weib und Gesang!“ — „Vin, Kvinder og Sang!“ som Digterne synger i deres Vers. Tag De hele Digterkunsten, hele Malerkunsten, Billedhuggerkunsten og begynd med Kærlighedsdigtene og de nøgne Phryne- og Venus-Statuer, saa skal De faa at se, at Kvinden kun er et Nydelsesobjekt. Hun er det i Smaagaderne, i Hjemmene og paa de allerfineste Baller. Og læg Mærke til, hvor snu den Djævel er. Man skal kalde Nydelse Nydelse, og Fornøjelse Fornøjelse. Saa skal man vel ogsaa sige, at Kvinden er en Lækkerbidsken. Men nej! Først fortæller Ridderne os om Kvindens Forgudelse — de forguder hende og

betragter hende dog som et Nydelsesobjekt —, nu taler Verden om at ære Kvinden, nogle rejser sig for hende og giver hende deres Plads og tager Lommetørklædet op for hende, naar hun taber det, andre indrømmer hende Retten til at indtage alle Stillinger, Retten til at deltage i Landets Styrelse o. s. v. Alt det gør de. Og dog betragter de hende ganske som tidligere: hun er et Nydelsesobjekt, hendes Legeme er et Nydelsesmiddel. Og hun véd det. Det er med dette som med Slaveriet. Slaveriet er dog intet andet end de faas Udbytte af de manges tvungne Arbejde. Vil man afskaffe Slaveriet, saa maa man sørge for, at Menneskene ikke tragter efter at udbytte andres tvungne Arbejde, at de kommer til at anse det for en Skændsel, for en Synd. I Stedet forandrer man kun Slaveriets ydre Form, bestemmer, at man ikke maa sælge Slaver, og bilder sig ind og foresnakker sig, at Slaveriet er afskaffet, og ser ikke og vil ikke se, at Slaveriet nu som før bestaar; fordi Menneskene hellere end gerne udbytter andres Arbejde og anser dette for godt og retfærdigt. Og saa snart de bare anser det for godt, vil der altid findes Mennesker, som er mere stærke og mere snu end de andre og ogsaa fører det ud i Gerning. Og ligesaadan staar det til med Kvindens Emanciperung. Kvindens Slaveri bestaar jo dog kun deri, at Menneskene har det Ønske og anser det for noget godt at udbytte hende som et Nydelsesmiddel.

Og se saa — de frigør Kvinden, giver hende alle Mandens Rettigheder, men betragter hende nu som før som et Nydelsesmiddel, opdrager hende i den Forstand i Ungdommen og i den offentlige Mening. Og saaledes vedbliver hun at være den samme fornedrede, fordærvede Kvinde, og Manden den sædeligt, dybt sunkne Slaveholder. Vi frigør Kvinden i Dannelsesanstalter og ved Valgene, og betragter hende alligevel som et Nydelsesobjekt.

Lær blot Kvinden bestandig at betragte sit eget Jeg saadan, som vi betragter det — og hun vil for alle Tider blive ved at være et underordnet Væsen. Hun vil enten ved Hjælp af disse Skurke til Læger forpurre Befrugtningen, det vil sige, hun vil blive en slet og ret Tøjte, som ikke engang er sunket

ned i Klasse med et Dyr, men i Klasse med livløse Ting. Eller hun vil blive, hvad hun i de fleste Tilfælde er, sjælelig syg, hysterisk, ulykkelig, saadan som der er i Hundredevis af, uden Evne til aandelig Udvikling.

Gymnasier og Højskoler kan intet ændre derved. Ændre kan her kun en Forandring af den Anskuelse, som Mændene har om Kvinderne, og som Kvinderne selv har om sig selv. En Forandring vil først indtræde, naar Kvinden selv betragter Jomfrueligheden som det højeste Udviklingstrin, og ikke som nu, da Menneskets højeste Tilstand betragtes som en Vanære, en Skamplet. Saa længe det ikke er naaet, vil enhver ung Piges Ideal, uden Hensyn til Dannelsestrinnet, bestandig være, at drage saa mange Mænd som muligt til sig, saa mange smaa Herrer som muligt, for at have noget at vælge imellem. Og at den ene kan lidt mere Mathematik og den anden spiller paa Harpe, det forandrer intet ved Sagen. Kvinden er lykkelig og har naaet alt, hvad hun kan naa, naar hun fortryller en Mand. Derfor er Hovedsagen for Kvinden at *kunne* fortrylle ham. Saadan var det; saadan vil det vedblive at være. Saadan er det i den uskyldige unge Piges Liv i vore Kredse, og saadan er det vedblivende med den gifte Kone. Den uskyldige unge Pige behøver at kunne det, for at skaffe sig nogen at vælge imellem, den gifte Kone for at kunne herske over Manden. Det eneste, som gør en Ende paa det eller i det mindste for en Tid undertrykker det, er Børnene; og ogsaa det kun, naar Kvinden ikke er Invalid, det vil sige, naar hun selv ammer. Men her har igen Lægerne en Finger med i Spillet.

Min Kone, som selv vilde amme, og som ogsaa har ammet de næste fem Børn, var ikke rask efter det første Barn. Lægerne, som kynisk klædte hende af og befamlede hende paa hele Legemet, hvorfor jeg oven i Købet maatte sige Tak og betale Penge, de kære Læger fandt, at hun ikke kunde taale at amme. Og hun blev for den første Tid berøvet det eneste Middel, som havde kunnet beskytte hende mod Behagesyge. Barnet fik en Amme, det vil sige, vi udbyttede en Kvindes Armod, Nød og Uvidenhed, lokkede hende bort fra hendes eget Barn til vort og udpyntede hende til Tak for det med en særlig

Hovedpynt med smukke Sløjfebaand. Men det var nok ikke det, det drejede sig om. Det, det drejede sig om, er, at den slumrende Følelse af kvindelig Behagesyge netop i denne Tid, hvor hun var fri for Svangerskab og for at amme, vaagnede i hende med en ganske særlig Voldsomhed. Og i mig vaagnede som en direkte Følge deraf med særlig Styrke Skin-sygens Kvaler, som under mit ægteskabelige Liv uafbrudt sled og ruskede i mig, hvad der heller slet ikke kan være anderledes med alle de Ægtemænd, der lever saaledes med deres Koner, som jeg har levet med min, nemlig usædeligt.

I mit hele ægteskabelige Liv led jeg uafbrudt under Skinsygens Kvaler. Men der var Perioder, i hvilke denne Lidelse var særlig hæftig. Og en af disse Perioder var den Tid, da Lægerne efter det første Barns Fødsel forbød hende at amme. Jeg var den Gang særlig skinsyg, for det første, fordi der hos min Kone viste sig den for Mødre ejendommelige Uro, som en ubegrundet Forstyrrelse af det regelmæssige Livs Gang nødvendigvis maa have til Følge; for det andet, fordi jeg saa, hvor let det blev hende at ryste Moderens moralske Pligt af sig, og deraf med Rette, omend ubegrundet, drog den Slutning, at det vilde falde hende lige saa let at bryde Ægteskabets Baand, saa meget mere som hun dog var fuldkommen rask og til Trods for de kære Lægers Forbud ammede de næste Børn, og det til og med fortræffeligt.

De synes ikke netop just at sætte Pris paa Lægerne, sagde jeg, thi jeg havde iagttaget, at hans Stemme ,hver Gang han berørte dem, fik en ganske særlig arrig Klang.

Her er ikke Tale om „at sætte Pris paa“ eller „ikke sætte Pris paa“. De har tilintetgjort mit Liv, som de har tilintetgjort Livet for Tusinder, for Hundredtusinder og fremdeles stadig væk tilintetgør det; og jeg kan umuligt overse Sammenhængen mellem Virkninger og Aarsager. Jeg begriber, at de ligesom Advokater og andre Mennesker vil tjene Penge, og jeg gav dem gerne Halvdelen af min Indtægt, og enhver, som har begrebet, hvad de gør, vilde saamænd gerne give dem Halvdelen af sin Overflod, naar de blot vilde lade være at blande sig i vort Familieliv og rykke os saa tæt ind paa Livet. Jeg har ganske vist ikke stillet mig den Opgave at samle Materiale i den Retning, men jeg kender i Dusinvis af Tilfælde —

der er utallige af dem — hvor de har dræbt Barnet i Moders Liv, fordi de paastod, at Moderen ikke kunde føde, omendskønt Moderen senere fødte meget let, eller ogsaa dræbte de Mødrene under Paaskud af vigtige Operationer. Der er jo ingen, der tæller disse Mord, ligesom man heller ikke har talt Inkquisitionens Mord, fordi man antog, at det altsammen skete for Menneskenes Velfærds Skyld. Talløse er de Forbrydelser, som bliver begaaet af dem. Og dog er alle disse Forbrydelser intet i Sammenligning med den Materialismens moralske Forraadnelse, som de bringer ind i Verden, fortrinsvis gennem Kvinderne.

Jeg vil ikke tale om, at Menneskene, hvis de vilde følge Lægernes Anvisninger, paa Grund af Smittefaren overalt og i alle Ting ikke vilde tilstræbe Sammenslutning, men Adskillelse; Menneskene maatte da alle efter Lægernes Lærdomme bo afsondret fra hinanden og ikke slippe den lille Sprøjte med Karbolopløsning (for Resten har man nok opdaget, at heller ikke den er noget værd). Men heller ikke det betyder dog noget videre. Den værste Gift ligger i deres Fordærvelse af Menneskene, og i ganske særlig Grad Kvinderne.

Nu kan man ikke engang mere sige: Du fører et slet Liv, før et bedre Liv! Det kan man hverken sige til sig selv, langt mindre til en anden. Fører man nu et slet Liv, maa Grunden søges i Uregelmæssighed i Nervernes Funktion eller noget lignende. Saa gaar man altsaa til Lægerne; de foreskriver en Medicin til 35 Kopeker; den henter man sig paa Apoteket og tager.

Bliver det stadig værre, saa tager man igen Medicinen og gaar igen til Doktor. Et storartet Fif! Hvad?

Men det var nu heller ikke det, som jeg egentlig vilde sige. Jeg taler kun om, at hun selv udmærket har ammet Børnene, og at ene og alene hendes Svangerskab og Børnenes Opamning har beskyttet mig mod Skinsygekvæler, uden dette vilde alt allerede før være sket; Børnene var for hende og for mig en Betyggelse. I otte Aar fik hun fem Børn; og alle, undtagen den ældste, har hun selv ammet.

Men hvor er da Deres Børn nu? spurgte jeg.

Børnene? svarede han mig, opskræmt spørgende.

Jeg beder Dem om Forladelse! Det er Dem maaske pinligt at tale om det?

Aah, nej, ingen Forseelse, jeg beder! Mine Børn har min Svigerinde og hendes Broder taget til sig. De har ikke villet overlade mig dem, jeg bliver jo saadan paa en Maade regnet som en forrykt. Jeg kommer netop fra dem nu. Jeg har set dem, men give mig dem, vil de ikke; jeg kunde jo maaske opdrage dem saadan, at de ikke blev som deres Forældre. Og de skal dog netop være ligesaadan. Ja, hvad skal jeg gøre! Det er jo forstaaeligt, at de ikke vil betro mig dem. Og jeg véd virkelig heller ikke, om jeg havde Kraft til at opdrage dem. Jeg mener — nej! Jeg er en Ruin, en Invalid. Dog et lever i mig: min Viden. Jeg er én, der véd Besked; ja, det er vist; jeg véd det, som alle de andre ikke saa snart vil komme til at vide.

Ja, vore Børn lever og vokser op som netop saadan nogle smaa vilde Mennesker som alle andre Børn rundt om dem. Jeg har set dem; tre Gange har jeg set dem. Gøre noget for dem, kan jeg ikke. Intet. Jeg rejser nu hjem, til Syden. Der har jeg et lille Hus og en lille Have.

Ja, der vil endnu gaa megen Tid, inden Menneskene kommer til at vide det, som jeg véd. Mennesket kan forholdsvis let opdage, hvor meget Jern og hvilke Metaller der er paa Solen og paa Stjernerne; men det, som afslører vort svinske Liv, det er svært, rædselsfuldt svært at opdage!

De hører dog i det mindste paa mig, og allerede derfor er jeg Dem taknemmelig.

Siden vi nu er kommet til at tale om Børnene! Hvad er det nu ogsaa for en græsselig Løgn, det med Børnene. Børnene er en Velsignelse fra Gud, Børnene er vor Glæde. Det er jo alt sammen Løgn. Alt det var en Gang saadan; nu om Dage er det ikke saadan mere: Børnene er en Plage, intet videre. De fleste Mødre føler det saaledes og siger det ogsaa mangen Gang ufrivilligt rent ud. Spørg De de fleste Mødre af vor Stand, de velhavende, de vil fortælle Dem det: Af Frygt for, at deres Børn kunde blive syge og dø, vil de overhovedet slet ingen Børn have, for ikke at faa dem alt for meget kær og derved komme til at lide. Den Fryd, som den lille bereder dem ved sin Yndighed, ved sine smaa Hænder, sine smaa Fødder, ved hele den allerkæreste lille Krop, den Glæde, som den lille bereder, er ringere end den Lidelse, som de skal gennemgaa. Jeg vil ikke engang sige ved en Sygdom eller ved at miste et Barn, men blot ved Frygten for, at Sygdom og Død skal komme. Afvejer man Fordelene og Ulemperne, saa bliver der ingen Gevinst, og derfor er det ikke ønskværdigt at have Børn. Mødrene udtaler det aabent og utilsløret, fordi de mener, at disse Følelser skulde opstaa i deres Hjerter af Kærlighed til Børnene og være gode og prisværdige Følelser, som de har Lov at være stolte af. De lægger slet ikke Mærke til, at de ved denne Opfattelse netop fornægter Kærligheden og kun beviser deres Egenkærlighed. For dem er Glæden ved Barnets Yndighed ringere end den Lidelse, som affødes af Bekymringen for den lille, og derfor maa det Barn ikke komme, som de først senere vilde komme til at holde af. De bringer ikke sig selv som Offer for det elskede, lille Væsen; men det Væsen, som de maaske en Gang

i Fremtiden vilde komme til at elske, bringer de som Offer for deres eget Jeg.

Det er indlysende: det er ikke Kærlighed, det er Egoisme. Men til Fordømmelse af disse Mødre af velhavende Familier og deres Egoisme løfter der sig ikke en Haand, naar man tager i Betragtning alle de Kvaler, som de, med det Overklasseliv, vi nu engang har, og atter takket være Lægerne, maa døje for deres Børns Sundheds Skyld. Endnu naar jeg den Dag i Dag tænker tilbage paa Livet og paa min Kones Tilstand i hin første Tid, da vi havde tre, fire Børn, og de helt lagde Beslag paa hende, gribes jeg af Forfærdelse. Vi førte slet ikke noget Liv. Det var en evig Gaaen i Fare, en evig Kæmpen imod den, saa igen fornyet Fare og fornyede, fortvivlede Anstregelser for paa ny at afværge den — og uafbrudt en Tilstand som paa et synkende Skib. Mangen Gang troede jeg, det skete med Hensigt, at hun hyklede saa stor Bekymring for Børnene blot for at holde mig nede. Saa yndigt tilrettelagt, saa ligetil afgjorde denne Tilstand alle Spørgsmaal til hendes Fordel. Mangen Gang troede jeg, alt, hvad hun gjorde og sagde disse Tilfælde, gjorde hun med bestemt Hensigt. Men nej, hun pinte og plagede virkelig sig selv forfærdeligt og uafbrudt med Børnene, med deres Sundhed, med deres Sygdom. Det var et Sejgpineri for hende og ogsaa for mig, og det kunde ikke være andet; hun maatte plage sig. Hengivenheden for Børnene, den rent dyriske Trang til at sørge for, at de fik noget at spise, til at pleje dem, til at beskytte dem, var der, som den for Resten ogsaa findes hos de fleste Kvinder; men der manglede, hvad Dyrene har, Fantasiløshed og Ueftertæksomhed. Hønen frygter ikke for, at der muligvis skulde ske dens Kylling noget; hun kender slet ikke alle de Sygdomme, som kan true hendes Unge; hun kender slet ikke alle de Midler, hvormed Menneskene indbilder sig, at de kan beskytte sig mod Sygdom og Død. Og Børnene er for hende, for Hønen, ikke nogen Plage, hun gør for sine Kyllinger, hvad der passer hende og gør hende Glæde; Ungerne er for hende kun til Glæde. Bliver en Kylling syg, saa er hun ikke i Tvivl om, hvad hendes Omsorg skal gaa ud paa: hun varmer den og

mader den; og naar hun gør det, saa véd hun, at hun gør alt, hvad der behøves. Dør Kyllingen alligevel, saa spørger hun ikke, hvorfor den er død, og hvorhen den er gaaet; hun kagler op, beroliger sig efterhaanden og lever videre som tidligere. Med vore ulykkelige Koner er det anderledes; og saadan var det ogsaa med min Kone.

Jeg vil slet ikke tale om Sygdommene, og hvordan man helbreder dem, men om hvordan man opdrager og plejer Børnene; derom havde hun hørt af Hundreder af forskellige Mennesker og læst alle mulige hinanden modsigende Forskrifter: saadan skal de ammes — næ, ikke saadan; saadan skal de klædes paa, drikke, bades, lægges til at sove, gaas Spadseretur med, have frisk Luft o. s. v. — om alle disse Ting lærte vi, og særlig da hun, hver Uge nye Forskrifter at kende. Akkurat, som man skulde tro, der slet ikke havde været nogen Børn til i Verden før! Og havde man nu ikke netop ammet dem saadan, og ikke badet dem paa den Maade, eller dog i hvert Fald ikke helt i rette Tid, og saa et Barn blev sygt, var det naturligvis os, der havde Skylden — vi havde ikke gjort, hvad vi havde skullet gøre.

Saadan var det, naar Børnene var raske — det gjorde nemlig ikke nogen Forskel i Kvalerne. Men blev en af dem syg, saa gik det først rigtig løs — det var det skinbarlige Helvede. Lad os antage, at en Sygdom virkelig kan helbredes, og at der gives en Videnskab og nogle Mennesker, Lægerne, som forstaar sig paa det. Selv om maaske ikke alle Læger gør det, saa forstaar dog de bedste af dem sig paa det. Er altsaa Barnet sygt, saa maa man henvende sig til disse bedste, til den, der kan redde det, og saa bliver Barnet reddet; men lykkes det nu ikke at finde denne Læge, eller lever man ikke paa det Sted, hvor denne Læge bor, saa er Barnet fortabt. Og det var ikke blot alene min Kones Tro, det er en Tro, hun havde til fælles med alle Kvinder af hendes Stand, fra alle Sider hørte hun blot evig og altid den samme Lektie: Katharina Ssemjonowna har mistet to Børn, fordi man ikke i rette Tid lod Iwan Sacharytsch kalde, men hos Maria Iwanowna derimod har Iwan Sacharytsch reddet den ældste lille Datter; Petrows

fulgte i rette Tid Lægens Raad og tog paa Hotel og reddede Livet, mens andre flyttede ind i deres Værelser; og deres Børn døde. Atter en anden Moder havde et svageligt Barn og tog efter Lægens Raad til Syden med det, og Barnet blev rask. Hvor er det muligt andet end, at man maa plage og forurolige sig selv hele Livet igennem, naar Børnenes Liv, som Moderen hænger ved med hele et Dyr's Instinkt, afhænger af, om hun i rette Tid har forhørt sig om, hvad Iwan Sacharytsch tilraader. Og hvad Iwan Sacharytsch vil raade, véd ingen, mindst han selv. Thi han véd meget godt, at han intet véd. Var Moderen et helt Dyr, saa vilde hun ikke lide disse Kvaler; var hun helt et Menneske, saa havde hun Troen paa Gud, og saa vilde hun sige og tænke, som de troende siger: „Herren gav, Herren tog; Guds Vilje kan man ikke undfly.“

Hele Livet sammen med Børnene var for min Kone, og derfor ogsaa for mig, ikke Glæde, men Kval. Hvor skulde det ogsaa kunne være anderledes? Hun plagede sig bestandig. Næppe var vi faldet til Ro efter en Skinsygescene eller et almindeligt Skænderi og begyndte at tænke paa at læse i en Bog eller beskæftige os med en Tanke, næppe havde man foresat sig et eller andet, saa faar man den Besked, at nu har Wassja brækket sig og Mascha har faaet en voldsom Diarhoe eller Andrjuscha et Udslet — atter er det forbi med det rolige Liv. Hvor skal man løbe hen? Hvad for Læger skal man hente? Hvor skal man lukke de andre Børn ind imens? Og saa gaar det løs med Lavementer, med at tage Temperaturen, med Mikstur og Læger. Er det lykkeligt overstaaet, saa er der igen noget nyt. Et regelmæssigt, ordnet Familieliv kendtes ikke. Det var kun, som jeg sagde Dem, en bestandig Kamp til Afværgelse af indbildte og virkelige Farer. Men saadan gaar det jo til nu i de fleste Familier. I min Familie var det nu særlig slemt. Min Kone holdt af Børn og var lettroende.

Det, at vi havde Børn, gjorde altsaa intet til at forbedre vort Liv, det forgiftede det kun endnu mere. Desuden var Børnene os kun et nyt Paaskud til Tvistigheder. Fra det Øjeblik Børnene var der, og jo større de blev, desto hyppigere var det netop dem, der var Anledning til og Genstanden for

Skænderi. Og ikke nok med det, at de var Genstanden for Skænderiet; Børnene var ogsaa Vaabnene i Kampen — vi kæmpede, saa at sige, med Børnene mod hinanden. Hver af os havde sit Yndlingsbarn, og det var Vaabnet i Kampen. Hos mig var det mest Wassja, den ældste, hos hende lille Lise. Men eftersom Børnene efterhaanden voksede til, og deres Karakter udformedes, kom yderligere dertil, at de blev vore Forbundsfæller, som vi hver især søgte at bringe paa vor Side i Striden. De led frygteligt under det, de stakkels Børn men vi havde i vor uophørlige Krig slet ikke Ro til at skænke dem en Tanke. Den lille Pige var nu min Forbundsfælle; mens den noget ældre Dreng, som lignede min Kone og var hendes Kæledægge, ofte var helt hadefuld imod mig.

Ja, saadan levede vi vort Liv. Forholdet mellem os blev stadig mer og mer fjendtlig. Til sidst kom det saa vidt, at det ikke mere var Meningsforskellen, der fremkaldte Fjendskabet, men meget snarere Fjendskabet, som fremkaldte vor Meningsforskell; hun kunde omtrent sige, hvad hun vilde, jeg var allerede paa Forhaand af en anden Mening, og ganske ligesaadan var hun overfor mig.

Da vi havde levet sammen i fire Aar, stod det os begge klart som noget selvfølgerigt, at vi ikke kunde forstaa hinanden, at vi ikke kunde stemme overens med hinanden. Vi prøvede ikke engang mere paa at udtale os grundigt og sagligt overfor hinanden. Overfor de aller ligefremmeste Ting, især overfor Spørgsmaal om Børnene, stod vi hver især halsstarrigt og uigendriveligt fast ved hver sin Mening. Naar jeg nu tænker tilbage derpaa, saa var de Meninger, som jeg saa egensindigt holdt paa, mig slet ikke saa dyrebare, at jeg ikke havde kunnet give efter, men hun var af den modsatte Mening, og det at give efter, var nu engang at give efter. Og det var mig umuligt. Hende gik det ligesaa. Hun troede sandsynligvis, at hun altid havde Ret overfor mig; og jeg forekom mig altid selv overfor hende at være en Engel. Under fire Øjne var vi bogstaveligt talt fordømte til Tavshed eller til saadanne Samtaler, som jeg er overbevist om, at Dyrene ogsaa kan føre med hinanden: „Hvor sent er det? Det er paa Tide nu at gaa i Seng og sove. Hvad skaal vi have at spise i Dag? Hvor skal vi gaa hen? Hvad staar der i Avisen i Dag? Vi maa hente Lægen, Mascha har ondt i Halsen.“ Gik vi et Haarsbred uden for dette til det yderste indskrænkede Samtalestof, saa flammede Forbitrelsen straks op. Det kom til Scener og hadefulde Udgydelser, blot for Kaffens Skyld, om Bordtæppet, Vognen og

Kortspillet — alt sammen Ting, som dog hverken kunde have nogen Betydning for den ene eller den anden. I mit inderste Indre, i det mindste, kogte hyppigt et glødende Had op imod hende. Mangen Gang, naar jeg saa hende skænke Te, vippe med Foden eller føre Skeen til Munden, slubre og drikke et eller andet, kom jeg til at hadé hende saadan for de Tings Skyld, som havde det været de sletteste Handlinger. Den Gang havde jeg endnu ikke iagttaget, at disse Ophidselsesperioder optraadte hos mig med største Regelmæssighed og Præcision, og at de svarede til de Perioder, som vi kaldte for Kærlighed. En Kærlighedsperiode — en Ophidselsesperiode; en særlig voldsom Kærlighedsperiode — en lang Ophidselsesperiode; en svag Opblussen af Kærligheden — en ganske kort Ophidselsesperiode. Den Gang forstod vi ikke, at denne Kærlighed og denne Ophidselse overfor hinanden var den samme dyriske Følelse, kun set fra to forskellige Poler. At have levet videre paa den Maade, havde været forfærdeligt, hvis vi selv havde forstaaet vor Tilstand; men vi forstod og saa det ikke. Deri ligger paa én Gang Menneskets Redning og Straf, at det, naar det fører et forkert Liv, kan bedøve sig saaledes, at det ikke ser sin egen Tilstands Elendighed; og saadan havde ogsaa vi søgt at glemme den. Hun søgte at bedøve sig ved en kunstigt fremtvungen, bestandig rastløs Virken i Husholdningen, med Ordning af Huset, med hendes egne Toiletter og Børnenes Dragter, med Børnenes Undervisning og deres Sundhedspleje. Jeg havde mine Interesser: Sold, Embedsforretninger, Jagt og Kortspil. Vi var begge to stadigt beskæftigede, vi følte begge: jo mere vi var beskæftigede, jo mere forbitrede kunde vi være overfor hinanden. „Ja, du kan sagtens lave Ansigt,“ tænkte jeg om hende, „hele Natten har du plaget mig ved dine Scener, og nu skal jeg til Møde.“ „Næ, du kan sagtens,“ — saadan ikke blot tænkte hun, men sagde hun ogsaa, — „jeg har ikke lukket et Øje hele Natten for Barnets Skyld.“ Alle de nymodens Teorier om Hypnotisme og Sindsyge og Hysteri er ikke alene ikke uskadelige, med de er nogle afskyelige og skadelige Dumheder. Om min Kone vilde *Charcot* ubetinget have sagt, at hun var hysterisk, og om mig, at

jeg ikke var normal, og vilde virkelig have underkastet os en Kur. Men her var intet at kurere.

Paa den Maade levede vi i en bestandig Taage og saa ikke den virkelige Tilstand, hvori vi befandt os. Og var der ikke sket, det som skete, saa havde jeg henlevet mit Liv saadan til min sene Alderdom og havde paa mit Dødsleje tænkt, at jeg havde egentlig levet et godt Liv, — ikke just et usædvanligt Liv, men ikke noget slet Liv — et Liv, saadan som alle lever det; jeg havde ikke begrebet denne Afgrund af Ulykke, disse fejge Løgne, i hvis Snarer jeg var hildet. — Og dog var vi som to Straffefanger, der hader hinanden, men er smeddet til den samme Lænke, som forgifter Livet for hinanden, men gør sig al mulig Møje med ikke at se det. Jeg vidste den Gang endnu ikke, at nioghalvfems af Hundrede af alle Ægtefolk levede i ganske det samme Helvede som jeg, og at det ikke kan være anderledes. Men den Gang vidste jeg det endnu ikke, hverken gennem mig selv eller fra andre.

Mærkværdigt, saa bestemte Momenter i det normale, ja, endog i det abnorme Liv træffer sammen! Netop just i det Øjeblik, da Samlivet bliver Forældrene uudholdeligt, melder Kravet om Bylivets Vilkaar sig for dem, men naturligvis for Børnenes Opdragelses Skyld. Omflytningen til Byen viser sig som en Nødvendighed.

Han tav og gav to Gange sit besynderlige Prust fra sig og nu lignede det ganske en tilbagetrængt Hulken.

Vi nærmede os en Station.

Hvor sent mon det er? spurgte jeg.

Jeg saa paa Uret; Klokken var to.

Er De ikke træt? spurgte han.

Næ, men er *De* ikke snarere træt?

Ja, jeg gik i Staa her. Undskyld mig et Øjeblik; jeg vil kun gaa lidt frem og tilbage og ud og drikke lidt Vand.

Han gik med vaklende Skridt gennem Waggon'en.

Jeg var nu alene og overtænkte alt det, han havde sagt mig; og jeg faldt i saa dybe Tanker, at jeg slet ikke lagde Mærke til, da han igen kom ind fra den anden Dør.

Ja, det tager stadigvæk meget paa mig, begyndte han igen. Jeg har tænkt over mange Ting. Paa meget ser jeg paa min egen Maade, og alt det kunde jeg nok have Lyst til at faa talt ud om. Vi levede altsaa nu i Byen. I en By kan et Menneske leve hundrede Aar uden overhovedet at bemærke, at han for længe siden er død og forsumpet. Man har slet ingen Tid til at beskæftige sig med at komme til Bunds i sit eget Jeg — stadig er man i Aktivitet. Der er Forretninger, selskabelige Sammenkomster, Sundhedens Pleje, Kunsten, Børnenes Helbred og deres Opdragelse. Snart maa man tage imod den og den, snart aflægge Besøg hos den og den; snart er der én, man skal se, eller den eller den man skal høre. I Byen er der jo til en hvilken som helst Tid én, ja, ogsaa to, tre Berømmtheder, som man maa have hørt. Snart skal man passe sin egen Sundhed, eller ogsaa er der en eller andens Sundhed, man skal tage sig af. Saa er det en Lærer, der kommer, saa en, der skal gennemgaa Lektier med Børnene, saa en Guvernante. Og alt imens bliver ens eget Liv indholdsløst og tomt. Paa denne Maade levede vi nu ogsaa og følte derfor Pinen ved vort Samliv mindre. Desuden havde vi i den første Tid en livlig Sysselsættelse med at indrette os paa det nye Sted i den nye Bolig; og saa havde vi en Beskæftigelse til: den evindelige Rejsen frem og tilbage, fra Byen og ud til Godset, og fra Godset og ind til Byen igen.

Saadan fik vi en Vinter til at gaa, og i den paafølgende Vinter skete saa det, som jeg nu skal fortælle. Ingen havde lagt Mærke til det, det kunde synes at være noget intetsigende, og dog var det det, som foraarsagede alt det, der skete senere hen.

Min Kone var ikke rask, og Lægerne forbød hende at føde flere Børn og lærte hende et Middel til at undgaa det. Mig var det modbydeligt. Jeg kæmpede imod det, men hun holdt letsindigt fast ved sin Mening uden at lade sig rokke, og jeg føjede mig; den sidste Retfærdiggørelse for vort svinske Liv — Børnene — var nu ogsaa faldet bort, og Livet blev nu endnu mere smudsig.

Arbejderen vil have Børn, skønt det falder ham svært at skaffe Føden til dem, han faar Børn, og derfor har hans ægteskabelige Liv sin Berettigelse; men naar vi allerede har Børn, saa bryder vi os ikke om at faa flere; de er til unyttigt Besvær, en Udgift mere, Medarvinger til vore andre Børn; de er og bliver en Byrde for os. Vi har ingen Retfærdiggørelse for vort svinske Liv. Enten vi saa kunstigt skaffer os af med Børnene, eller vi betragter dem som en Ulykke, en Følge af Uagtsomhed, saa er det blot endnu mere smudsig.

Der findes overhovedet ingen Retfærdiggørelse. Men vi er sunket saa dybt, at vi end ikke ser Nødvendigheden af en Retfærdiggørelse.

Flertallet af vore Dages dannede Menneskehed hengiver sig til denne Udsvævelse uden de ringeste Samvittighedsskrupler.

Der er heller ingen Anledning til Samvittighedsskrupler, fordi der i vor Tilværelse overhovedet ingen Samvittighed findes, udover, saa at sige, Samvittigheden overfor den offentlige Mening og Straffeloven. Men i dette Tilfælde krænkes hverken den ene eller den anden af disse Parter. Overfor Samfundet behøver man ikke at gøre sig Samvittighedsskrupler; de gør jo alle sammen saadan; baade Maria Pawlowna og Iwan Sacharytsch. Skal vi maaske sætte Tiggere i Verden eller berøve os selv Muligheden for selskabelig Omgang ... Hverken til Samvittighedsskrupler eller Frygt for Straffen er der da nogen Grund. De afskyelige Tøjter og Soldaterpiger smider deres Børn i en Mergelgrav eller en Brønd, dem maa man naturligvis sætte i Fængsel; men i vore Kredse sker alt paa rette Maade, til rette Tid og smukt uanstødeligt.

Saadan levede vi altsaa endnu to Aar videre. Det Middel,

som disse Skurke til Læger havde lært min Kone, begyndte ogsaa at virke ind paa Moralen; hun udviklede sig fysisk og blev skøn som en Blomst ved Sensommertide. Hun følte det og var optaget af at dyrke sin egen Person. Hun udviklede sig til en udfordrende Skønhed, der gjorde Mændene besynderligt urolige. Hun stod i sin fulde Kraft som en trediveaarig, ikke mere avlende, velplejet og sandseligt følsom Kvinde. Synet af hende vakte Uro. Naar hun kom, hvor der var Mænd, drog hun deres Blikke til sig. Hun var som en velplejet og velholdt Hest, naar man befrier den for Tøjlen, efter at den længe har haft Seletøjet paa sig. Hun var uden Tøjler og Baand som de nioghalvfems af hundrede af vore Kvinder. Og jeg følte, at nu havde ogsaa jeg Grund til at være ængstelig.

Han rejste sig pludselig og satte sig igen lige i Nærheden af Vinduet.

De undskylder? begyndte han igen; han stirrede ud gennem Vinduet og sad nogle Minutter dér uden at sige noget. Saa sukkede han dybt og satte sig igen overfor mig. Hans Ansigt havde fuldstændig forandret sig, hans Øjne var uklare, og en besynderlig Bevægelse, som mindede om et Smil, fortrak hans Mund. Jeg er en Smule træt, men jeg vil nu alligevel fortælle videre. Vi har endnu god Tid, det er endnu ikke Dag.

Ja, begyndte han igen og tændte sig en Cigaret. Min Kone blev fra det Øjeblik, da hun hørte op med at faa Børn, bestandig mere yppig, og Sygdommen, den evige Lidelse med Børnene, var overstaaet. Dog det, at Sygdommen var overstaaet, var ikke det væsentlige; men det at hun paa en Maade vaagnede af sin Rus, at hun kom til sig selv og saa: at dér laa endnu hele Guds skønne Verden med Tusinder af Glæder, som hun havde overset, en hel Verden, hvori hun ikke havde forstaaet at leve, og som hun slet ikke havde fattet endnu. „Det gælder om at nyde Øjeblikket! Tiden iler fra os og kommer aldrig mere igen!“ Saadan forekom det mig, at hun tænkte eller rettere følte, og hun kunde heller ikke tænke og føle anderledes. Hun var opdraget i den Forestilling, at der her i Verden kun gives et, som er noget værd — Kærligheden. Hun var blevet gift, havde smagt noget af Nydelsen ved denne Kærlighed, men ikke blot meget mindre, end hun havde lovet sig og ventet; men hun havde ogsaa haft mange Skuffelser og Lidelser og dertil yderligere denne uventede Kval — de mange Børn! Denne Kval havde udtømt hendes Kræf-

ter. Og nu hørte hun af de tjenstivrige Læger, at det ogsaa lader sig gøre uden Børn. Det var en uventet Glæde for hende, Erfaringen bekræftede det, og nu levede hun op igen for det eneste Livsmaal, hun kendte — Kærligheden. Men Kærligheden til en Mand, der var befængt med Skinsyge og allehaande andre Ubehageligheder kunde ikke være den rigtige, store Kærlighed. Hende foresvævede der nu en anden, ren, helt ny Kærlighed — saadar tænkte jeg i det mindste om hende. Og hun holdt Udkig til alle Sider, som ventede hun noget. Jeg bemærkede det og kunde ikke lade være at føle Uro. Ved enhver Lejlighed og overalt, naar hun underholdt sig med mig i Tredjemands Nærværelse, det vil sige, naar hun talte med Fremmede, men dog henvendte det, hun sagde, til mig, udtalte hun uden at tænke paa, at hun for en Time siden havde sagt lige det modsatte, uden at blues, halvt i Spøg og halvt i Alvor, den Tanke, at al moderlig Omsorg er en Skuffelse, og at det ikke lønner sig at ofre Børnene sit Liv, saa længe man er ung og selv kan nyde Livet.

Hun beskæftigede sig nu mindre med Børnene og ikke med den samme Hengivelse som før; hun beskæftigede sig mere og mere med sig selv, med sit Ydre og — omendskønt hun søgte at skjule det — med sine Fornøjelser; ja, endogsaa med sin Uddannelse. Hun genoptog med Ihærdighed sit Klaverspil, som hun hidtil ganske havde sløjet af med. Dermed begyndte da ogsaa hele Sagen.

Han vendte sig igen om mod Vinduet med sit trætte Blik i Øjet; men tog sig straks igen sammen og fortsatte:

Ja, saa var det, at dette Menneske kom . . . — Han snublede over Ordene og gav to, tre, af sine mærkelige Næselyde fra sig.

Jeg saa, at det var ham svært at nævne denne Mand og tale om ham, naar han tænkte tilbage paa ham. Men han gjorde en voldsom Bevægelse, som om han rev den Hindring, der stod ham i Vejen, bort, og gik videre med en kraftig Beslutning:

En rigtig Pjalt var han, — i mine Øjne, efter min Mening. Ikke blot, fordi han kom til at gribe saadan ind i mit Liv, men fordi han virkelig var det. Forøvrigt netop det, at

han var en skidt Knægt, beviste mig yderligere, hvor lidet tilregnelig hun var. Var det ikke blevet ham, var det blevet en anden. Det maatte komme . . . Igen tav han lidt. Ja, han var Musiker, Violinspiller, ikke Musiker af Levevej; men halvt Levebrøds Musiker, halvt blot Selskabsmand.

Hans Fader var Godsejer og Nabo til min Fader. Hans Fader havde tabt sin Formue, og Børnene — tre Drengene — maatte derfor se at komme i Vej. Den yngste af dem — netop denne her — blev sendt til sin Gudmoder i Paris. Der besøgte han Konservatoriet, thi han havde Talent for Musik, og forlod det som Violinspiller og gav Koncerter. Han var rigtig saadan et Menneske, som

Han vilde aabenbart til at sige noget slet om ham; men han beherskede sig og skyndte sig med at sige:

Naa, hvad véd jeg for Resten om, hvad for et Liv han førte dér; jeg véd kun, at han netop det Aar vendte tilbage til Rusland og kom i mit Hus.

Han havde ovale, fugtigt blanke Øjne, en rød smilende Mund, et opstadset lille Overskæg og Skilning efter aller-nyeste Mode. Et intetsigende, kønt Ansigt havde han; han var vel nok, hvad Kvinder kalder et smukt, ungt Menneske, og selv om Skikkelsen ikke just kunde kaldes hæsleg, saa var den dog sygelig med en mærkværdig stærktudviklet Bagdel som hos Kvinder eller Hottentotter, som man siger. De skal nok for Resten ogsaa være musikalske. Han havde en familiar Maade at være paa, naar det kunde lade sig gøre, men havde en fin Næse og var altid parat til at trække sig tilbage, naar han blot mærkede den mindste Antydning af en Afvisning. Han forstod paa den Maade at bevare sin Værdighed og havde denne særlige Duft af Paris over sin Person, som man faar ved hypermoderne Støvler, lyse Slipse og andre saadanne Ting, som de fremmede lægger sig til i Paris, og som ved deres Egenartethed og Nyhed aldrig er uden Virkning overfor Kvinderne. Over hans Manerer var der en kunstlet, udvendig Oprømthed, som intet betød. En Manér, forstaar De, med at sige alt i halve Sætninger og Antydninger, som om den anden allerede vidste alt, og som om det ogsaa stod klart for ham og han derfor selv kunde føje alt det manglende til.

Dette Menneske med hans Musik var Skyld i alt. For Retten blev det hele forklaret, som om min Skinsyge alene havde været Aarsagen. Aldeles ikke, det vil sige, man kan jo ikke sige aldeles ikke, og dog er det ikke saadan. Retten gav da ogsaa den Kendelse, at jeg var den bedragne Ægtemand, og at jeg havde slaaet hende ihjel for at forsvare min krænkede Ære — ja, saadan kalder jo Verden det — og jeg blev frikendt. Jeg gjorde alt, hvad der stod i min Magt, for at forklare Dommerne den dybere Aarsag, men de opfattede det blot som et Forsøg fra min Side paa at rense min Kones Ære.

Hendes Forhold til Musikeren, af hvad Art det nu end maa have været, har ingen Betydning for mit, og heller ikke for hendes Vedkommende. Det eneste, der har Betydning, er det, som jeg har fortalt Dem, nemlig mit svinske Liv. Alt kom deraf, at der mellem os herskede den frygteligste Forvirring, som jeg har beskrevet Dem, og det frygtelige Højtryk af gensidigt Had, som det ringeste Sammenstød var tilstrækkeligt til at bringe til en Krise. Stridighederne mellem os var i den sidste Tid forfærdelige og havde den besynderlige Virkning, at de slog om i en heftig dyrisk Lidenskab.

Var han ikke kommet, saa var det blevet en anden. Var Skinsygen ikke blevet et Paaskud, saa var noget andet blevet det. Det er min faste Overbevisning, at alle Mænd, som lever under de samme ægteskabelige Forhold, som jeg har levet under, enten maa blive utugtige eller lade sig skille fra deres Kone, enten dræbe sig selv eller deres Kone, som jeg jo gjorde. Naar noget af dette ikke forekommer hos en og anden, saa er det, fordi det er en særlig sjælden Undtagelse. Ogsaa jeg havde jo, inden jeg fremkaldte den Afslutning, som jeg har fremkaldt, ofte staaet paa Tærskelen til Selvmordet; og ogsaa hun havde villet tage Gift.

Ja, saadan havde det været kort forinden.

Vi levede saa at sige under en Vaabenstilstand, og der var ikke nogen som helst Grund til at bryde den. Pludselig en Gang underholder vi os om, at en Hund har faaet Præmie paa Udstillingen. Det paastod jeg; hun sagde, at det ikke var nogen Præmie, men kun en hæderlig Omtale. Striden begynder. Samtalen springer fra den ene Genstand til den anden, den ene Bebrejdelse trækker den anden med sig.

„Ja, saadan er det jo altid, bestandig den samme Vise!“

„Hvad siger du!?“

„Nej! Det har jeg aldrig sagt!“

„Naa, jeg er altsaa en Løgnerske!“

Man føler godt, hvordan det er ved at opstaa, det forfærdelige Skænderi, og ønsker imens, at man kunde dræbe sig selv eller hende; man mærker, at det er ved at komme til Udbrud og skyer det som Ilden; man vilde gerne overvinde sig, men Raseriet griber hele Mennesket. Hun er i den samme, for ikke at sige en endnu værre Tilstand, og dog fordrejer hun hvert Ord, man siger, og giver det en forløjet Betydning; hvert af hendes Ord er mættet med Gift, hun rammer mig, hvor jeg er mest saarbar. Og det bliver værre og værre. Jeg skriger: „Ti stille!“ eller saadan noget da.

Hun løber ud af Værelset, ind til Børnene. Jeg vil holde hende tilbage for at faa talt ud og begrunde min Mening, jeg tager fat i hende med Haanden. Hun lader, som om jeg har taget fat paa hende, saa det gør ondt, og skriger: „Børn! jeres Fader slaar mig!“ — „Lyv ikke!“ skriger jeg. — „Ja, saa var det jo da ikke første Gang!“ raaber hun, eller i hvert Fald saadan noget lignende. Børnene kommer styrtende hen til hende.

Hun beroliger dem. Jeg siger: „Lad nu være med at hykle!“ Hun svarer: „For dig er jo alt Hykleri! Selv om du havde slaet et Menneske ihjel, vilde du vel paastaa, at det var Forstillelse. Du kan tro, jeg kender dig, men det er vel heller intet andet, du vil!“ „Ak, ja, naar du dog bare vilde krepere!“ skreg jeg. Jeg erindrer mig endnu tydeligt, hvor forfærdet jeg selv var over disse Ord. Jeg havde aldrig troet, jeg kunde faa saa skrækkelige gemene Ord over mine Læber, og jeg undrer mig over, at de kunde undslippe mig. Efter disse forfærdelige Ord styrter jeg ind i mit Arbejdsværelse og sætter mig ned og giver mig til at ryge. Jeg hører, hvordan hun gaar ude i Forværelset og gør sig i Stand til at gaa ud. Jeg spørger: „Hvor skal du hen?“ Intet Svar. „Naa, saadan,“ tænker jeg, „lykkelig Rejse da!“ gaar igen ind i mit Værelse, strækker mig igen paa Sofaen og ryger. Tusinde Planer hvirvler gennem mit Hoved: hvordan jeg skal hævne mig paa hende, hvordan jeg skal befri mig for hende, hvordan jeg skal gøre det godt igen, hvordan jeg skal gøre det skete usket. Og stadig og atter kommer der nye Tanker — og jeg ryger og ryger og ryger igen. Hvorfor ikke? Hvis jeg nu forlod hende, tog bort og gemte mig for hende eller rejste til Amerika? Endelig slaar den Tanke mig, hvordan jeg, naar jeg vel var befriet for hende — hvor herlig jeg dog afmalede mig den Tilstand! — hvordan jeg saa vilde finde mig en anden smuk, helt ny Kone. Fri bliver jeg kun, hvis hun dør eller vi lader os skille — og jeg tænker over, hvordan det kan lade sig gøre. Jeg ser, at jeg er ved at blive uklar, at jeg ikke mere tænker paa det, hvorpaa jeg vilde tænke, og for ikke at se, at jeg ikke tænker paa det, hvorpaa jeg skulde tænke, ligger jeg og blæser Røgen ud i Luften.

Og Livet i Huset gaar sin Gang videre. Guvernanten kommer og spørger: „Hvor er Fruen? Naar kommer Fruen tilbage?“ Tjeneren spørger, om han maa servere Teen. Jeg gaar ind i Spisestuen; Børnene, især de ældre, lille Lise, som allerede forstaar, hvad det er, der foregaar, ser spørgende og bebrejdende paa mig. Vi drikker vores Te, uden at der bliver talt. Hun kommer ikke. Aftenen gaar, hun kommer sta-

dig ikke; to Følelser kæmper om Overtaget i min Sjæl: Forbitrelse mod hende, fordi hun plager mig og alle Børnene med sin Bliven borte, som dog maa ende med, at hun kommer tilbage igen; og Frygten for, at hun maaske alligevel ikke kommer tilbage og nu et eller andet Steds gør sig selv noget ondt. Jeg vilde helst gaa efter hende. Men hvor skal jeg søge hende? Hos hendes Søster? Hvor dumt — at komme der hen og spørge efter hende! I Guds Navn da! naar hun i det hele taget vil plage nogen, saa lad hende dog plage sig selv. Hun vil jo ikke have det anderledes. Og næste Gang vil det være endnu værre. Men hvordan nu, hvis hun ikke er hos Søsteren? Hvis hun gør noget ved sig selv — eller maaske allerede har gjort noget ved sig selv? Klokken slaar elleve; Klokken slaar tolv. Jeg gaar ikke ind i Soveværelset — hvor dumt saadan at ligge alene dér og vente; jeg lægger mig heller ikke til at sove her. Jeg søger at finde noget at beskæftige mig med: skrive, læse ... jeg er ikke i Stand til noget. Jeg sidder alene i mit Arbejdsværelse, passer mig selv, raser mod hende og lytter; Klokken slaar tre; den slaar fire; hun kommer ikke. Henimod Morgen falder jeg i Søvn.

Jeg vaagner — hun er der ikke.

I Huset gaar alt i den gamle Skure; men alle er i Bekymring for hende og ser fuldt af Bebrejdelser paa mig, fordi de formoder, jeg er Skyld i alt. Og i mig raser igen den samme Kamp mellem Forbitrelse over den Kval, hun volder mig, og Uroen for hende.

Henimod Klokken elleve kommer hendes Søster farende — som hendes Udsending. Og saa har vi den gamle Historie igen: „Hun er i en forfærdelig Tilstand, hvad skal dog dette her betyde?“ „Der er dog i Virkeligheden ingen Ting sket.“ Jeg taler om hendes utaalelige Opførsel og forklarer, at jeg intet har gjort.

„Men saadan kan det jo dog ikke blive ved,“ siger Søsteren.

„Ja, det kommer ganske an paa hende og ikke paa mig. Jeg kan dog ikke gøre det første Skridt. Ønsker hun Skilsmisse — godt, saa kan hun faa det!“ Søsteren tager bort igen

med uforrettet Sag. Jeg havde afvisende erklæret hende, at jeg ikke vilde gøre det første Skridt; men saa snart hun var ude af Døren, og jeg gik ind i det andet Værelse og saa Børnene nedslaaede og ængstelige — var jeg straks med det samme parat til at gøre det første Skridt. Jeg vilde allerede nu gerne gøre det, men jeg vidste ikke hvordan. Atter gaar jeg frem og tilbage, ryger, drikker Snaps og Vin til Frokost og opnaar, hvad jeg, uden selv at være klar over det, stræber efter: jeg ser ikke det dumme og sjofle i min Situation mere.

Klokken tre kommer hun. Hun gaar forbi mig og siger ikke et Ord. Jeg tænker, hun har beroliget sig, og begynder med, at det jo er hende, der havde udæsket mig med sine Bebrejdelser. Hun svarer med det samme utilnærmelige og frygteligt udmattede Ansigtsudtryk, at hun ikke var kommet for at forklare sig for mig, men for at hente Børnene; blive sammen, kunde vi ikke. Jeg siger hende, at *jeg* var uden Skyld i det; *hun* havde bragt mig til Raseri. Hun ser paa mig med et højtideligt, alvorligt Blik og siger: „Sig ikke mere — du vil komme til at angre det.“ Jeg svarer, at jeg ikke kan fordrage Komediespil. Hun raaber endnu noget efter mig, som jeg ikke forstaar, og styrter ind i sit Værelse. Nøglen bliver drejet om; hun har lukket sig inde. Jeg banker. Intet Svar. Jeg gaar rasende tilbage til mig selv. Efter en halv Times Forløb kommer lille Lise, aldeles opløst i Graad, løbende ind til mig. Hvad er der? Er der hændet noget? Moder er helt stille. Vi gaar derind sammen. Jeg rusker af alle Kræfter i Døren. Laasen holder kun daarligt, og Dørfløjene springer op. Jeg gaar hen til Sengen. Hun ligger i en ubekvem Stilling paa Sengen med Underkjole og Snørestøvler paa. Paa Natbordet staar en tømt Opiumsflaske. Vi faar hende kaldt til Bevidstheden igen. Saa kommer det til en Grædescene og endelig til Forsoning.

Forsoning? — det er dog næppe det rette Ord; thi i begge Hjerter sad stadig den gamle Forbitrelse, som kun havde vokset sig endnu større under Ophidselsen ved den Smerte, som denne Strid havde foraarsaget, og som hver af os skrev

paa den andens Skyldkonto. Men vi maatte jo nu engang have en Ende paa det — og atter gaar Livet videre i det gamle Spor.

Ja, saadan og værre endnu gik det ustandseligt til, snart var det en Gang om Ugen, snart en Gang om Maaneden, snart Dag efter Dag. Og atter og atter var det det samme. En Gang løste jeg mig endogsaa et Pas til Udlandet; Skænderiet havde varet i to Dage; men saa kom det igen til halve Forklaringer og halv Forsoning, og jeg blev alligevel.

Saadan var altsaa vort Forhold paa det Tidspunkt, da dette Menneske dukkede op. Mennesket — han hed forresten Truchatschewskij — var kommet til Moskau og aflagde mig Visit. Det var om Formiddagen. Jeg modtog ham. Vi havde for Aar tilbage sagt du til hinanden. Han søgte i sin Samtale, stadig afvekslende mellem du og De, at fastslaa Du'et; men jeg lagde bestemt Eftertryk paa mit De, og han gav øjeblikkelig efter. Han virkede ubehageligt paa mig lige fra det første Øjeblik. Men mærkværdigt nok, en uforklarlig, skæbnesvanger Magt drev mig til, ikke at vise ham tilbage og holde ham paa Afstand, men netop til at drage ham nærmere til mig. Intet vilde have været mere ligetil end at veksle et Par Ord med ham, tage køligt Afsked med ham og ikke forestille ham for min Kone. Men hvad gjorde jeg? Som om det var forudbestemt, kom jeg netop til at tale med ham om hans Spil. Han sagde mig, at det ikke var saadan, som jeg havde hørt, at han skulde have opgivet Violinspillet; tværtimod, han spillede nu mere end tidligere. Han kom tilbage til, at jeg ogsaa tidligere engang havde spillet. Jeg svarede ham, at jeg nu ikke spillede mere, men at min Kone var meget musikalsk. Besynderligt! Mit Forhold til ham var den første Dag, fra Gensynets allerførste Time saadan, som det kun kunde have været med Henblik paa det, som skete senere. Der var noget spændt i mit Forhold til ham, jeg lagde Mærke til hvert Ord, hvert Udtryk, som han eller jeg brugte, og lagde en Betydning ind i det.

Jeg forestillede ham for min Kone. De begyndte straks en Samtale om Musik, og han tilbød hende at spille sammen med hende. Min Kone var, som bestandig i den senere Tid, meget elegant og tiltrækkende, foruroligende smuk. Han tiltalte hende aabenbart lige fra det første Øjeblik, og desuden

glædede hun sig over, at hun skulde have den Fornøjelse at faa Violinledsagelse til sit Spil; det satte hun nemlig meget Pris paa, i den Grad, at hun hidtil endogsaa havde betalt en Violinist fra Teaterkapellet for det. Og denne Glæde afspejlede sig i hendes Ansigtstræk. Men saa snart hun kom til at se paa mig, forstod hun straks, hvordan jeg følte, og forandrede sit Ansigtsudtryk, og nu begyndte det gamle Spil med den gensidige Forstillelse. Jeg smilte forøvrigt og lod, som om det var mig en overordentlig Fornøjelse.

Han saa paa min Kone, som alle usædelige Mandfolk plejer at se paa en smuk Frue, og lod, som om kun vor Samtales Emne interesserede ham, netop det eneste, som aldeles ikke mere interesserede ham. Hun gjorde sig Ulejlighed for at synes ligegyldig; men det paataget smilende Udtryk, som hun nu saa i mit Ansigtsudtryk, og som hun fra tidligere vidste, at jeg plejede at skjule min Skinsyge under, og hans lystne Blik æggede hende øjensynligt. Jeg bemærkede, at hendes Øjne lige fra den første Hilsen straaede med en besynderlig Glans, og at der, fremkaldt af min Skinsyge, straks udviklede sig en Slags usynlig elektrisk Forbindelse mellem ham og hende, som fremkaldte ens afstemte Udtryk i Blik og Smil hos dem begge. Hun rødmede, han rødmede. Hun smilte, han smilte. Vi talte om Musik, om Paris, om alskens ligegyldige Ting. Han rejste sig for at sige Farvel, men blev saa staaende, med Hatten i Haanden, lige paa Springet, og saa snart paa hende, snart paa mig, som vilde han afvente, hvad vi mere vilde gøre. Dette Øjeblik staar endnu tydeligt for min Erindring, ganske særlig paa Grund af den Omstændighed, at det jo virkelig fuldstændig stod til mig, om jeg vilde lade være med at opfordre ham til at komme igen, og i saa Fald vilde der jo intet være sket. Men jeg saa paa ham, jeg saa paa hende. „Bild dig dog bare ikke ind, at jeg er skinsyg paa dig,“ sagde jeg i Tankerne til hende, „eller at jeg er bange for dig,“ sagde jeg i Tankerne til ham og indbød ham saa til at komme til os om Aftenen med sin Violin for at spille sammen med min Kone. Hun saa forundret paa mig og blev ildrød; det syntes, som om hun var blevet forskrækket; hun

søgte efter Udvej og sagde, at hun ikke spillede godt nok. Denne Udflugt gjorde mig bare endnu ivrigere, og jeg bad ham endnu mere indtrængende. Jeg føler næsten endnu den besynderlige Følelse, hvormed jeg betragtede hans Nakke og hans hvide Hals, som stod i paafaldende Modsætning til hans sorte, glatfriserede Haar, da han med sin hoppende, fugleagtige Gang forlod Værelset. Jeg maatte indrømme overfor mig selv, at dette Menneskes Nærværelse var mig en Plage. Det afhænger kun af mig, tænkte jeg ved mig selv, om jeg vil mage det saadan, at jeg aldrig ser ham mere. Men havde jeg handlet saadan, saa havde jeg ogsaa dermed sagt, at jeg frygtede ham. Nej, jeg frygter ham ikke. Det vilde dog være for nedværdigende, sagde jeg til mig selv, og nu i Forværelset, hvor jeg vidste, at min Kone maatte høre mig, bad jeg ham derfor indtrængende endnu en Gang om, at han da endelig maatte komme til os i Aften og tage sin Violin med. Det lovede han og gik.

Om Aftenen kom han og bragte ogsaa sin Violin med, og de spillede. Men med Sammenspillet havde det sine Vanskeligheder; de Noder, de skulde bruge, fandtes ikke i Huset, og de, som var der, kunde min Kone ikke spille fra Bladet. Jeg var en stor Ynder af Musik og fulgte med Interesse deres Spil; jeg stillede Nodepulten op for ham og vendte Bladet for dem. De spillede nogle forskellige Ting, „Lieder ohne Worte“ og en Mozart'sk Sonate. Han spillede ganske udmærket; han forenede det, man kalder en stor Tone, med et blødt, afrundet Spil og en udpræget god Smag, hvad der slet ikke var et Udtryk for hans Karakter.

Han spillede selvfølgelig langt bedre end min Kone og gav hende paa en ligefrem og naturlig Maade smaa Vink, samtidigt med at han formelt høfligt roste hendes Spil. Min Kone syntes ganske optaget kun af Musikken og var meget sød og utvungen. Hele Aftenen forekom jeg ikke blot de andre, men ogsaa mig selv at være helt optaget af Musiceringen. Men i Virkeligheden plagedes jeg uophørligt af Skinsygen.

Lige fra det første Minut deres Blikke mødtes, lagde jeg Mærke til, at Dyret i dem begge, paa Trods af alle Regler

for Livsstilling og for selskabelig Skik og Brug, stak Hovedet frem og spurgte: „Mon vi tør?"; og fik Svaret „Ja, inderligt gerne!" Jeg saa, at han aldeles ikke havde ventet i min Kone, en Moskauerinde, at finde en saa tiltrækkende Dame, og at han var henrykt derover. Nogen Tvivl om hendes Tilbøjelighed for ham nærede han intet Øjeblik. Hele Spørgsmaalet var, om nu denne utaaelige Mand vilde stille sig i Vejen for dem. Havde jeg selv været ren, saa havde jeg ikke forstaaet det; men jeg havde, saa længe jeg var Ungkarl selv, — som de fleste Mænd — ogsaa haft saadanne Tanker om Kvinderne; derfor læste jeg i hans inderste Sjæl som i en aaben Bog. Særligt plagede det mig, at jeg kom til den utvivlsomme Erkendelse, at hun overfor mig ikke havde nogen anden Følelse end en bestandig Ophidsethed, som kun sjældent afbrødes af den Sandselighed, som var blevet os en Vane, og at dette Menneske, saavel ved sit elegante Ydre som ved hele det nye i hans Tilsyneladelse, men hovedsagelig ved hans utvivlsomt store, musikalske Talent, ved den Tilnærmelse, som var en naturlig Følge af deres Sammenspil, ved det Indtryk, som Musik, særlig Violinspil, gør paa modtagelige Naturer — at dette Menneske ikke blot maatte tiltale hende, men at han utvivlsomt uden lang Vaklen kunde erobre hende, kue hende, vikle hende om sin lille Finger, ja, gøre alt ved hende, hvad han vilde. Det var umuligt at lade være med at se det, og jeg led forfærdeligt. Og dog, maaske ogsaa netop derfor, drev en ukendt Magt mig imod min Vilje til ikke blot at være høflig mod ham, men endogsaa ganske særlig elskværdig overfor ham. Men om jeg gjorde dette for min Kones eller for hans Skyld, for at vise hende, at jeg ikke frygtede ham, eller om jeg gjorde det for min egen Skyld, for at føre mig selv bag Lyset, det véd jeg ikke; jeg kunde lige fra den første Time ikke være utvungen overfor ham, jeg maatte være venlig overfor ham, for ikke at bukke under for Trangen til at slaa ham ihjel lige paa Stedet. Ved Aftensbordet opfordrede jeg ham til at tage for sig af Vinen, jeg var begejstret for hans Spil, jeg talte stadig til ham med en ganske særlig Elskværdighed og indbød ham til Middag den førstkommende Søndag for at musicere med

min Kone. Jeg tilføjede yderligere, at jeg ogsaa vilde indbyde nogle Bekendte, nogle Musikelskere til at høre paa dem.

Og Posdnyschow, der nu var i den største Ophidselse, skiftede Stilling og gav sit mærkelige Prust fra sig.

Besyderligt var det, saa dette Menneskes Nærværelse virkede paa mig, begyndte han igen og tvang sig øjensynligt til at være rolig. To eller tre Dage efter kommer jeg hjem fra Udstillingen og gaar, i Passiar med en Bekendt, ind i Forværelset, pludselig føler jeg, hvordan noget tungt, som en Sten, lægger sig paa mit Bryst, og jeg kan ikke gøre mig Regnskab for, hvad det er. Jeg havde lagt Mærke til noget i Forværelset, som mindede mig om ham. Først inde i mit Arbejdsværelse kunde jeg gøre mig klart, hvad det havde været, og jeg gik igen tilbage til Forværelset for at overbevise mig. Ganske rigtig, jeg havde ikke taget fejl — det var hans Overfrakke — De véd, en af disse moderne Overfrakker. — Overfor alt, hvad der stod i Forbindelse med ham, havde jeg, selv om jeg ikke direkte kunde gøre mig det klart, en overordentlig, fint skærpet Iagttagelsessevne. — Jeg spørger. Det er rigtigt. Han er der. Jeg gaar gennem Barneværelset uden om Dagligstuen til Modtagelsesværelset. Min lille Pige, Lise, sidder med sin Bog, og Barnepigen sidder med den lille og lader et Laag danse for hende paa Bordet. Døren til Modtagelsesværelset er lukket, og jeg hører et regelmæssigt Arpeggio og hans og hendes Stemme. Jeg lytter, men jeg kan intet opfatte. Men det er indlysende, at der er en, der spiller paa Klaveret blot med den ganske bestemte Hensigt at overdøve Lyden af deres Ord; ja, maaske endogsaa af deres Kys.

Aah, Gud i Himlen, hvad var det dog, som rejste sig inden i mig den Gang. Naar jeg blot tænker paa det Vilddyr, som da vaagnede inden i mig — griber Forfærdelse mig. Hjertet knugede sig sammen med et Slag, stod stille og begyndte saa at banke som Hammerslag. Som altid ved ethvert Raseri, var den mest fremherskende Følelse Medlidenhed med mit eget Jeg. „Her i Børnenes Nærværelse, i Barnepigens Nærværelse!“ tænkte jeg. Jeg maa have set frygtelig ud, thi endogsaa lille Lise saa paa mig med et besynderligt Udtryk i Blik-

ket. Hvad skal jeg dog gøre? spurgte jeg mig selv. Skal jeg gaa derind? Det kan jeg ikke. Jeg er i Stand til at gøre, Gud maa vide hvad. Men jeg kan heller ikke gaa tilbage igen. Barnepigen ser paa mig, som om hun allerede forstod min Tilstand. Men du maa jo da gaa derind, sagde jeg til mig selv, og saa aabnede jeg rask Døren. Han sad ved Klaveret og slog Arpeggier'ne an og løftede sine store hvide Fingre i Vejret. Hun stod ved Hjørnet af Flygelet foran de opslaaede Noder. Hun var den, der først havde set eller hørt mig og saa paa mig. Om hun blev forskrækket og kun lod, som om hun ikke blev forskrækket, — nok er det, det gav ikke det mindste Chok i hende, hun rørte sig ikke, hun rødmede kun, og det endda først senere.

Hvor jeg dog er glad over, at du kommer. Vi er endnu ikke enige om, hvad vi skal spille paa Søndag, sagde hun til mig i en Tone, som hun ikke vilde have talt med mig i, hvis vi havde været alene. Det og, at hun kaldte ham og sig selv for „vi“, oprørte mig. Jeg hilste paa ham uden at sige et Ord.

Han trykkede min Haand med et Smil, som ligefrem forekom mig spotsk, og forklarede mig, at han havde taget Noder med for at indøve noget til om Søndagen, og at de ikke var enige om, hvad de skulde spille, en sværere, mere klassisk Sonate af Beethoven med Violinledsagelse eller mindre Ting. Alt saa ligefremt og naturligt, at der slet ikke blev nogen Anledning til at komme i Kast med ham, og til Trods derfor var jeg overbevist om, at det altsammen var Løgn, at de havde aftalt med hinanden, hvordan de vilde gaa bag min Ryg.

De Skinsyges største Kval — og i vort Samfund er alle Mennesker skinsyge — er den store Verdens velbekendte Omgangsformer, som tillader den største og farligste Tilnærmelse mellem Mand og Kvinde.

Man vilde jo ligefrem blive Genstand for Menneskers Spot, hvis man vilde sætte sig op imod den Tilnærmelse, som finder Sted paa Baller f. Eks., eller Lægens Tilnærmelse overfor sin kvindelige Patient, eller de Tilnærmelser, som finder Sted, naar man giver sig af med Kunst, Malerkunst f. Eks., men ganske særlig med Musik. De to Mennesker beskæftigede sig

jo med den ædleste Kunst — med Musikken; dertil er jo en vis Tilmærmelse nødvendig; og der er intet anstødeligt i denne Tilmærmelse, og kun en dum skinsyg Fyr af en Ægte-
mand vil kunne se noget heri, som ikke er ønskeligt. Og dog véd alle rigtig godt, at netop disse Beskæftigelser, og ganske særlig Musikken, har en stor Del af Ægteskabsbruddene i vort Samfund til Følge.

Jeg havde aabenbart ved den Forvirring, som lyste ud af mine Ansigtstræk, bragt ogsaa dem i Forvirring. Jeg kunde en Tid lang ikke sige et Ord. Jeg var ligesom en Flaske, man har vendt Bunden i Vejret paa, og som Vandet ikke kan komme til at løbe ud af, fordi den er altfor fuld. Jeg vilde slynge ham en Fornærmelse i Ansigtet, smide ham ud; men jeg følte, at jeg igen *maatte* være elskværdig og venlig imod ham. Og saadan handlede jeg da ogsaa. Jeg bar mig ad, som om jeg fandt alt i den skønneste Orden, og det var ogsaa igen engang Følgen af denne besynderlige Følelse, som fik mig til at være blot stadig endnu mere høflig overfor ham, jo mere kvalfuld og smertelig hans Nærværelse var mig.

Jeg sagde, at jeg fuldstændig stolede paa hans Smag og raadede hende til det samme. Jeg blev endnu saa længe derinde, som det nu var nødvendigt for at udviske det ubehagelige Indtryk, som jeg havde fremkaldt ved pludselig at træde ind med skrækslagne Miner og staa maalløs dér, lige for Næsen af dem — men saa gik han, som om de nu havde besluttet sig for, hvad de skulde spille i Morgen. Men jeg var fast overtydet om, at i Sammenligning med *det*, som beskæftigede dem, var Spørgsmaalet om, hvad de skulde spille, dem fuldkomment ligegyldigt. Jeg fulgte ham med en ganske særlig Høflighed helt ud i Forværelset. — Hvorfor skulde man dog ikke ogsaa ledsage det Menneske til Dørs, som er kommet ind i ens Hus for at ødelægge Freden og tilintetgøre en hel Families Lykke! — Og jeg trykkede med en ganske særlig udpræget Elskværdighed hans hvide, bløde Haand.

Hele denne Dag talte jeg ikke et Ord med hende, — jeg kunde ligefrem ikke. Blot hendes Nærhed vakte et saadant Had i mig mod hende, at jeg var bange for mig selv. Ved Bordet spurgte hun mig i Børnenes Nærværelse, naar jeg skulde rejse. Jeg skulde nemlig i den kommende Uge til et Møde i Kredsstaden. Jeg sagde hende naar. Hun spurgte, om der var noget, jeg skulde bruge til Rejsen. Jeg svarede ikke og sad tavs ved Bordet og gik uden et Ord ind i mit Arbejdsværelse igen. I den sidste Tid kom hun aldrig ind til mig paa mit Værelse, i det mindste ikke paa den Tid. Jeg ligger og raser i mit Arbejdsværelse. Pludselig hører jeg Skridt, jeg kender. Saa faar jeg den forfærdelige, formastelige Tanke, at hun ligesom Urias' Hustru vil udviske Sporene af den Synd, hun allerede har begaaet, og at hun derfor kommer til mig paa denne uvante Tid. Mon hun virkelig kommer ind til mig? tænkte jeg, da jeg hørte hendes Skridt nærme sig. Gør hun det, har jeg Ret. — Og i min Sjæl rejser der sig et usigeligt Had imod hende. Nærmere og nærmere og nærmere kommer Skridtene — vil hun mon dog ikke gaa forbi og ind i Modtagelsesværelset? Nej, — Døren knirker, og i Døraabningen kommer hendes høje, smukke Skikkelse til Syne. Angst taler ud af hendes Ansigtstræk og hendes Blik og — indsmigrende Forsonlighed, som hun vel helst vilde skjule; men jeg bemærker den og forstaar dens Betydning. Jeg var nær blevet kvalt, saa længe holdt jeg Vejret, og mens jeg stadigt saa paa hende, greb jeg hen efter mit Cigaret-etuie og tændte mig en Cigaret.

— Hvad skal det betyde? Her kommer jeg for at snakke med dig, og saa tænder du dig bare en Cigaret og ryger videre? og saa satte hun sig tæt hen til mig og lænede sit

Hoved til mit Bryst. Jeg trak mig tilbage for ikke at komme i Berøring med hende.

— Jeg ser nok, at du ikke synes om, at jeg vil spille paa Søndag? sagde hun.

— Aa, det har jeg saamænd slet ikke noget imod, sagde jeg.

— Skulde jeg virkelig ikke se rigtig?

— Naa, saa er der jo kun Grund til at ønske dig til Lykke med, at du for en Gangs Skyld ser rigtigt. Jeg ser kun det ene, at du opfører dig som en Kokette ... Men for dig er jo enhver Slethed bare en Fornøjelse mere, for mig er det en Vederstyggelighed.

— Hvis du vil skælde ud som en Skraldemandskusk, saa gaar jeg igen.

— Ja, saa gaa du, men bemærk dig det, at hvis Husets Ære ikke er dig hellig, saa er heller ikke du mig hellig. — For mig maa Fanden gerne tage Dig — men Familiens Ære...!

— Hvad? Hvad for noget?

— Se til, at du skrubber af; se, for Gud i Himmels Skyld, til, at du kommer af Sted!

Hun lod, som om hun ikke forstod, hvad jeg mente, eller ogsaa forstod hun det virkelig ikke; hun var fornærmet og blev vred, men gik ikke ud, men blev staaende midt i Stuen:

— Du er virkelig bleven utaalelig, begyndte hun. Du har et Væsen, saa at ikke engang en Engel kunde leve i Fred med dig, og da hun bestandig lagde an paa at ramme mig saa smerteligt som muligt, kom hun ind paa at omtale min Optræden overfor hendes Søster.

Det drejede sig om mit Sammenstød med Søsteren den Gang, jeg var ude af mig selv og havde sagt hende Grovheder. Hun vidste, at det pinte mig, og dette Saar rev hun nu op i.

Siden da undrer jeg mig slet ikke mere over noget med dig, sagde hun.

„Ja, sagde jeg til mig selv, først fornærme, ydmyge, skælde ud; for saa at vælte Skylden over paa mig ...“ og pludselig grebes jeg af et saa ubeskriveligt Raseri mod hende, som jeg endnu aldrig havde kendt Mage til.

For første Gang følte jeg Trang til at give dette Raseri et fysisk Udtryk. Jeg sprang op og gik hen imod hende; men netop i det Øjeblik, jeg sprang op, husker jeg, fik mit Raseri mig til at komme til mig selv, og jeg spurgte mig: „Er det rigtigt at give efter for dette Raseri?“; og øjeblikkelig sagde jeg mig ogsaa, „ja, det er rigtigt, det vil skræmme hende“; og fra det Øjeblik pustede jeg til Ilden, i Stedet for at dæmme op for Raseriet, og glædede mig endogsaa over, at det stadig kogte mer og mer op i mig.

— Se til, at du kommer ud, ellers slaar jeg dig ihjel! skreg jeg, gik hen imod hende og tog et Tag i hende med Haanden. Jeg betonedede med bevidst Hensigt Raseriet i min Stemme, da jeg sagde det. Jeg maa have været frygtelig, thi hun var saa skræmt, at hun ikke engang havde Kraft til at flygte bort.

Hun sagde kun: Wassja, hvad er der dog med dig? Hvad har du i Sinde?

— Ud med dig! brølede jeg endnu højere; vil du da bringe mig til Raseri! Jeg svarer ikke for, hvad jeg gør!

Efter at jeg en Gang havde givet mit ubændige Raseri frie Tøjler, beruste jeg mig helt i det, og det drev mig til at gøre endnu noget overordentligt, som skulde være et Udtryk for den højeste Grad af mit Raseri. Jeg blev grebet af Lyst til at slaa hende, til at dræbe hende, men jeg vidste, at det ikke *maatte* ske. Men for dog at lade mit Raseri komme til Udbrud, greb jeg efter en Brevpresser, som laa paa Bordet, skreg endnu en Gang: „Ud med dig!“ — og smadrede den ned i Gulvet lige tæt forbi hende. Jeg havde sigtet rigtig godt; lige forbi. Saa vendte hun sig om for at gaa ud; men i Døren blev hun staaende.

Derpaa saa hun — og jeg gjorde det, for at hun skulde se det, — hvordan jeg ydermere tog alle mulige Genstande fra Skrivebordet, Lysestager og Blækhus, og kylede dem i Gulvet og raabte: „Vil du nu se, du kommer ud; ud med dig; jeg svarer ikke for, hvad jeg gør!“ Saa gik hun, og jeg holdt straks op med min Rasen.

En Time efter kom Barnepigen ind til mig og sagde, at

min Kone havde faaet et hysterisk Anfald. Jeg gik ind til hende. Hun hulkede, og hun lo og kunde ikke sige et Ord og rystede over hele Kroppen. Det var ikke Forstillelse; hun var virkelig syg.

Henimod Morgenstunden blev hun roligere, og vi forsonede os igen under Indflydelsen af de Følelser, vi nu kaldte Kærlighed.

Næste Morgen, da jeg efter vor Forsoning tilstod overfor hende, at jeg for hendes Skyld havde været skinsyg paa Truchatschewskij, blev hun ikke den mindste Smule forlegen og lo helt naturligt og ukunstlet. Saa sindssvag forekom hende, efter hvad hun da sagde, den Mulighed, at hun skulde kunne blive begejstret for et saadant Menneske.

„— Hvor skulde dog en ordentlig Kvinde kunne nære andre Følelser overfor et saadant Menneske end den Glæde, som man har af hans Musik? Men hvis du ønsker det, skal jeg saamænd gerne lade være med at se ham mere. Selv om ogsaa alle allerede er indbudt til paa Søndag, saa skriv til ham, at jeg ikke er rask — og saa er den Sag ude af Verden. Men jeg synes jo rigtignok, at det er ækelt, hvis nogen, og fremfor alt han selv, da skulde kunne faa den Tanke, at han var farlig for mig. Og jeg er for stolt til blot at taale en saadan Tanke!“

Og hun løj virkelig ikke, hun troede paa det, hun sagde; hun haabede med disse Ord at vække en Følelse af Ringeagt for ham i sit Hjerte og paa den Maade beskytte sig imod ham; men det lykkedes hende ikke. Alt havde sammensvoret sig imod hende, først og fremmest denne forbandede Musik.

Saadan endte det hele. Og om Søndagen kom Gæsterne, og de spillede igen sammen.

Jeg antager næsten, at det vil være overflødig i Forvejen at fortælle Dem, at jeg var meget forfængelig; men hvis man i det daglige Liv ikke er forfængelig, hvad lever man saa i det hele taget for? Jeg gjorde mig da ogsaa derfor al mulig Ulejlighed for at indrette Middagen og den musikalske Aften til om Søndagen smagfuldt. Jeg købte personligt alt muligt ind til Bordet og indbød Gæsterne.

Ved Sekstiden begyndte Gæsterne at komme; han kom ogsaa, i Kjole og med nogle smagløse Brillantknapper. Han førte sig utvungent, svarede bestandig hurtigt og med en bifaldende og medvidende Smilen — De véd, med dette besynderlige Udtryk, som om alt, hvad De maatte sige og gøre, nøjagtigt var netop det, som han havde ventet. Alt, hvad der var af ufordelagtigt ved ham, alt det bed jeg nu med særlig Fornøjelse Mærke i; thi alt det maatte da berolige mig og vise mig, at han overfor min Kone stod paa et saa lavt Trin, at hun, som hun sagde, ikke kunde tænke sig at stige ned til ham.

Jeg gav mig nu ikke mere selv Lov til at være skinsyg. For det første havde jeg allerede altfor rigeligt gennemlidt denne Kval og trængte til Ro; for det andet *vilde* jeg tro min Kones Forsikring og troede den ogsaa. Men skønt jeg ikke var skinsyg, var jeg dog ikke naturlig i min Optræden overfor ham og overfor hende, hverken ved Bordet eller den første Halvdel af Aftenen, før Musiceringen begyndte. Uvilkaarligt fulgte jeg hver Bevægelse, hvert Blik hos dem begge.

Ved selve Bordet var der, som altid ved Bordet, — kedeligt og tvungent. Musiceringen begyndte temmelig tidligt. Ak, hvor tydeligt ser jeg dog ikke endnu alle Enkelthederne ved

den Aften for mine Øjne: hvordan han kom ind med sin Violin, aabnede Kassen, fjernede det broderede lille Stykke, utvivlsomt en Gave til ham fra Damehaand, tog Violinen frem og begyndte at stemme den. Jeg kan endnu tydeligt se, hvordan min Kone satte sig hen ved Klaveret, med en hyklet ligegyldig Mine, som skjulte — jeg saa det tydelig — stor Angst, Angst først og fremmest for hendes ringe Færdighed; hvordan hun med en unaturligt hyklet Mine tog Plads ved Flygelet og, som det nu hører sig til, slog Tonen an paa Klaveret; jeg hører endnu Violinens Piccicato; jeg ser dem endnu stille Noderne frem; hvordan de med et Blik ud over de omkringstaaende saa paa hinanden, sagde noget til hinanden og begyndte. Han tog de første Akkorder. Hans Ansigt fik et alvorligt, virkelig sympatetisk Udtryk, med et Par Fingergreb slog han Strengene an og lyttede til Tonerne. Klaveret svarede ham. Spillet begyndte ...

Posdnyschow stoppede op og udstødte et Par Gange efter hinanden sin mærkværdige Prusten. Han vilde til at tale videre, men gav kun en kvalt Lyd fra sig og stoppede endnu en Gang op.

De spillede Beethovens „Kreutzer-Sonate“, fortsatte han. Kender De det første *Presto*? Kender De det? raabte han helt højt. Oh! Oh! ... Det er noget afskyeligt noget, den Sonate! Og netop denne Del. Overhovedet er Musik en afskyelig Ting! Hvad er det egentlig? Jeg forstaar det ikke. Hvad er Musik? Hvad giver den os? Og hvorfor giver den os, hvad den giver? Man hører altid, at Musik virker løftende paa Sjælen. — Vrøvl! Løgn! Den virker skrækkeligt, skrækkeligt — jeg taler af egen Erfaring —, den virker skrækkeligt, men aldeles ikke løftende for Sjælen. Den virker hverken løftende eller nedbøjende, den virker ophidsende paa Sjælen. Hvordan skal jeg nu bedst gøre Dem det klart? Musikken bringer mig, mig i hvert Fald, til at glemme min virkelige Tilstand, den hensætter mig i en andens Tilstand; under Indtrykket af Musikken tror jeg at føle, hvad jeg i Virkeligheden ikke føler; tror jeg at forstaa, hvad jeg ikke forstaar; tror jeg at kunne, hvad jeg ikke kan. Jeg forklarer mig det

saadan, at Musikken virker ligesom en Gaben, ligesom en Latter: jeg er ikke søvnig, men jeg gaber dog, naar jeg ser nogle andre gabe; jeg har ingen Grund til at le, men jeg ler dog, naar jeg hører andre le.

Musikken . . . den hensætter mig umiddelbart til den Tilstand, som den, der har skrevet den, har været i. Vore Sjæle bliver til et, og jeg lader mig rive med af ham, og føre fra den ene Stemning til den anden. Hvorfor jeg gør det, véd jeg ikke. Den, der har skrevet det, lad os for Eksempel sige „Kreutzer-Sonaten“, — Beethoven har dog vidst, hvorfor han var i en saadan Stemning; denne Stemning havde for ham bestemte Handlinger til Følge, og derfor var der for ham en Mening i denne Stemning — men for mig er der ingen Mening i den. Derfor er denne Musik kun ophidsende; men den fører ikke til noget Udslag i Handling. Men lad os derimod for Eksempel tage en Krigsmarch: Soldaterne marcherer efter den, og Musikken fører dog til et Resultat; eller en Dans; jeg danser, og Musikken fører til et Resultat; eller Messen i Kirken; jeg gaar til Alters og ogsaa her opfylder Musikken en Hensigt; men i dette Tilfælde her er der ikke Tale om andet end en Ophidselse, og nogen Handling fører denne Ophidselse ikke til. Derfor er Musikken saa frygtelig, derfor virker den mangan Gang saa forfærdeligt. I Kina er Musikken noget, der hører ind under Statens Kontrol. Saadan burde det ogsaa være. Skal det maaske være tilladt, at ethvert som helst Menneske, der faar Lyst til det, hypnotiserer en eller flere andre, for saa at gøre med dem, hvad han vil? Eller værre endnu, skal det første det bedste usædelige Menneske have Lov til at være denne Hypnotisør? Men saadanne er jo virkelig dette frygtelige Middel, naar det lægges i Allemands Haand! Lad os for Eksempel tage „Kreutzer-Sonaten“s første *Presto*. Skal man virkelig have Lov til at spille det i Selskaber, midt imellem dybt nedringede Damer, skal man virkelig have Lov til at spille dette *Presto* igennem og saa klappe og bagefter sætte sig til at spise Is og snakke sammen om den sidste Bysladder? Saadanne Ting bør man kun have Lov til at spille ved bestemte, vigtige, betydningsfulde Lejligheder, naar

bestemte Handlinger, der staar i et til denne Musik svarende Forhold, skal fuldbyrdes — spille den og fuldbyrde netop det, som denne Musik har sat vort Sind i Stemning til at fuldbyrde. Men denne Udæskning af en hverken til Tid eller Sted svarende Følellesenergi, som ikke kan komme til Udfoldelse, maa nødvendigvis virke fordærveligt. Paa mig i det mindste har dette Musikstykke virket afskyeligt, det forekom mig fuldstændigt, som dukkede nye Følelser, nye Muligheder, som jeg før ikke havde kendt til, op i mig. „Ja, saadan er det og slet ikke, som jeg hidtil har tænkt og levet; nej, saadan er det,“ syntes noget at sige inde i min inderste Sjæl. Hvad dette Nye var, som jeg var naaet til Erkendelse af, derfor kunde jeg ikke gøre mig noget Regnskab; men Bevidstheden om denne nye Tilstand opfyldte mig med Glæde. Alle disse Mennesker, ogsaa min Kone og han, stod for mig i et andet Lys.

Efter dette *Presto* spillede de endvidere den smukke, men helt almindelige og i Stilen gammeldags *Andante* med de tomme Variationer og den helt sløje *Finale*. Saa spillede de endnu paa Opfordring af Gæsterne en Elegi af Ernst og andre Smaating. Alt det var ganske net, men gjorde ikke en Hundrededel af det Indtryk paa mig som det første. Alt det virkede dog kun paa Baggrund af det Indtryk, som det første Stykke havde fremkaldt.

Jeg følte mig let og munter den hele Aften. Min Kone har jeg aldrig set saadan, som hun var den Aften. Disse straalende Øjne, denne Alvor, dette værdige Udtryk under Spillet og denne fuldkomne Hensmelten, denne vege, rørende og lyksalige Smilen, da det var forbi. Jeg saa det alt sammen, men jeg tilskrev ikke ham nogen Betydning for det andet end den, at hun ved Spillet havde følt ganske ligesom jeg, at der ogsaa i hende, som i mig, var opdukket som af en fjern, fortidig Erindring helt nye, endnu aldrig følte Følelser. Aftenen gik godt til Ende, og Gæsterne gik hjem.

Truchatschewskij vidste, at jeg om to Dage skulde rejse bort til Møde, og sagde derfor ved Afskeden til mig, at han haabede, naar han næste Gang kom paa Besøg til Byen, at

maatte nyde den samme Fornøjelse som denne Aften. Af disse Ord kunde jeg slutte, at han ikke ansaa det for tilstedeligt under min Fraværelse at komme paa Besøg i mit Hus, og det var mig meget kært.

Deraf fulgte det, da jeg dog næppe vilde kunne vende tilbage før hans Afrejse, at vi allerede nu tog Afsked for bestandig.

For første Gang trykkede jeg ham med oprigtig Glæde i Haanden og takkede ham for den Fornøjelse, han havde beredt os. Han tog ogsaa endeligt Afsked med min Kone, og hendes Afskedstagen forekom mig højst naturlig og anstændig.

Alt var i den skønneste Orden.

Min Kone og jeg var begge meget tilfredse med Selskabets Forløb.

To Dage derpaa tog jeg Afsked med min Kone og rejste i den bedste og roligste Sindstilstand ind til Kredsfor­samlingen.

I Kredsbyen er der altid mange Forretninger at ordne. Det er et ganske særligt Liv, en hel lille Verden for sig selv. To Dage efter hinanden maatte jeg sidde til Møde ti Timer i Træk hver Dag. Den paafølgende Dag bragte man mig et Brev fra min Kone ind i selve det Værelse, hvor Mødet blev holdt. Jeg læste det straks derinde.

Hun skrev til mig om Børnene, om Onkelen, om Barne­pigen, om sine Indkøb og blandt andet ogsaa som en ganske dagligdags Ting, at Truchatschewskij havde besøgt hende, at han havde haft de Noder, han havde lovet hende, med og spurgt hende, om hun vilde spille dem igennem med ham, men at hun havde undslaaet sig for det.

Jeg kunde ikke huske, at han havde lovet at bringe hende Noder; jeg var i den Tro, at han den Aften havde taget ende­lig Afsked med hende, og derfor berørte det mig meget pinligt. Men jeg havde saa meget at gøre, at jeg ikke kunde tænke videre over det, og læste derfor Brevet endnu en Gang, da jeg igen var kommet hjem, hvor jeg boede.

Bortset fra, at Truchatschewskij i min Fraværelse var kom­met igen, laa der noget tvungent i hele Brevets Tone. Skin­sygen brølede atter som et rasende Dyr i sit Indelukke og vilde til at bryde ud, men jeg var efterhaanden blevet bange for dette Dyr og skyndte mig at stænge det forsvarligt inde. „Det er dog en afskyelig Følelse, denne Skinsyge,“ sagde jeg til

mig selv, „der gives jo intet naturligere end det, hun dør skriver.“ Og jeg gik i Seng og tænkte paa den næste Dags Forretninger. Jeg plejede ellers kun at faa lidt Søvn paa disse Mødedage i denne fremmede By, men den Dag faldt jeg straks i Søvn. Det sker tit, at man pludselig bliver ramt ligesom af et elektrisk Stød — og man vaagner. Saadan vaagnede jeg ogsaa den Nat, og jeg vaagnede ved Tanken paa hende, paa min sandselige Kærlighed til hende, ved Tanken om Truchatschewskij og med Tanken om, at han og hun vel nu allerede var blevet hinandens. Forfærdelse og Raseri snørede Hjertet sammen paa mig. Men jeg gjorde mig al mulig Møje for at være fornuftig.

„Hvad er nu det for nogle Taabeligheder,“ sagde jeg til mig selv, „du har jo slet ingen Grund til at tænke saadan. Det er intet, og det var intet. Og hvor kan du dog egentlig fornede hende og dig selv saadan ved saadanne skrækkelige Formodninger. At tænke sig: en Slags betalt Musikant, der almindeligt er kendt som en daarlig Person, og saa en ærbar, agtet Kone, en Moder, *min* Kone! Hvad for en Daarskab det dog vilde være!“ sagde jeg paa den ene Side til mig selv. Men paa den anden Side sagde jeg ogsaa til mig selv: „Men hvor kan det dog være andet? Hvorfor skulde ikke den samme ligefremme og forstaaelige Aarsag, som fik mig selv til at gifte mig med hende, virke ogsaa nu, netop dette ene, som ogsaa jeg søgte hos hende, og som derfor ogsaa andre, og nu denne Musikant med, søger hos hende. Han har ingen Kone selv, er kraftig, — jeg ser formelig endnu, hvordan han knasede et Koteletben, og hvor graadig han med sine røde Læber svælgede Vinen, — han er i god Foderstand, beleven og ikke blot uden Principper, men aabenbart kun i Besiddelse af det ene Princip, at gribe enhver Nydelse, der byder sig. Og dem begge besjæler Musikken, den mest gennemførte Stemningsvækker. Hvad skulde dog holde ham tilbage? Hende? Men hvordan er da hun? Hun er, hvad hun altid vil være, en Gaade. Jeg kender hende ikke. Jeg kender kun Dyret i hende. Og et Dyr kan ikke tilbageholde nogen Drift, ikke nogen.“

Og nu traadte deres Ansigter frem for min Erindring, saadan som de havde set ud hin Aften, da de efter „Kreutzer-Sonaten“ spillede et lidenskabeligt Stykke, jeg véd ikke af hvem, og et andet Stykke, der var sandeligt lige indtil Ækelhed. „Hvor har jeg dog ogsaa kunnet rejse bort nu?“ sagde jeg til mig selv og genkaldte bestandig igen deres Ansigter i min Erindring. Var det da ikke klart, at allerede den Aften alt var afgjort, og kunde man ikke tydeligt se, at der allerede den Aften ikke mere var noget, der skilte dem og holdt dem borte fra hinanden, ja, at de begge to, særlig naturligvis hun, følte en vis Skam efter, hvad der allerede var passeret imellem dem. Jeg ser endnu, hvor blidt og rørende og lyksaligt hun smilede og med Lommetørklædet kølede sit hede, rødmande Ansigt, da jeg kom hen til dem ved Klaveret. Allerede da undgik de at se paa hinanden, og kun da han en Gang ved Aftensbordet skænkede et Glas Vand for hende, sendte de hinanden et hastigt Blik og smilede til hinanden næsten uden, at det kunde ses. Nu tænkte jeg med Forfærdelse tilbage paa dette dulgte Blik og det næsten umærkelige Smil, som jeg den Gang havde opfanget. „Ja, det er allerede for sent,“ sagde en Stemme inden i mig; men straks var der en anden Stemme, som sagde noget helt andet. „Det er bare Anfægtelser, du har; det kan ikke være Tilfældet,“ sagde denne anden Stemme. Jeg følte mig angst, ved saadan at ligge dér i Mørket, jeg strøg en Tændstik, og jeg blev helt forfærdelig til Mode ved at se dette lille Hummer med de gule Tapeter. Jeg tændte mig en Cigaret og røg — som man altid plejer at gøre, naar man bliver ved at gaa rundt og rundt i en og den samme Kreds af uløselige Selvmodsigelser; og jeg røg den ene Cigaret efter den anden for at omtaage mig selv og ikke faa Øje paa Selvmodsigelserne.

Jeg kunde slet ikke falde i Søvn den hele Nat; Klokken fem om Morgenen naaede jeg da til den Beslutning, at jeg ikke længer burde blive her i denne ophidsede Tilstand, og at jeg straks maatte rejse. Jeg stod op, vækkede Portieren, som

hjalp mig med Pakningen, og lod ham hente en Vogn. Til Kredsmødet sendte jeg et Brev om, at jeg var bleven kaldt til Moskau i et ganske usædvanligt Anliggende og bad dem lade et andet Medlem træde i mit Sted.

Klokken otte satte jeg mig i Rejsevognen og tog bort.

Konduktøren kom ind i vor Kupé og saa, at vort Lys var brændt ned; han slukkede det, men satte ikke noget nyt ind i Stedet. Udenfor begyndte det at lysne. Posdnyschow tav hele Tiden, mens Konduktøren var inde i vor Waggon, og sukkede dybt. Han fortsatte først sin Fortælling, da Konduktøren havde forladt Vognen, og man i Waggon'ens Halvmørke kun hørte Rudernes Klirren, mens Toget jog frem, og Kommiss'ens ensformige Snorken. I den frembrydende Morgens Tusmørke kunde jeg slet ikke mere se Posdnyschow. Jeg hørte kun hans Stemme, der røbede hans tiltagende Ophidselse og Lidelse:

— Jeg skulde rejse 35 Werst til Vogns og otte Timer med Toget. Køreturen var meget smuk. Det var koldt Efteraar med klart Solskin. Den Tid, forstaar De, da Hjulene trykker deres Spor i den plørede Vej. Vejene er gode, Sollyset klart og Luften frisk og styrkende. Det var en Fornøjelse at sidde i Vognen. Da det var blevet lyst, alt imens jeg kørte, blev jeg lettere til Mode. Jeg saa paa Hestene, Markerne og de, der kom forbi, og glemte rent, hvor jeg kørte hen. Mangen Gang forekom det mig, at jeg bare kørte mig saadan en Tur, og at der slet intet fandtes af alt det, som havde sat mig i Ophidselse. Og jeg fandt en sælsom Glæde i saadan helt at glemme mig selv. Men naar jeg tænkte over, hvor det var, jeg kørte hen, sagde jeg til mig selv: „Nu faar du det jo at se, lad dog saa være med at tænke derpaa.“ Midt undervejs skete der desuden et Uheld, som opholdt mig og adspredte mig endnu mere. Vognen gik i Stykker og maatte laves i Stand. Dette Uheld var af stor Betydning, thi det foraarsagede, at jeg ikke naaede Moskau Klokken fem, som jeg havde gjort Reg-

ning paa, men Klokken tolv og mit Hjem først om Natten Klokken et; thi jeg kunde ikke mere faa Forbindelse med Eksprestoget og maatte altsaa køre med Persontoget. Køreturen, Reparationen, Betalingen, den Te; jeg fik i Gæstgiveriet, og min Underholdning med Gaardskarlen — alt dette tilsammen adspredte mig endnu mere. Henimod Aftenskumringen var alt i Orden igen, og jeg rejste videre. Nattekøreturen var endnu smukkere. Det var Nymaane og let Frost, desuden var Vejen god, og saa var der Hestene og den snakkesalige Kusk, og jeg kørte bare fremad, hensunken i lykkelige Drømmerier, og tænkte næsten slet ikke paa det, som ventede mig; eller maaske kom ogsaa mine lykkelige Drømme netop deraf, at jeg vidste, hvad der ventede mig, og at jeg tog Afsked med Livets Glæder. Men denne min fredelige Stemning og min Evne til at holde mine virkelige Følelser nede, fik en brat Ende med Køreturen. Saa snart jeg var kommet ind i Jernbanewaggon'en blev det helt anderledes. Denne otte Timers Jernbanerejse var noget saa frygteligt for mig, at jeg aldrig i hele mit Liv glemmer det. Om det kom af, at jeg, saa snart jeg sad i Toget, levende forestillede mig Ankomsten til mit Hjem, eller blot deraf, at Jernbanerejser i det hele taget virker saa nerveoprivende paa Mennesker — nok er det, fra det Øjeblik af, da jeg sad i Kupéen, var jeg ikke Herre over min Fantasi, og den foregøglede mig uophørligt med overordentlig Tydelighed det ene Billede efter det andet, som opirrede min Skinsyge, og evig og altid drejede de sig om det samme: om hvad der nu gaar for sig derhjemme i min Fraværelse, og hvordan hun forraader mig. Jeg glødede ligefrem ved Synet af disse Fantasibilleder af Forbitrelse og Raseri og af en sælsom Følelse af Beruselsen ved min egen Ydmygelse, og jeg kunde ikke løsrive mig fra disse Fantasifostre; atter og atter maatte jeg se dem for mig; jeg kunde ikke skræmme dem bort, de stod der bestandig igen for mig. Og jo mere og jo længere jeg saa paa disse Fantasibilleder, desto mere troede jeg paa deres Virkelighed. Den Tydelighed, hvormed Billederne stod for mig, tjente mig paa en Maade som Bevis for, at mine Forestillinger var Virkelighed. En Djævel udpønsede,

imod min Vilje, de afskyeligste Forestillinger og hviskede mig dem i Øret. En længst forglemt Samtale med en Broder til Truchatschewskij dukkede pludselig op i min Erindring, og jeg flængede med ligefrem Vellyst mit Hjerte med Ordene fra denne Samtale, ved at sætte dem i Forbindelse med Truchatschewskij selv og min Kone.

Det var allerede meget længe siden, men jeg havde ikke glemt det. Truchatschewskijs Broder havde engang, da jeg spurgte ham, om han ogsaa kom i disse berygtede Huse, sagt til mig, at et ordentligt Menneske ikke gik saadanne Steder hen, hvor man kunde hente sig Sygdomme, og hvor der er smudsigt og ækelt, naar man dog altid kunde finde sig en eller anden anstændig, gift Kone. — Og se! nu er det hans Broder, der har fundet min Kone. Hun staar ganske vist ikke mere i sin Ungdoms Blomst, hun mangler ogsaa en Tand i den ene Side af Munden og er ogsaa en Smule vel buttet, tænkte jeg ud fra hans Følemaade; men hvad gør dog det, man tager, hvad man kan faa. Ja, han gør hende saamænd ligefrem en Ære, naar han tager hende til sin Elskerinde, sagde jeg til mig selv. Desuden er hun jo ufarlig. Nej, det er umuligt, afbrød jeg mig selv forfærdet. Næ, det kan ikke være Tilfældet! Og der er slet ingen foreliggende Grund til at formode saadan noget. Har hun ikke selv sagt til mig, at for hende er blot Tanken om, at jeg kunde være skinsyg paa ham, nedværdigende? Jo, men hun lyver, skreg det inden i mig, hun lyver, og saa begyndte det samme om igen ...

I den Kupé, jeg rejste i, var der kun to andre Rejsende: en gammel Kone og hendes Mand, der begge ikke var talelystne, men ogsaa de steg ud ved en Station, saadan at jeg blev ene. Jeg var som et Dyr i et Bur; snart sprang jeg op og gik hen til Vinduet, snart løb jeg slingrende frem og tilbage for ligesom at faa mere Fart i Toget; og Waggon'en med alle sine Siddepladser og Vinduer raslede af Sted akkurat ligesom nu denne her ...

Og Posdnyschow sprang op, tog nogle Skridt frem og tilbage og satte sig saa igen.

— Aah, hvor jeg dog er bange for disse Jernbanewaggon'er, hvor jeg dog er bange for dem, de griber mig med Rædsel, ja bogstavelig talt med Rædsel! fortsatte han. ... Saa sagde

jeg til mig selv: nu vil jeg tænke paa noget andet. For Eksempel paa Værten i Gæstgiveriet, hvor jeg drak Te. Men for mit indvendige Øje ser jeg i Stedet for den gamle Gaardskarl med det lange Skæg og hans lille Barnebarn, som er paa Alder med min Wassja. Min Wassja? Han maa nu se paa, hvordan denne Musikant kysser hans Moder! Hvad vil der dog ikke foregaa i hans lille Sjæl ved dette Syn! Men hvad bryder hun sig om det? Hun elsker jo og igen stod det samme Billede for mig. Nej, nej nu vil jeg tænke paa vort Besøg i Gaar paa Sygehuset. Hvordan en Patient i Gaar havde beklaget sig over Doktoren. Denne Doktor havde for Resten netop saadan et Overskæg som Truchatschewskij. Og hvor han dog ja, de har jo for øvrigt begge to løjet for mig den Gang, da han sagde, han skulde rejse bort. Og saa begyndte igen den gamle Komædie. Hvorpaa jeg saa end tænkte, saa havde det altsammen en Forbindelse med ham. Jeg led forfærdeligt. Den værste Lidelse bestod dog i Uvisheden, i Tvivlen, i Splittelsen, i Usikkerheden, om jeg skulde elske eller hade hende. Min Lidelse var en besynderlig blandet Følelse af en hadefuld Bevidsthed om min Nedværdigelse og om hans Sejr; og imod hende — et frygteligt Had. „Det gaar heller ikke, at jeg gør en Ende paa mit Liv og lader hende leve videre; hun skal og maa ogsaa lide, i det mindste lide noget, i det mindste fatte, hvad jeg har lidt,“ ræsonnerede jeg ved mig selv. Paa hver eneste Station gik jeg ud af Waggon'en for at adspredde mig. Paa en Station saa jeg nogle Folk staa og drikke inde ved Buffeten; straks drak jeg mig ogsaa en Snaps. Ved Siden af mig stod der en Jøde, som ogsaa drak. Han begyndte en Samtale med mig, og for blot ikke at være alene i min Waggon gik jeg ind med ham i hans smudsige, kvalme Tredjeklasses-Kupé, hvor der laa Solsikkekerner rundt om paa Gulvet. Der satte jeg mig ved Siden af ham, og han vrøvlede meget og fortalte Anekdoter.

Jeg begyndte med at høre paa ham; men jeg forstod ikke, hvad han fortalte; thi mine egne Tanker beskæftigede mig fremdeles. Han bemærkede det og bad mig være mere opmærksom; saa rejste jeg mig og gik igen tilbage til min egen Kupé.

„Jeg maa overveje“, spurgte jeg mig selv, „om det er rigtigt, som jeg tænker, og om jeg virkelig har Grund til at pine mig selv saadan?“ Jeg satte mig ned for at overveje det roligt. Men øjeblikkeligt gik det løs igen paa ny, og det var forbi med de rolige Overvejelser; i Stedet for Overvejelse — blot Billeder og Forestillinger! „Hvor ofte har jeg dog ikke allerede beredt mig disse Selvpinsler?“ — sagde jeg og genkaldte i min Erindring tidligere, lignende Anfald af Skinsyge, — „og bestandig var det dog uden Grund. Saadan er det ogsaa nu, sandsynligvis, næsten sikkert, jeg vil finde hende roligt sovende, hun vil vaagne op og glæde sig sammen med mig, og paa hendes Ord og af hendes Blikke vil jeg kunne føle, at der intet er sket, at det alt sammen er taabeligt Opspind. Oh, hvor det dog vilde være godt! — — Men nej, det var tidligere altfor ofte saadan, i Dag er det forbi,“ sagde en Stemme inden i mig, og det gik igen løs paa ny. Ja, dette var Hjem søgelse! Nej, ikke i et Syfilis-Hospital vilde jeg føre de unge Mennesker for at give dem Afsky for Lysten til Kvinder; men ind i min Sjæl, for at de kunde se de Djævle, som sønderflængede den! Var det nu ikke forfærdende, at jeg tilkendte mig selv en utvivlsom og uindskrænket Ret over hendes Legeme, som om det kunde være mit eget Legeme; men at jeg samtidig maatte føle, at jeg ikke kunde have dette Legeme i min Magt, at det ikke er mit, at hun kan raade over det, som hun vil, og at hun ikke vil raade over det saadan, som jeg vil. Og jeg kan intet gøre ham og hende. Han synger, som Vanka Kældersvend under Galgen, en Vise om, hvorlunde han kyssede hendes den røde Mund o. s. v. Og han har vundet Spillet. Og mod hende kan jeg endnu mindre udrette. Hvis hun virkelig intet har gjort, men vil gøre det, — og jeg véd, at hun vil, — saa meget desto værre; det var saamænd langt bedre saa, at hun allerede havde gjort det og jeg vidste det, saa at dog i det mindste Uvisheden ikke var længere. Jeg havde vel næppe engang kunne sige, hvad jeg ønskede. Jeg ønskede, at hun ikke vilde *det*, som det var hendes Natur at maatte ville.

Det var det rene, skære Vanvid!

Ved den næstsidste Station, da Konduktøren kom for at faa Billetterne, samlede jeg mine Sager sammen og gik ud paa Platformen. Bevidstheden om, at Afgørelsen nu var nær, øgede yderligere min Ophidselse. Jeg frøs. Mine Kæbeben sitrede ligefrem saa stærkt, at Tænderne klaprede højt. Helt mekanisk gik jeg med Mængden gennem Ventesalen, raabte en Droskekusk an, satte mig op og kørte hjem. Paa Turen sad jeg og lagde Mærke til de faa spadserende og Karlene, der stod udenfor Husportene, og den Skygge, som Lygterne og min Vogn snart kastede fremefter, og snart bagud, og tænkte paa slet ingenting. Efter at vi havde kørt omtrent en halv Werst, blev jeg kold om Fødderne. Jeg huskede nu, at jeg havde taget mine Uldstrømper af i Kupéen og lagt dem i Rejsetasken. Hvor er nu Rejsetasken? Jo, der er den. Og Kurven? Saa faldt det mig ind, at jeg helt havde glemt Bagagen. Jeg tog Indskrivningsbeviset frem, men kom til det Resultat, at det ikke af den Grund var Ulejligheden værd igen at vende om, og kørte derfor videre.

Hvor meget jeg end vilde gøre mig Ulejlighed, kan jeg ikke genfremkalde i min Erindring min Tilstand fra den Gang: hvad jeg har tænkt, hvad jeg har villet? — Jeg har ingen Anelse om det. Jeg husker kun, at jeg havde Bevidstheden om, at noget skrækkeligt og meget betydningsfuldt i mit Liv var ved at fuldbyrdes. Om dette betydningsfulde skete, fordi jeg tænkte saadan eller fordi jeg anede det — jeg véd det ikke. Eller maaske det ogsaa skyldes, at der efter den frygtelige Begivenhed, som skete, i min Erindring bredte sig et dunkelt Mørke over alle de Timer, som gik forud for den.

Saa holdt vi foran Porten. Klokken var et.

Foran Huset holdt der flere Droskekuske i Haab om Tur,

fordi de saa oplyste Vinduer. — De oplyste Vinduer var i vor Lejlighed, i Selskabssalen og i Dagligstuen. — Uden at gøre mig Regnskab for, hvorfor der endnu var Lys i vore Vinduer paa et saa sent Klokkeslet, gik jeg op ad Trappen, i stadig den samme Forventning om noget forfærdeligt, og ringede paa. Tjeneren — vores gode, betænksomme, men noget indskrænkede Jegor — lukkede op. Det første, mine Øjne faldt paa i Entréen, var — hans Overfrakke, der hang dér paa Knagerækken ved Siden af det andet Overtøj. Det burde have forundret mig; men det forundrede mig ikke, thi jeg havde ventet det. „Det er altsaa virkelig Tilfældet,“ sagde jeg til mig selv. — Da jeg spurgte Jegor, hvem det var, sagde han: Truchatschewskij. Jeg spurgte, om der ogsaa var andre. Han svarede: „Nej, Hr. Posdnyschow! slet ingen andre!“ — Jeg husker, at han gav mig dette Svar med en Betoning, som om han mente, at det vilde glæde mig, at han fjernede min Tvivl om, at der muligvis ogsaa skulde være andre Fremmede. „Ja saa, ja saa,“ sagde jeg halvt for mig selv.

„Og Børnene?“

„De er, Gudskelov, raske og har allerede sovet længe, Hr. Posdnyschow!“

Jeg kunde næppe trække Vejret, og Tænderne klaprede i Munden paa mig. Saa var det altsaa dog ikke saadan, som jeg havde tænkt; først havde jeg jo nok tænkt, at Ulykken allerede var sket; men saa tænkte jeg dog alligevel, at det nok alt sammen var godt og som det altid før havde været. Men nu ser jeg pludselig, at det dog ikke er, som det altid har været før; men at alt, hvad jeg har set i min Fantasi, og hvad jeg har anset for kun at være Fantasi, at alt det er Virkelighed. Alt er Virkelighed

Jeg var nær bristet ud i Graad; men lige med et hviskede en ond Aand mig i Øret: „Græd du kun, hengiv du dig bare til Dyrkelsen af din Følsomhed; i Mellemtiden vil de i Ro og Mag faa Tid til at komme bort fra hinanden, og du faar ingen Beviser i Hænde og vil evigt komme til at lide under din Tvivl.“ Og øjeblikkeligt svandt Medlidenheden med mig selv, og der vaagnede en Følelse i mig af sælsom Glæde: nu skal al

min Kval have en Ende, nu vil jeg kunne straffe dem og befri mig for hende; nu kan jeg give mit Raseri frit Løb. Og jeg gav mit Raseri frit Løb og blev til et helt Dyr, et ondt og underfundigt Udyr.

„Lad bare være, lad bare være,“ sagde jeg til Jegor, som vilde gaa ind og melde min Ankomst. „Tag hellere snart mulig en Droske og kør med det samme til Banegaarden. Her er Indtegningsbeviset og hent saa mine Sager. Men hurtigt!“ Han gik gennem Korridoren for at hente sin Overfrakke. Jeg var bange for, at han skulde opskræmme dem og gik med ham ind i hans Kammer og ventede, til han havde faaet Tøjet paa. Inde ved Siden af fra Salen hørte man ud i Korridoren Samtale og Klirren af Knive og Tallerkener. De spiste nu og havde overhørt min Ringen. „Naar de nu bare ikke kommer her ud,“ tænkte jeg. Jegor trak sin Overfrakke med Astrakanbesætningen paa og gik. Jeg lukkede ham ud og lukkede Døren efter ham; og jeg stod tilbage med Angsten, da jeg nu følte, at jeg var alene, og at jeg maatte handle uførtøvet, nu. Hvorledes? — det vidste jeg ikke endnu. Jeg vidste kun det ene, at nu var alt forbi, at der ikke mere var nogen Tvivl om hendes Skyld, at jeg øjeblikkelig vilde straffe hende, og at jeg øjeblikkelig vilde gøre en Ende paa mit Forhold til hende.

Tidligere havde der dog altid været nogen Vaklen, og jeg havde sagt til mig selv: „Maaske er det dog ikke sandt, maaske tager jeg alligevel fejl.“ Det var der ikke noget af mere nu. Min Beslutning stod uigenkaldelig fast.

Hemmeligt, bag min Ryg, og alene med ham i den sene Nattetime! Det er dog fuldstændig at forglemme sig selv! Eller værre endnu: denne Dristighed, denne bevidste Frækhed i Forbrydelsen, har sin bestemte Hensigt, for at netop denne Frækhed skal tjene som et Bevis for hendes Uskyld. Det er ganske klart. Der er ingen Tvivl. Jeg var kun bange for ét, at de skulde faa Tid til at komme bort fra hinanden, finde paa et nyt Bedrag og spille mig det haandgribelige Bevis ud af Hænderne og dermed Muligheden for at straffe dem. Og saa gik jeg, for hurtigt at gribe dem paa fersk Gerning,

paa Taaspidserne ind, hvor de sad, og ikke gennem Salonen; men derimod ad Korridoren og gennem Børneværelset.

I det første Børneværelse sov Drengene trygt og roligt; men i det næste bevægede Barnepigen sig, som om hun skulde til at vaagne, og jeg udmalede mig, hvad hun vel vilde tænke, naar hun fik det hele at vide, og ved den Tanke blev jeg grebet af en saadan Medlidenhed med mig selv, at jeg ikke kunde holde min Graad tilbage længer, og løb, for ikke at vække Børnene, paa Taaspidserne gennem Korridoren og ind til mig selv i mit Arbejdsværelse, kastede mig paa min Sofa og brast ud i Hulken.

Jeg, en Mand af Ære; jeg, mine hæderlige Forældres Søn; jeg, der hele mit Liv har drømt om et Familielivs Lykke, jeg, en Mand, som aldrig har været min Kone utro ... Fem Børn! ... og tænke sig, saa omfavner hun denne Musikant blot for hans røde Munds Skyld!

Nej! Det er ikke et Menneske! Det er en Hund, en skabet Tævehund! Ved Siden af de Børns Værelse, som hun hele Livet igennem har hyklet Kærlighed til. Og saa skriver hun oven i Købet det Brev, som hun lige har skrevet til mig! Og kaster sig saa frækt i Armene paa ham! Hvor skulde jeg dog kunne vide det? Maaske er det gaaet saadan til hele Tiden? Maaske er alle disse Børn, som jeg tror er mine egne, slet ikke mine, men mine Tjeneres Børn?

Og var jeg nu først kommet tilbage i Morgen, og hun var kommet og havde taget imod mig med det store Haar pragtfuldt sat op, i sin stramtsiddende Kjole og med sine lade, yndefulde Bevægelser — hvor saa jeg dog tydeligt for mig hendes indsmigrende og forhadte Ansigt! — saa havde Skinsygens vilde Udyr til evige Tider raset i mit Hjerte og sønderflængt det. Hvad maa dog Barnepigen tænke? Og Jegor? ... og den stakkels, lille Lise? Hun forstaar det allerede altsammen. Og saa denne Skamløshed! Og al den Løgnagtighed! Denne dyriske Sandselighed, som jeg saa godt selv kender! sagde jeg til mig selv.

Jeg vilde til at rejse mig op, men jeg kunde ikke. Mit Hjerte slog saa voldsomt, at jeg med Nød og næppe kunde

holde mig oprejst paa Benene. Ja, jeg falder nok død om af et Slagtilfælde, tænkte jeg. Hun tager Livet af mig. Men det er vel ogsaa netop det, hun vil. Skulde jeg hellere dræbe mig selv? Nej, det manglede jo bare, det vilde komme hende alt for tilpas; den Glæde vil jeg dog ikke gøre hende. Ja, her sidder jeg, og de sidder nu derinde og ler og ...

Ja, han har saamænd ikke sagt nej, selv om hun ikke mere staar helt i sin første Ungdoms Blomst; — hun er jo dog stadig endnu ret køn, og hvad der er Hovedsagen for ham, hun er i det mindste ufarlig for hans dyrebare Sundhed. Hvorfor kvalte jeg hende dog ikke ogsaa den Gang forleden? sagde jeg til mig selv, idet jeg kom til at tænke paa det Øjeblik, da jeg smed hende ud af mit Arbejdsværelse og slog de forskellige Ting efter hende. Ganske særlig tydelig traadte den Stemning, som jeg da havde været i, frem for min Erindring; og den kom ikke blot frem i min Erindring, jeg følte ogsaa igen den selv samme Trang til at slaa og tilintetgøre, som jeg den Gang havde følt.

Jeg husker, med hvilken Magt jeg blev grebet af Trangen til at gøre noget, og hvordan alle andre Forestillinger, end netop den, som førte til Handling, forlod min Hjerne, hvordan jeg blev som et tirret Dyr eller snarere som et Menneske, der i Farens Stund under Indflydelse af den rent fysiske Ophidselse handler klart, uden Overilelse, men uden at tabe et Øjeblik og kun med et ganske bestemt Maal for Øje.

Det første, jeg gjorde, var, at jeg trak Støvlerne af og paa Strømpefødder sneg mig hen til Sofavæggen, hvor mine Bøsser, Jagtvaaben og Dolke hang; jeg tog en krum Damascenerdolk ned, som endnu aldrig havde været i Brug og som var meget skarp.

Jeg trak den ud af Skeden.

Skeden faldt — det husker jeg endnu — om bag Sofaen, og jeg sagde til mig selv, ogsaa det husker jeg endnu tydeligt: jeg maa tage den op siden, ellers bliver den saamænd borte.

Saa lagde jeg Overfrakken, som jeg havde beholdt paa hele Tiden, fra mig og gik, ganske lydløst, paa de bare Strømpefødder, derind.

Jeg sneg mig stille lige frem til Døren og aabnede den saa pludseligt med et rask Tag.

Jeg ser endnu Udtrykket i deres Ansigter. Jeg husker dette Udtryk saa tydeligt, fordi det var mig en smertemættet Glæde. Det var netop det, jeg havde Brug for. Aldrig skal jeg glemme det Udtryk af fortvivlet Forfærdelse, som i det første Sekund, de saa mig, afmalede sig i begges Træk. Han sad, tror jeg, ved Bordet, men sprang, da han havde set eller hørt mig, hurtigt op og stillede sig med Ryggen mod Skabet. I hans Ansigtstræk stod der kun et eneste Udtryk, et Forfærdelsens Udtryk. I hendes Ansigt var der det samme Udtryk af Forfærdelse, men ogsaa desuden et andet; havde kun det første været der, maaske saa ikke det havde været sket, som nu er sket, men i hendes Ansigtstudtryk laa — i det mindste forekom det mig — i det første Øjeblik desuden Fortvivlelse, Ærgrelse over, at hendes Elskovsrus og hendes Lykke ved hans Side var blevet forstyrret. Det var, som om hun intet andet havde forlangt, end at man ikke skulde forstyrre hende Øjeblikkets Lykke. Det ene som det andet af disse Udtryk flakkede kun et Øjeblik over deres Ansigter. Udtrykket af Forfærdelse i hans Træk forjoges straks af et spørgende Udtryk, som sagde: Kan det hjælpe at nægte eller ikke? Er Benægtelse mulig, saa gælder det om lige med det samme at begynde; hvis ikke, maa der gaas anderledes til Værks. Men hvordan? ... Han saa hastigt spørgende hen til hende. I hendes Ansigt var, som jeg syntes, Udtrykket af Ærgrelse og Forbitrelse, da hendes Blik havde mødt hans, veget kun for Angsten for ham.

Et Øjeblik blev jeg staaende i Døren og holdt Dolken bag Ryggen.

I samme Sekund smilede han og sagde i en ligegyldig Tone, der grænsede til det latterlige: „Ja, vi har saamænd lige musiceret lidt.“

„Hvor du dog kom os uventet!“ — faldt hun samtidig ind og søgte at efterligne hans Toneart. Men hverken han eller hun talte videre. Det samme Raseri, som jeg havde gennemstridt for en Uge siden, greb mig nu igen. Atter følte jeg den samme Trang til et voldeligt Udbrud, Raseriets Vellyst, og gav mig helt og holdent hen i det.

Begge stod lamslaede. Det, som han havde frygtet, kom nu; det, som med et Slag gjorde deres Ord til Skamme. Jeg styrtede frem imod hende, stadig endnu med Dolken skjult, for at han ikke skulde forhindre mig i at støde den i hende, fra Siden af, lige under Brystet. Jeg havde lige fra det første Øjeblik valgt netop det Sted. I det Minut, jeg styrtede løs mod hende, havde han bemærket det og sprang imod mig, hvad jeg aldrig havde ventet mig af ham, og greb mig i Armen med det Raab: „Kom dog til Dem selv, for Gud i Himlens Skyld! Hjælp! Hjælp! ...“

Jeg rev min Arm løs og styrtede nu, uden at sige et Ord, frem mod ham. Vore Blikke mødtes, han blev pludselig kridhvid. Selv Læberne hvidnede. Han blev hvid som Væggen, hans Øjne lynede besynderligt, og han smuttede bort under Klaveret, hvad jeg heller aldrig havde ventet mig, og ud gennem Døren. Jeg vilde styrte mig efter ham, men ved min venstre Haand holdt en tung Byrde mig tilbage. Det var hende. Jeg vilde rive mig løs. Men hun hængte sig endnu tungere ved mig og lod mig ikke slippe fri. Denne uventede Hindring, hendes Vægt og Afskyen ved hendes blotte Berøring fik min Brand til at blusse endnu heftigere op. Jeg følte, at jeg var fuldstændig rasende, og at jeg maatte se forfærdende ud, og frydede mig ligefrem over det. Jeg masede af alle Kræfter med at faa den venstre Haand fri og min Albue traf hende lige i Ansigtet. Hun skreg op og slap min Haand. Jeg vilde til at sætte efter ham; saa faldt det mig ind, hvor latterligt det vilde være at løbe efter sin Kones Elsker paa Strømpfodder, men jeg vilde ikke for nogen Pris virke latterligt, jeg

vilde tværtimod virke saa forfærdende som muligt. Til Trods for det rædselsfulde Raseri, jeg var i, glemte jeg intet Øjeblik at tænke paa, hvilket Indtryk jeg maatte gøre paa de andre. Ja, dette Indtryk var endogsaa tildels afgørende for, hvad jeg gjorde. Jeg vendte mig igen mod hende. Hun var sunken om paa Sofaen og holdt Haanden for Øjet, der var blaat og opsvulmet af Slaget, og saa paa mig. . . . I hendes Blik laa paa én Gang Frygt og Had mod mig, hendes Fjende, som naar en Rotte ser paa en, der løfter Fælden, hvori den er fanget, i Vejret. Jeg i det mindste læste intet andet i hendes Træk end denne Frygt for mig og dette Had imod mig. Det var netop den Frygt, netop det Had, som Kærligheden til en anden maatte fremkalde. Men selv endogsaa nu, selv nu, havde jeg maaske betvunget mig selv og ikke gjort det, jeg gjorde, hvis hun blot havde tiet. Men hun begyndte pludselig at tale og greb med sin ene Haand efter min Haand, den, jeg havde Dolken i:

„— Kom dog til dig selv! Hvad vil du gøre? Hvad er der dog med dig? Der er intet sket, intet, intet, jeg sværger dig det til!“

Jeg havde vel endnu tøvet, men hendes sidste Ord, som jeg sluttede lige det modsatte af, nemlig at alt var sket, udæskede til Svar. Og dette Svar maatte være Udtryk for den Sindstilstand, som jeg havde bragt mig selv op til, som tiltog som et voksende Vejr og som i sit Forløb kun kunde vokse endnu mere. Thi ogsaa Raseriet har sine Love.

„— Lyv ikke, din Tøjte!“ skreg jeg op, vild af Smerte, og greb med venstre Haand i hendes Arm; men hun sled sig løs. Saa greb jeg hende, stadig med Dolken i højre Haand, med den venstre i Struben, rev hende om paa Gulvet og begyndte at kvæle hende. Hvor fed den Hals dog var . . . Hun søgte med begge sine Hænder at faa fat i mine Hænder og slide dem løs fra sin Strube; men nu stødte jeg til, som om det netop var det, jeg havde ventet paa, og jog hende Dolken ind i den venstre Side nedenfor Ribbenene.

Naar Mennesker paastaar, at de handler uden Bevidsthed i et Anfald af Raseri, saa er det bare Snak og Løgn. Jeg handlede med fuld Bevidsthed; ja, Bevidstheden forlod mig

intet Øjeblik. Jo stærkere jeg selv nærrede Ilden i mit Raseri, desto klarere lyste min Bevidstheds klare Lys op i mig og lod mig ganske tydeligt erkende, hvad det var, jeg gjorde. Hvert Sekund vidste jeg, hvad jeg gjorde. Jeg kan ikke sige, at jeg forud havde vidst, hvad jeg vilde gøre; men i det Øjeblik, jeg gjorde det — ja, jeg tror endda et Øjeblik før — vidste jeg, at jeg handlede, ledet af den Tanke, at holde mig Muligheden for Anger aaben, for bagefter at kunne sige til mig selv, at jeg, hvad Øjeblik jeg vilde, havde kunnet holde igen. Jeg vidste, at jeg netop traf nedenfor Ribbenet, og at Dolken maatte trænge igennem. I selve det Minut, jeg gjorde det, vidste jeg, at jeg nu gjorde noget forfærdeligt, noget, som jeg aldrig havde gjort før, og som vilde faa forfærdelige Følger. Men denne Bevidsthed flammede kun kort op som et Glimt af et Lyn, og umiddelbart efter denne Bevidsthed fulgte Handlingen. Jeg var mig min Handling bevidst endogsaa med en overordentlig Klarhed. Jeg følte — og det Øjeblik staar endnu tydeligt for mine Øjne — den Modstand, Korsettet og en eller anden Genstand gjorde, og derpaa, hvordan Dolken trængte ind i det bløde Kød. Hun vilde gribe efter Dolken med Hænderne, men hun saarede sig blot og kunde ikke holde den tilbage.

Længe efter i Fængselet, da allerede en sædelig Omskabelse var foregaaet inden i mig, tænkte jeg tilbage paa dette Øjeblik, kun paa dette Øjeblik, som gik umiddelbart forud for Handlingen, den skrækkelige Bevidsthed om, at jeg begik Drab, at jeg dræbte en Kvinde, en værgeløs Kvinde, min egen Hustru! Det grufulde i denne Bevidsthed staar tydeligt prentet i min Sjæl, og derfor slutter jeg mig til, ja, erindrer jeg mig dunkelt, at jeg straks efter, at jeg havde stødt Dolken ind, hurtigt drog den ud igen for at gøre det skete godt igen og holde igen paa mig selv. Et Øjeblik blev jeg staaende ubevægelig dér; jeg afventede, hvad der vilde komme, om jeg endnu vilde kunne gøre det godt igen.

Hun sprang op og skreg paa Barnepigen:

„— Marja! ... Marja! ... han har dræbt mig!“

Barnepigen havde allerede hørt Støjen og var kommet frem i Døren. Jeg stod der stadig endnu, som ventede jeg paa

noget, og som jeg ikke rigtig kunde tro, at det, jeg havde gjort, var Virkelighed.

Men dér! Dér under hendes Korset flød Blodet ud i Strømme.

Først nu begreb jeg, at det ikke mere lod sig gøre ugjort, og jeg sagde til mig selv, at det heller ikke var værd at ønske det, at jeg havde villet gøre det og havde maattet gøre det.

Jeg ventede, til hun var styrtet til Jorden og til Barnepigen med det Udbrud: „For Gud i Himlens Skyld!“ var ilet hen til hende; da først smed jeg Dolken fra mig og gik ud af Værelset.

„— Nu ingen Ophidselse! jeg maa være klar over, hvad jeg gør,“ sagde jeg til mig selv og saa hverken til hende eller Barnepigen.

Barnepigen skreg og raabte paa Stuepigen. Jeg gik igennem Korridoren, sendte Pigen derind og gik ind i mit Værelse.

„— Hvad er der nu at gøre?“ spurgte jeg mig selv, og det stod mig straks klart.

Jeg gik, straks da jeg kom ind i mit Værelse, sporenstregs hen til Væggen, tog Revolveren ned, undersøgte den — den var ladt — og lagde den paa Bordet.

Saa tog jeg Skeden frem under Sofaen og satte mig til Rette i Sofahjørnet.

Jeg sad længe saadan. Jeg tænkte paa intet, overlagde intet.

Jeg hørte, at der var Støj udenfor. Jeg hørte, at nogen kørte op for Døren — og derpaa igen nogen.

Saa hørte og saa jeg, hvordan Jegor kom slæbende med Kurven, som jeg havde haft med mig paa Rejsen, og satte den ind i mit Arbejdsværelse.

Som om nogen havde Brug for den nu!

„— Har du hørt, hvad der er sket?“ spurgte jeg. „Sig til Karlen, at han skal gaa og melde det til Politiet.“

Han sagde ikke et Ord og gik ud.

Jeg rejste mig, lukkede Døren i Laas, tog en Cigaret og en Tændstik og begyndte at ryge. Jeg havde endnu ikke røget Cigaretten færdig, da Søvn overvældede mig, og jeg faldt i Søvn paa Sofaen. Jeg sov vel næsten to Timer. Jeg drømte, husker jeg endnu, at jeg var i bedste Forstaaelse med hende, vi blev uenige, vi søgte at forsone os med hinanden, men der stiller sig stadig en lille Hindring i Vejen; og dog er vi de bedste Venner af Verden.

En Banken paa Døren vækker mig.

„— Politiet,“ tænkte jeg ved min Opvaagnen. „Hvordan er det nu? Der foresvæver mig noget om, at jeg har dræbt nogen. Men maaske — maaske er det *hende*; og saa er der alligevel ikke sket noget.“

Igen banker det paa Døren. Jeg svarer ikke.

Jeg er optaget af det Spørgsmaal: Er det sket, eller er det ikke sket?

Jo, det er sket.

I min Erindring føler jeg endnu Korsettets Modstand og

derpaa, at Dolken glider ind, uden Modstand, lige til Hæftet; og en kold Gysen løber ned ad Ryggen paa mig.

„Ja, det er altsaa virkelig sket. Nu maa jeg jo altsaa ogsaa dræbe mig selv,“ sagde jeg.

Jeg sagde det og vidste dog, at jeg ikke vilde dræbe mig. Og dog stod jeg op og tog igen Revolveren i Haanden.

Men hvor besynderligt! hvor ofte havde jeg ikke før været lige ved Selvmordet, hvor var det ikke forekommet mig let den selv samme Dag paa Jernbaneturen, let ganske særligt af den Grund, at jeg tænkte paa, hvor haardt jeg vilde ramme hende dermed. Og nu var jeg ikke blot ude af Stand til at dræbe mig, men ogsaa til at fatte denne Tanke.

„— Hvorfor skulde jeg gøre det?“ spurgte jeg mig selv og havde intet Svar derpaa.

Igen bankede det paa Døren.

„— Ja, jeg vil dog nok først se, hvem det er, der banker. Det er der dog i hvert Fald Tid til endnu!“

Jeg lagde Revolveren til Side og skjulte den under en Avis. Jeg gik til Døren og drejede Nøglen om.

Det var min Kones Søster, Enken, et godmodigt, dumt Kvindemenneske.

„— Wassja, hvad er dog det, her er passeret?“ — sagde hun, og hun, der altid havde nok af Taarer, græd i stride Strømme.

„— Ja, hvad er der i Vejen?“ spurgte jeg affejende. Jeg indsaa godt, at jeg aldeles ikke havde det nødigt, og at jeg ikke havde nogen Grund til at være grov overfor hende, men jeg kunde i Øjeblikket ikke slaa ind paa nogen anden Tone.

„— Wassja, hun dør! Iwan Sacharytsch har sagt det.“

Iwan Sacharytsch var hendes Læge og Raadgiver.

„— Er han her da?“ spurgte jeg, og alt Raseri mod hende rejste sig igen inden i mig. „Og hvad skal jeg saa gøre?“

„— Wassja, gaa ind til hende! Ak, tænk dog, hvor det er forfærdeligt!“ sagde hun.

„— Gaa ind til hende?“ spurgte jeg mig selv. Og jeg svarer mig selv straks, at jeg jo maa gaa ind til hende, at det

sandsynligvis altid er saadan, at en Mand, naar han, som jeg, har dræbt sin Kone, ubetinget bør gaa ind til hende.

„— Ja, naar det er saadan, saa maa jeg jo gaa derind,“ sagde jeg til mig selv. „Hvis det endelig skal være, saa bliver der jo ogsaa nok Tid til det andet,“ tænkte jeg, med Tanken paa mit Forsæt om at skyde mig, og jeg fulgte efter hende. — „Saa nu skal vi altsaa til at have alle disse Talemaader og Gebærder, men jeg skal nok være Mand for at modstaa dem,“ sagde jeg til mig selv.

„Vent!“ raabte jeg efter Søsteren: „det ser saa fjollet ud med Strømpefødder, lad mig i det mindste faa Tøfler paa.“

Og forunderligt nok; atter nu, da jeg kom ud af mit Værelse og gik gennem de velkendte Gange og Stuer, atter nu vaagnede det Haab i mig, at der intet skulde være sket; men Stanken af disse Lægers ækle Kvaksalverier, deres Jodoform og Karbol, slog mig i Møde og sagde mig noget andet.

„— Ja, saa maa det jo dog alligevel være sket!“

Da jeg paa min Vej igennem Korridoren kom forbi Barnekammeret, saa jeg min lille Lise. Hun saa paa mig med forskrækkede Øjne. Mig forekom det endogsaa, som stod de alle fem dér og kikkede paa mig. Jeg gik hen imod Døren til Soveværelset; Stuepigen lukkede op for mig indvendig fra og gik saa selv ud.

Det første, mit Øje faldt paa, var hendes lysegraa Dragt, der laa paa Stolen og var helt sort af Blod.

Hun selv laa paa vor Dobbeltseng; ja, endog i min Seng — den kunde man nemlig lettere komme hen til — med Knæene trukket op under sig. Hun laa paa skraa i Sengen, kun med Puder under sig, med opknappet Underliv. Der var lagt noget over Saaret. I Værelset var der en trykkende Lugt af Jodoform. Frem for alt og mest berørte det mig dog, at hendes Ansigt var blaat og blodunderløbet, i Kinderne, paa den ene Side af Næsen og under Øjnene. Det var en Følge af mit Slag med Albuen, da hun vilde holde mig tilbage. Af hendes Skønhed var der ikke Spor tilbage, ja, hun forekom mig endog hæslig.

Jeg blev staaende paa Dørtærskelen.

„— Kom dog nærmere; gaa dog nærmere hen til hende,“ sagde hendes Søster til mig.

„Ja, naturligvis vil hun nu til at angre,“ tænkte jeg.

„— Skal jeg tilgive hende eller ikke? Ja, hun dør jo, saa jeg maa vel tilgive hende,“ tænkte jeg og gjorde Vold paa mig selv for at være ædelmodig.

Jeg traadte helt hen til hende.

Hun rettede med Besvær sine Øjne mod mig; det ene var slaaet helt blaat; og sagde med Anstrengelse og stødvis:

„— Du har naaet, ... hvad du vilde; ... du har ... dræbt mig ...“ og ud af hendes Træk lyste, til Trods for al den legemlige Smerte og skønt Døden nærmede sig, det gamle, kolde, dyriske Had, som jeg kendte saa godt.

„— Men Børnene ... Børnene ... giver jeg ... Dig ... dog ikke ... *Hun* ...“ — og hun saa henimod Søsteren — „hun vil ... tage sig ... af dem ...“

Men det, som for mig var Hovedsagen, hendes Brøde, hendes Bedrag, syntes hende ikke et Ord værd.

„— Ja, ... fryd du dig kun ... over din Gerning,“ sagde hun med et Blik henimod Døren og brød ud i Hulken. I Døren stod hendes Søster med Børnene. „— Se, hvad du ... har gjort ...“

Jeg saa hen paa Børnene, saa paa hendes forslaaede, blodunderløbne Ansigt, og for første Gang forglemte jeg mig selv, mine Rettigheder, min Stolthed; for første Gang saa jeg kun Mennesket i hende. Og saa intetsigende forekom mig alt det, som havde tilføjet mig mine Krænkelser, min hele Skinsyge, og saa betydningsfuldt det, jeg havde gjort, at jeg vilde til at gemme mit Ansigt mod hendes Haand og bede hende: Tilgiv mig! — men jeg vovede det ikke.

Hun tav og holdt Øjnene lukkede, hun havde aabenbart ikke mere Kraft til at tale videre. Saa gik der en Trækning over hendes vansirede Ansigt, og det fordrejede sig helt i Smerte. Hun stødte mig lempeligt bort fra sig.

Hvorfor var dog alt dette sket? Hvorfor dog?

„— Tilgiv mig,“ sagde jeg.

„— Tilgive? Det er jo Vanvidt alt sammen! ... Naar jeg blot ikke skulde dø! ...“ skreg hun, rejste sig op og holdt sine feberagtigt straalende Øjne fast rettet imod mig.

„— Ja, nu har du jo naaet, hvad du vilde! ... Jeg *hader*

dig! ... Oh! ... Oh! ... Av ...“ skreg hun i vilden Sky; hun var i sine Feberfantasier blevet forskrækket for noget.

„— Skyd blot; jeg er ikke bange ... Dræb dem kun allesammen ... *Han* er borte! ... han ... er ... borte ...!“

Og saadan blev hun stadig ved at fantasere. Hun kendte ikke mere Børnene. Den samme Dag ved Middagstid døde hun.

Mig havde man før den Tid, Klokken otte, bragt til Politiet og derpaa i Fængsel.

Der har jeg siddet i elleve Maaneder og ventet paa Dømmen; har tænkt over mig selv og min Fortid og har lært at forstaa den. Begyndelsen til min Selverkendelse kom allerede den tredje Dag. Den tredje Dag førte man mig ...

Han vilde tale videre, men da han ikke længer kunde undertrykke sin Hulken, brød han af.

Efter at han igen havde taget sig sammen, og var kommet til Kræfter, fortsatte han:

— Min Selverkendelse begyndte først, da jeg saa hende i hendes Kiste.

Han hulkede, men fortsatte hurtigt straks efter igen:

Først, da jeg saa hende død, begreb jeg helt, hvad jeg havde gjort. Jeg begreb, at jeg havde slaaet hende ihjel, at det var ved min Udaad, at hun, der havde været levende, virksom og varm, nu laa stivnet og voksbleg og kold, og at dette aldrig nogen Sinde, aldrig nogetsteds, aldrig ved noget kunde blive gjort godt igen. Men den, som ikke har oplevet det med sig selv, kan ikke begribe det! ... Oh! Oh! Oh! ... jamrede han nogle Gange efter hinanden, og saa forstummede han.

Vi sad længe og tav. Han hulkede og skælvede over hele Kroppen. Saadan sad han lige overfor mig uden at sige et Ord. Hans Ansigt blev smalt og langt og hans Mund underligt bred.

— Ja, sagde han pludselig, hvis jeg havde vidst, hvad jeg nu véd, saa havde det været noget helt andet. Saa havde jeg ikke giftet mig med hende, for intet i Verden; og jeg havde *aldrig* giftet mig!

Vi tav igen en lang Tid.

Og nu tilgiver De mig ... sagde han og vendte sig bort fra mig, lagde sig paa Bænken og dækkede sig til med Rejsetæppet.

Da den Station nærmede sig, hvor jeg skulde af, — det var tidligt om Morgenen, Klokken otte — gik jeg hen til ham for at sige ham Farvel. Om han sov eller kun lod, som om han sov, kunde jeg ikke se; han bevægede sig ikke. Jeg rørte ganske let ved ham. Han slog Tæppet til Side; han havde aabenbart slet ikke sovet.

— Lev nu vel! sagde jeg og rakte ham Haanden. Han rakte mig sin og smilte næsten umærkeligt og saa vemodigt, at jeg var lige ved at komme til at græde.

— Jeg beder Dem om, at De vil tilgive mig; og han gentog endnu en Gang disse Ord, hvormed han havde sluttet sin hele Fortælling.

EFTERSKRIFT

Jeg modtog og modtager endnu stadig talløse Breve fra Personer, som jeg ikke kender, med Bøn, om jeg dog ikke nok vil forklare i enkelte og klare Ord, hvad jeg tænker om det Emne, som udgør Indholdet i min Fortælling „Kreutzer-Sonaten“. Jeg skal forsøge at gøre det og udtrykke, saa godt det lader sig gøre, i faa Ord, Kernen af det, som jeg har villet sige i denne Fortælling, og af de Følgeslutninger, som man efter min Mening kan drage af den.

For det første har jeg villet sige dette:

I vort Samfund har der dannet sig den faste, for alle Samfundsklasser fælles og af en Similividenskab opretholdte Overbevisning, at den kønslige Tilfredsstillelse skulde være uundværlig for Sundhedens Bevarelse, og da Ægteskabet ikke altid er muligt, saa skulde ogsaa den kønslige Tilfredsstillelse udenfor Ægteskabet, som ikke forpligter Manden til andet end et pengeligt Offer, være en fuldkomment naturlig Sag, som derfor ogsaa fortjener Fremme.

Denne Overbevisning er i saa høj Grad almindelig og rodfæstet, at Forældrene efter Lægernes Raad ordner Udsvævelsen for deres egne Børn, og at Øvrighederne, hvis Bestemmelse det ene og alene er at drage Omsorg for deres Borgeres sædelige Velfærd, træffer Foranstaltninger for Udsvævelsen, det vil sige, skaber en hel Stand af Kvinder, som legemligt og sjæleligt maa gaa til Grunde, for at tilfredsstille Mændenes formentlige nødvendige Trang; og de ugifte Mænd hengiver sig da ogsaa med fuldkommen rolig Samvittighed til Udsvævelserne.

Og jeg vilde blot sige, at dette ikke er af det Gode. Thi det kan umuligt være sandt, at til Bedste for en Del af Menneskenes Sundhed andre Menneskers Legemer og Sjæle skulde maatte gaa til Grunde, ligesom det ikke kan være sandt, at det skulde være nødvendigt, at en Del af Menneskenes Blod blev drukket til Bevarelse af Sundheden for en anden Del af Menneskene.

Men den Følgeslutning, man, som jeg tror, naturligt maa drage deraf, er den, at man ikke skal hengive sig til denne Forvildelse og Fejlslutning. Men for ikke at hengive sig til den, er det nødvendigt, for det første: at man ikke skænker sin Tiltro til nogen usædelig Lære, lige meget hvilke formentlige Videnskaber den saa end maatte blive støttet af; og for det andet, at man maa forstaa, at det at pleje en kønslig Omgang, ved hvilken Menneskene befrier sig for de mulige Følger, Børnene, eller vælter hele Byrden af disse Følger over paa Kvinden, eller forhindrer Muligheden for Børns Fødsel — at en saadan kønslig Omgang og Tilfredsstillelse er en Overtrædelse af det simpleste Sædelighedskrav, at det er en Gemenhed, og at derfor ugifte Mænd, som ikke vil leve et gement Liv, ikke maa pleje en saadan.

Men for at kunne øve Afholdenhed, maa de ikke blot tilstræbe en naturlig Livsførelse, men heller ikke drikke, ikke spise over Maade, ikke nyde Kød, ikke sky Arbejde — ikke Sport og Gymnastik, men virkeligt trættende Arbejde, som ikke har Karakteren af Leg — i deres Tanker forkaste enhver Mulighed for et Forhold til en fremmed Kvinde, ligesom jo dog ethvert Menneske forkaster Muligheden for et saadant mellem sig og sin Moder, sine Søstre, sine Slægtninge og sine Venners Koner. Beviser for, at Afholdenheden er mulig og mindre farlig og skadelig for Sundheden end Ikke-Afholdenhed, kan jo dog enhver Mand finde Hundreder af i sin Omgangskreds.

Det er det første Punkt.

For det andet: I vort Samfund er i Følge den gængse Betragtning af Kærlighedsforholdet, — ikke blot som en uund-

værlig Forudsætning for Sundheden og Livsnydelsen, men ogsaa som en poetisk, ophøjet Livslykke, — Utroskab mellem Ægtefolk bleven en ganske almindelig Kendsgerning i alle Samfundslag — og særligt, takket være Soldatertjenesten, i Landbefolkningen.

Og det, mener jeg, er ikke af det Gode.

Men den Slutning, som kan drages deraf, er, at man ikke bør handle saaledes.

Men for at vi ikke skal handle saaledes, maa Betragtningmaaden overfor den sandselige Kærlighed blive en anden, maa Mænd og Kvinder i Familierne og gennem den offentlige Mening blive opdraget saaledes, at de før som efter Ægteskabet betragter Forelskelsen og den dermed forbundne sandselige Kærlighed ikke som en poetisk ophøjet Tilstand, som de nu gør, men som en for Mennesket fornedrende dyrisk Tilstand; endvidere maa Krænkelsen af det Troskabsløfte, som bliver givet i Ægteskabet, mindst straffes lige saa haardt i den offentlige Mening, som man nu straffer Krænkelsen af pekuniære Forpligtelser og Bedrageri i Forretningssamkvemmet, og ikke, som det nu sker, besynges og lovprises i Romaner, Digte, Sange, Operaer o. s. v.

Dette er det andet Punkt.

For det tredje: I vort Samfund har endvidere, atter igen som Følge af den samme falske Betydning, som man har tillagt den sandselige Kærlighed, Børnenes Fødsel tabt sin dybere Mening; den er, i Stedet for at være Maal og Retfærdiggørelse for det ægteskabelige Forhold, blevet blot en Hindring for den ugenerte Fortsættelse af Kærlighedsforholdene; og derfor har saavel udenfor Ægteskabet som i Ægteskabet, efter Raad af Lægevidenskabens Tjenere, Brugen af Midler, som berøver Kvinden Muligheden for at føde Børn, grebet om sig; eller ogsaa er det blevet Skik og Brug, hvad der tidligere ikke var Tilfældet og endnu den Dag i Dag ikke finder Sted i patriarkalske Familier paa Landet — at det ægteskabelige Samkvem endnu fortsættes under Svangerskabet og Diegivningen.

Og det, mener jeg, er ikke af det Gode.

Det er forkert at anvende Midler mod at føde Børn, for det første, fordi Menneskene derved bliver befriet for den Om-sorg og den Bekymring for Børnene, som skulde tjene som en Sonebod for den sandselige Kærlighed, og for det andet, fordi dette er meget nær beslægtet med den mod den menneskelige Samvittighed mest stridende Handling — Mordet. Heller ikke af det Gode er Ikke-Afholdenheden under Svangerskabet og Diegivningen, fordi den tilintetgør Kvindens legemlige og navnlig da hendes sjælelige Kraft. Men den Slutning, som følger deraf, er, at vi ikke maa handle saaledes. Og for ikke at handle saaledes, maa vi forstaa, at Afholdenheden, som i den uægteskabelige Tilstand udgør en ueftergivelig Betingelse for den menneskelige Værdighed, i Ægteskabet i saa langt højere Grad kan blive en Pligt.

Dette er det tredje Punkt.

For det fjerde. I vort Samfund, hvor Børnene betyder enten en Hindring for Nydeisen eller et uheldigt Træf eller ogsaa en Nydelse af en ganske særlig Art, naar de kommer til Verden i et paa Forhaand bestemt Antal, bliver disse Børn opdraget ikke med Henblik paa de Opgaver i det menneskelige Liv, som venter dem i Egenskab af Væsener, udrustede med Fornuft og Menneskekærlighed, men kun med Henblik paa de Glæder, som de kan berede Forældrene, og som Følge deraf bliver Menneskenes Børn opdraget ligesom Dyrenes Børn; thi Forældrenes Hovedbekymring gaar ikke ud paa, at forberede dem til en menneskeværdig Virksomhed, men paa at opføde dem saa godt som muligt, fremme deres Opvækst, holde dem rene, hvide og mætte og smukke, — i hvilken Opgave Forældrene ydermere bestyrkes af den Løgnevidenskab, som man kalder Lægekunsten.

Og naar dette ikke ogsaa sker i de lavere Samfundsklasser, saa ligger Grunden kun i Mangelen paa Raad og Evne, Anskuelsen derimod er en og den samme.

Og hos overforfinede Børn vaagner, som hos alle over-

fodrede Dyr, naturligt tidligt en ubetvingelig Sandselighed, som bliver Aarsag til frygtelige Kvaler for disse Børn i Drengalderen. Pynt og Stads, Boglæsning, Skuespil, Musik, Dans, Slikkerier, alle Livsvaner lige fra de brogede Konfekt-æsker til Romanerne, Novellerne og Digterne giver denne Sandselighed endnu mere Næring, og paa den Maade bliver de skrækkeligste, kønslige Laster og Sygeligheder de sædvanlige ledsagende Omstændigheder ved disse Børns Udvikling for begge Køns Vedkommende og vedbliver ofte ogsaa at være det i den modnere Alder.

Og det, mener jeg, er ikke af det Gode.

Men den Slutning, man kan drage deraf, er, at vi maa op-høre at opdrage Menneskenes Børn, som Dyrene opdrager deres Børn, og at vi for Menneskebørnenes Opdragelse maa sætte os andre Maal end blot det smukke, velplejede Legeme.

Dette er det fjerde Punkt.

For det femte: I vort Samfund, hvor Lefleriet mellem en ung Mand og en ung Kvinde, som jo dog intet andet har til Grundlag end den sandselige Kærlighed, er blevet løftet op til et højere poetisk Formaal for menneskelige Bestræbelser, hvad vort Samfunds samlede Kunst og Digtning nok som bevidner, helliger de unge Mennesker den bedste Tid af deres Liv til det — Mændene til at udse, opdage og erobre den bedste Genstand for deres Kærlighed, det være sig nu under Form af et Kærlighedsforhold eller et Ægteskab; de gifte Koner og de unge Piger til at forlede og forlokke Mændene til et saadant Forhold eller Ægteskab.

Og derfor bliver Menneskenes bedste Kræfter bortødslet ikke blot paa et uproduktivt, men endogsaa paa et skadeligt Arbejde. Deraf kommer Størstedelen af vort Livs ufornuftige Overdaadighed, deraf Mændenes Lediggang og Kvindernes Skamløshed, som end ikke forsmaar at tage Moderne op efter de offentligt kendte, udsvævende Kvinder og paa den Maade ved Blottelse af visse Dele af Legemet udfordrer Sandseligheden.

Og det, mener jeg, er ikke af det Gode.

Det er ikke godt af den Grund, at Opnaaelsen af Maalet

Forenelsen i Ægteskabet eller udenfor Ægteskabet med den, der er Genstand for ens Kærlighed, hvor meget den saa end maatte være poetisk forklaret, er et Mennesket uværdigt Maal, ligesaavel som det er et Mennesket uværdigt Maal, hvad der for mange er den højeste Lykke, at skaffe sig lækker og alt for rigelig Næring.

Men Slutningen, man kan drage deraf, er den, at vi maa høre op med at tro, at den sandselige Kærlighed skulde være noget særligt ophøjet, og lære at fatte, at et Mennesket værdigt Maal — det være sig Arbejde i Menneskehedens, Fædrelandets, Videnskabens eller Kunstens Tjeneste, for helt at tie om Arbejdet i Guds Tjeneste, hvilket som helst det nu end maatte være, naar vi blot kan betragte det som Mennesket værdigt — saa naas det ikke ved, at man bliver forenet med den, man elsker, i eller udenfor Ægteskabet; men at meget snarere Forelskelsen og Forenelsen med den, der er Genstand for vor Kærlighed, — hvor meget man saa ogsaa bestræber sig for at bevise det modsatte paa Vers og i Prosa — aldrig nogen Sinde før Opnaaelsen af et menneskeværdigt Maal lettere, men blot stadig vanskeliggør det endnu mere.

Det er det femte Punkt.

Dette er det væsentligste, som jeg vilde sige, og som jeg troede at have sagt i min Fortælling. Og jeg var af den Mening, at man vel kunde overveje, ved hvilke Midler det Onde, som disse Paastande paapeger, lod sig hæve, men at det vilde være umuligt ikke at indrømme Rigtigheden af dem.

Jeg var af den Mening, at det maatte være umuligt ikke at indrømme disse Grundsætningers Rigtighed: *for det første*, fordi disse Grundsætninger er i den fuldkomneste Overensstemmelse med Menneskehedens Fremskridt, der stadig gaar fremad fra Ubundethed til bestandig større og større Kyskhed, og med Samfundets sædelige Bevidsthed og med vor Samvittighed, som stadig fordømmer Usædeligheden og vædsætter Kyskheden; og *for det andet*, fordi disse Grundsætninger kun er de tvingende nødvendige Følgeslutninger af Evangeliets Lære, som vi enten bekender os til eller i det mindste, omend ikke bevidst, anerkender som Grundlaget for vore Sædelighedsbegreber.

Men det var ikke saadan.

Ingen bestrider ganske vist ligefrem den Grundsætning, at man ikke maa leve udsvævende før Ægteskabet og heller ikke i Ægteskabet, at man ikke kunstigt maa forebygge Børnefødsler, at man ikke maa gøre Børnene til et Legetøj til Tidsfordriv, at man ikke maa sætte Elskovsforbindelsen over alt andet, med et Ord, ingen bestrider, at Kyskheden er bedre end Ubundetheden. Men derimod siger man: „Naar Ugifthed er bedre end Ægteskab, saa er det indlysende, at Menneskene maa gøre det, som er bedst. Men hvis Menneskene vilde gøre det, saa vil Menneskeslægten uddø, men Menneskeslægten's Undergang kan dog vel ikke være Menneskeslægten's Ideal.“ Men bortset fra, at Menneskeslægten's Undergang for

vor Klodes Mennesker ikke er noget nyt Begreb, at den endogsaa for de troende Mennesker er en Trossætning og for de videnskabeligt tænkende den logiske Slutning af Iagttagelserne over Solens Afkøling, saa ligger der dog i denne Indvending en stor, vidt udbredt og gammel Vildfarelse. Man siger: Naar Menneskene naar den fuldkomne Kyskheds Ideal, saa udsletter de sig, og derfor kan dette Ideal ikke være det rette. Men de, som taler saaledes, sammenblander bevidst eller ubevidst to forskelligartede Ting — Leveregelen og Forskriften med Idealet.

Kyskheden er ikke Leveregelen eller Forskriften, med Idealet; eller nøjagtigere bestemt en af dets Forudsætninger.

Men et Ideal er kun da et Ideal, naar dets Virkeliggørelse kun er mulig som Idé og i Tanken, naar det fremtræder for os som kun opnaeligt i Uendeligheden, og naar derfor Muligheden for at komme det nærmere kun er uendelig ringe. Var Idealet ikke blot opnaeligt, men kunde vi blot forestille os dets Virkeliggørelse, saa vilde det ophøre at være et Ideal. Et saadant Ideal er Kristi Ideal — Oprettelsen af Guds Rige paa Jorden, et Ideal, som allerede Profeterne har forudsagt: at en Gang den Tid skal komme, da alle Mennesker skal lære Gud at kende, da de skal omsmedde deres Sværd til Plovjern og deres Spyd til Segle, da Løven skal græsse ved Lammets Side og alle Væsener forenes i Kærlighed. Det menneskelige Livs hele Betydning bestaar i en Stræben i Retning af dette Ideal. Og derfor udelukker denne Stræben henimod det kristelige Ideal i sin udelte Helhed og henimod Kyskheden som en nødvendig Forudsætning for dette Ideal ikke blot ikke Livets Mulighed — tværtimod, Mangelen af dette kristelige Ideal vilde tilintetgøre Muligheden for en Fremadskriden og følgelig ogsaa Muligheden for Livets Fortsættelse.

Paastande som den, at Menneskeslægten vilde uddø, hvis Menneskene af al Evne tilstræbte Kyskhed, er det samme som at sige — og man siger det for den Sags Skyld ogsaa — at

Menneskeslægten maatte gaa til Grunde, hvis Menneskene i Stedet for Kampen for Tilværelsen af al Kraft vilde stræbe efter at virkeliggøre Kærligheden til Venner, til Fjender, ja til alle levende Væsener. Saadanne Paastande har deres Kilde deri, at man ikke begriber Forskellen i to Metoder for sædelig Vejledning.

Ligesom man kan vise Vandreren, som spørger om Vej, Vejen paa to forskellige Maader, saadan gives der ogsaa to Arter af sædelig Vejledning for det Menneske, der søger Sandheden.

Den ene bestaar deri, at man udpeger Mennesket de Genstande, som han skal passere paa sin Vej, og at han saa tager sin Retning efter disse Genstande.

Den anden bestaar derimod i, at man kun angiver Mennesket Retningen efter det Kompas, som Mennesket fører med sig, og hvorpaa han saa stadig ser den ene uforanderlige Retning og derfor ogsaa hver Gang véd, naar han er afvejet fra den.

Den første Metode for sædelig Vejledning er den Metode der opstiller rent udvortes Leveeregler: man giver Mennesket bestemte Anvisninger for de Handlinger, som han maa gøre, og som han skal lade være.

„Overhold Sabbaten, lad Dig omskære, stjæl ikke, drik ingen berusende Drikke, dræb intet levende Væsen, giv de fattige Tiende af, hvad du ejer, vask dig og bed fem Gange om Dagen, lad dig døbe, deltag i Nadveren og lignende.“ Saadan lyder Bestemmelserne i den udvortes religiøse Lære i Brahmanismen, Buddhismen, i Islam, hos Jøderne og i den Kirke, som man med Urette kalder den kristne.

Den anden Metode er den Metode at vise Mennesket en for det aldrig opnaelig Fuldkommenhed, mod hvilken det føler en Stræben inden i sig selv. Man viser Mennesket et Ideal, og med Henblik paa dette kan det stadig se, i hvilken Grad det er fjernet derfra.

„Elsk din Gud af dit ganske Hjerte, af din ganske Sjæl og af dit ganske Sind og din Næste som dig selv. — Værer fuldkomne, som eders Fader i Himlen er fuldkommen.“

Saaledes lyder Kristi Lære.

Prøvestenen for Opfyldelsen af de udvortes religiøse Lærdomme er Handlingernes Overensstemmelse med disse Lærdømmes Anordninger, og denne Overensstemmelse er mulig.

Men Prøvestenen for Opfyldelsen af Kristi Lære er Bevidstheden om den større eller mindre Grad af Ikke-Overensstemmelse med den ideale Fuldkommenhed.

Tilnærmelsesgraden er ikke synlig; synlig er kun Afvigelsen fra Fuldkommenheden.

Den, der bekender sig til den udvortes Lov, er som et Menneske, der staar i Lyset af en Lygte paa en Pæl. Han staar i Lyset fra denne Lygte, han har det lyst og behøver ikke at gaa videre. Den, som bekender sig til Kristi Lære, ligner derimod det Menneske, der paa en mer eller mindre lang Stang bærer en Lygte foran sig: Lyset er bestandig forud for ham, det lokker ham uafbrudt til at følge efter og lader stadig den fremadskuende igen se nye, dragende, oplyste Lysfelter.

Farisæren takker Gud for, at han har opfyldt alt.

Den rige, unge Mand opfylder ogsaa alt fra Barndommen af og begriber ikke, hvad der skulde kunne mangle ham. Og de kan ikke tænke anderledes; foran dem ligger intet, som de uafbrudt kan efterstræbe. Tienden bliver betalt, Sabbaten holdt hellig, Fader og Moder bliver æret, Hor og Mord og Tyveri bliver ikke bedrevet. Hvad vil man saa mere? Men for Bekenderen af den kristelige Lære kalder hvert Trin, som naas, imod Fuldkommenheden paa Trangen til at naa frem til et endnu højere Trin, hvorfra saa et endnu højere bliver synligt og saadan fremdeles uden Ende. Bekenderen af Kristi Lov føler sig altid som Tolderen. Han finder sig altid ufuldkommen, thi han ser ikke bag sig den Vej, han har tilbagelagt, men bestandig foran sig den Vej, som han skal gaa, og som han endnu ikke har tilbagelagt.

Deri bestaar Forskellen mellem Kristi Lære og alle andre religiøse Lærdomme — en Forskel, som ikke ligger i Forringernes Forskelligartethed, men i Forskelligartetheden af den Metode, der anvendes til at lede Mennesket.

Kristus har ikke givet nogen Slags Anordning for Livet,

han har aldrig grundlagt nogen som helst Institution, han har heller aldrig indstiftet Ægteskabet. Men Menneskene, som ikke begriber Særegenheden ved Kristi Lære, og som er vante til udvortes Lærdomme og besjælede af Ønsket om at føle sig retfærdige, som Farisæeren føler sig retfærdig, har paa Trods af hele Aanden i Kristi Lære, ud af dens Bogstav lavet sig en udvortes Lære af Forskrifter, som bliver kaldt den kristne Kirkes Lære, og sat denne Lære i Stedet for den sande Kristuslære om Idealet.

De kirkelige Lærdomme, som kalder sig selv kristelige, har i Stedet for Læren om Kristi Ideal fastsat Anordninger og Forskrifter for alle Livets Foreteelser, som helt er i Modstrid med Lærens Aand. Det er sket med Henblik paa Regeringen, Rettergangen, Hæren og Gudsdyrkelsen; det er ogsaa sket med Henblik paa Ægteskabet. Omendskønt Kristus overhovedet intetsteds har indstiftet Ægteskabet, ja hvis vi endelig engang vil finde udvortes Forordninger, saa har han langt snarere forkastet det („Forlad din Hustru og følg mig.“), saa har de kirkelige Lærdomme, som kalder sig selv kristelige, dog indstiftet Ægteskabet som en kristelig Institution, det vil sige, de har fastsat de udvortes Betingelser, hvorunder den kønslige Kærlighed for den Kristne skal være uden Synd og fuldstændig lovmedholdelig.

Men da der i den sande kristelige Lære ingen som helst Grundlag for Ægteskabets Indstiftelse forefindes, blev Tilstanden den, at Menneskene af vor Verden har fjernet sig fra den ene Strandbred og ikke naaet den modsatte, det vil sige, de tror i Grunden ikke paa de kirkelige Anordninger om Ægteskabet, thi de føler godt nok, at denne Ordning ikke har nogen Begrundelse i den kristelige Lære, og ser paa samme Tid ikke tydeligt for sig Kristi Ideal, — denne Stræben mod fuldkommen Kyskhed —, som er blevet skjult for deres Øjne af den kirkelige Lære, og bliver saaledes med Hensyn til Ægteskabet stillet uden nogensomhelst Rettesnor. Derfra skriver sig den ved første Øjekast besynderligt tiltalende Kendsgerning, at hos Jøderne, Muhamedanerne, Lamaisterne og andre, — hvis religiøse Lære staar langt under den kristne, men som

har nøjagtige udvortes Anordninger for Ægteskabet — at hos dem Grundlaget for Familielivet og Troskaben mellem Ægtefællerne dog uden Sammenligning er dybere rodfæstet end hos de saakaldte Kristne.

Hos dem findes der Anordninger og Regler for Medhustruer, for Flerkoneri, for Polyandri, som holder det inden for bestemte Grænser. Men hos os hersker den fuldkomne Ubundethed, Medhustruer, mange Koner for Mændenes og mange Mænd for Konernes Vedkommende, en fuldstændig Ubundethed af Lov, som ikke er underkastet nogen Slags Bestemmelser, og som skjuler sig under Skindet af et indbildt Engifte.

Kun fordi Gejstligheden for Betaling lyser Velsignelse over en Del af Forbindelserne og foranstalter den noksom bekendte Ceremoni, som man kalder kirkeligt Ægteskab, tror Folk af vor Verden, i god Tro eller hyklerisk, at de lever i Engifte.

Et kristeligt Ægteskab kan ikke findes og har heller aldrig eksisteret, ligesom der heller aldrig har været og kan findes en kristelig Gudstjeneste (Matth. 6, 5—6)*), Joh. 4, 24)**) og som der aldrig nogen Sinde har været og kan findes kristelige Præster, Lærere og Kirkefædre (Matth. 23, 8—10***)), aldrig kristelig Ejendomsret, aldrig en kristelig Hær, et kristeligt Retsvæsen eller i det hele taget en kristelig Statsordning.

Det var ogsaa altid Opfattelsen mellem de kristne i det første og det følgende Aarhundrede.

*) *Matth. 6, 5—6*: Og naar du beder, skal Du ikke være som Øjenskalkene; thi de staa gerne og bede i Synagoger og paa Hjørner af Gader, paa det de kunne ansees af Menneskene; sandelig siger jeg Eder: de have deres Løn borte. — Men Du, naar Du beder, gik ind i dit Lønkammer og luk din Dør, og bed til din Fader, som er i Løndom, og din Fader, som ser i Løndom, skal betale Dig aabenbare.

***) *Joh. 4, 24*: „Gud er en Aand; og de, som ham tilbede, bør det at tilbede i Aand og Sandhed.“

****) *Matth. 23, 8—10*: „Men I skulle ikke ville kaldes Rabbi; thi En er Eders Vejleder, Kristus, men I ere alle Brødre. — Og I skulle ingen kalde Eders Fader paa Jorden; thi En er Eders Fader, som er i Himlene. — Og I skulle ikke lade Eder kalde Vejledere; thi En er Eders Vejleder, Kristus.“

Den Kristnes Ideal er Kærligheden til Næsten og til Gud, Selvfornedrelsen i Guds og Næstens Tjeneste. Men den sandelige Kærlighed, Ægteskabet, er at tjene sit eget Jeg, den er derfor i alle Fald en Hindring i at tjene Gud og Mennesker, og derfor ud fra et kristeligt Synspunkt — Fald og Synd.

Ægteskabsindgaaelsen kan ikke fremme os i at tjene Gud og Mennesker end ikke i det Tilfælde, hvor Ægteskabsindgaaelsen har Menneskeslægtenes Fortsættelse til Maal. Saadanne Mennesker burde, i Stedet for at indtræde i Ægteskab for at skænke Livet til Børn, langt hellere opholde og redde de Millioner af Børns Liv, som rundt omkring os gaar til Grunde af Mangel paa moderlig Omsorg og Pleje, for helt at tie med den aandelige Omsorg.

Kun i saa Fald vilde en virkelig Kristen uden Bevidstheden om Fald og Synd kunne indtræde i Ægteskabet, hvis han i Forvejen havde set og forvisset sig om, at alle de Børn, som allerede var i Live, var aandeligt og legemligt sikkerstillede.

Man kan helt forkaste Kristi Lære, den Lære, som vort hele Liv er gennemtrængt af, og som hele vort Sædelighedsbegreb hviler paa; men man kan ikke, naar man ikke forkaster den, benægte, at den forkynder den fuldstændige Kyskheds Ideal.

Det er dog sagt klart i Evangeliet og uden nogen som helst Mulighed for en falsk Udlæggelse, for det første: at den, der lever i Ægteskab, ikke maa skille sig fra sin Ægtehustru for at tage en anden til Ægte, men at han skal leve med den, med hvem han engang har forenet sig (Matth. 5, 31—32 og 19, 8—9)*); for det andet: at Mennesket i al Almindelighed,

*) *Matth. 5, 31—32*: „Det er sagt, at hvo, som skiller sig fra sin Hustru, skal give hende et Skilsmissebrev — Men jeg siger Eder, at hvo, som skiller sig fra sin Hustru, uden for Hoers Sag, gjør, at hun bedriver Hoer, og hvo, som tager en Adskilt til Ægte, bedriver Hoer.“

Matth. 19, 8—9: „Han sagde til dem: Moses tilstedte Eder, at

følgelig den gifte som den ugifte, ikke maa se paa Kvinden som en Genstand for sit Begær, (Matth. 5, 28—29*); for det tredje: at det er bedre, at den ugifte overhovedet ikke indtræder i Ægteskab, det vil sige, forbliver fuldkommen kysk, (Matth. 19, 10—12**).

Hundreder og Tusinder vil disse Tanker forekomme besynderlige, ja vel endogsaa fulde af Modsigelser.

Og de er virkelig ogsaa fulde af Modsigelse, men ikke indbyrdes; disse Tanker er derimod i højeste Grad i Modsigelse med vort hele Liv; og uvilkaarligt paatrænger der sig os en Trang til at erkende, hvem der har Ret: disse Tanker eller mit og Millioner af Menneskers Liv?

Netop denne Følelse følte jeg i allerhøjeste Grad, da jeg naaede til den Overbevisning, som jeg nu udtaler; jeg har aldrig ventet, at min Tankegang vilde føre mig derhen, hvor den nu har ført mig. Jeg opskræmtes endog af Resultatet af mine egne Følgeslutninger; jeg vilde ikke skænke dem nogen Tiltro; men det var mig ikke muligt, ikke at tro paa dem. Og hvor meget end disse Slutninger er i Modstrid med alle vort Livs Former, hvor meget de end modsiger, hvad jeg før har

skille Eder fra Eders Hustruer for Eders Hjerters Haardheds Skyld, men af Begyndelsen haver det ikke saaledes været. — Men jeg siger Eder, at hvo, som skiller sig fra sin Hustru, uden for Hoers Skyld, og tager en anden til Ægte, han bedriver Hoer; og hvo, som tager en Fraskilt til Ægte, han bedriver Hoer.“

*) *Matth. 5, 28—29*: „Men jeg siger Eder, at hver den, som ser paa en Kvinde for at begjære hende, haver allerede bedrevet Hoer med hende i sit Hjerte — Men dersom dit højre Øje forarger Dig, saa riv det ud, og kast det fra Dig; thi det er Dig gavnligt, at et af dine Lemmer fordærves, og ikke dit ganske Legeme skal kastes i Helvede.“

***) *Matth. 19, 10—12*: „Hans Disciple sagde til ham: staar Mandens og Hustruens Sag saaledes, da er det ikke godt at gifte sig. — Men han sagde til dem: dette Ord begribe ikke Alle, men de, som det er givet. — Thi der ere Gildinger, som ere fødte saaledes af Moders Liv; og der ere Gildinger, som have gildet sig selv for Himmeriges Riges Skyld. Hvo, det kan begribe, han begribe det!“

tænkt, ja endogsaa udtalt, saa maatte jeg dog anerkende deres Rigtighed.

„Men alt dette er kun almindelige Betragtninger, som saamænd ogsaa kan være meget rigtige, men de har kun med Kristi Lære at gøre og er kun forpligtende for dem, som bekender sig til den; men Livet er nu engang Livet, og man maa ikke, naar man allerede har henvist til Kristi Ideals Uopnaelighed, lade Menneskene staa alene med dette Ideal i et af de mest brændende, almeneste og uhjælpeligste Spørgsmaal uden nogen som helst Slags praktisk Rettesnor.“

„Den unge lidenskabelige Mand vil maaske nok straks lade sig rive med af Idealet, men han vil ikke være stærk nok, han vil kaste denne Lænke af sig og, uden at følge og anerkende nogen Forskrift, nu helt forfalde til fuldkommen Udsvævelse.“

Saadan hører man almindeligvis Folk dømme.

„Kristi Ideal er uopnaeligt, derfor kan det ikke tjene os til Rettesnor i Livet; men kan tale om det, sværme for det, men paa selve Livet lader det sig ikke overføre, og derfor maa man lade det være. Vi har ikke Brug for et Ideal, men for en Leveregel, en Rettesnor, som staar Maal med vore Kræfter, med Gennemsnitsmaalet for vort Samfunds sædelige Kræfter: f. Eks. det kirkelige ærbare Ægteskab eller endda et ikke helt ærbart Ægteskab, i hvilket den ene af Ægtefolkene, som i dette Tilfælde Ægtemanden, allerede før har staaet i Forhold til flere, eller dog et Ægteskab, der ikke udelukker Muligheden for Skilsmisse, eller i det mindste et borgerligt Ægteskab, eller — idet vi stadig glider videre ad den samme Vej — i det allermindste et japansk Ægteskab, indgaaet paa bestemt Tid; men hvorfor skal vi saa dog ikke gøre Springet helt ud og indrette os efter de allerede anerkendte offentlige Huse? — Man siger jo dog, at det alligevel skal være bedre end Lasten paa aaben Gade.“

Deri ligger jo netop Ulykken, saasnart man har tilladt sig at skrue Idealet ned i Jævnmaal med sin egen Svaghed, at saa Grænsen, hvor man bliver staaende, ikke mere er til at finde. Men denne Tankegang er netop fra Ende til anden falsk: fremfor alt falsk er det at sige, at den uendelige Fuldkommenheds

Ideal ikke skulde kunne være Rettesnoren for Livet, og at man, naar man retter sit Blik mod det, skulde være nødt til at trække paa Skuldrene og sige: jeg har ingen Brug for det, thi jeg naar det dog aldrig; eller at man skulde presse Idealet ned til det Lavtrin, hvor det behager min egen Svaghed at blive staaende.

At drage sine Slutninger saaledes, vil sige ganske det samme som at bære sig ad, som hvis en Sømand vilde sige til sig selv: da jeg jo dog ikke kan sejle nøjagtigt i den Linie, som Kompasset angiver, vil jeg hellere straks kaste Kompasset overbord eller i det mindste lade være med mere at rette mig efter det; det vil sige, jeg vil kaste Idealet fra mig eller fastgøre Kompasviseren paa det Sted, som i det givne Øjeblik maatte svare bedst til min Skudes Fart og Retning, og det vil igen sige, jeg vil drage Idealet ned til min egen Svaghed.

Det af Kristus givne Fuldkommenheds-Ideal er intet Drømmebillede, heller ikke nogen Genstand, som det sømmer sig at holde højtravende Prædikener over, det er derimod den uundværligste for alle fattelige Rettesnor for et sædeligt Menneskeliv, akkurat som Kompasset er det uundværlige og letfattelige Retledningsmiddel for Skipperen: kun maa man tro paa det ene som paa det andet.

I hvilken Stilling og Tilstand Mennesket end maatte finde sig, altid er Læren om det Ideal, Kristus har givet, alene tilstrækkeligt til at skaffe os den rigtigste Anvisning af de Handlinger, som man skal gøre eller lade være at gøre. Men man maa skænke denne Lære fuldkommen Tiltro, denne Lære alene, — man maa høre op med at tro paa alle andre Lærdomme, akkurat som Skipperen maa tro paa sit Kompas og høre op med at holde Udkig efter og lade sig lede af det, som han ser rundt om sig. Man maa forstaa at lade sig lede af den kristelige Lære, ligesom man maa forstaa at rette sig efter et Kompas, og derfor maa man fremfor alt forstaa, i hvilken Stilling man selv befinder sig, og maa ikke lade sig afskrække fra nøjagtigt at bestemme sin egen Afvigelse fra den givne ideale Kurs og Retning. Paa hvilket Trin Mennesket end staar, er

der stadig for det en Mulighed for at komme dette Ideal nærmere, og under ingen Omstændigheder kan Mennesket sige, at det har naaet det og ikke mere behøver at stræbe efter en endnu større Tilnærmelse til det. Af den Art er Menneskets Stræben efter det kristelige Ideal i Almindelighed, og af den Art ogsaa dets særlige Stræben efter Kyskhed. Forestiller man sig med Hensyn til Kønsspørgsmaalet Menneskets mest forskelligartede Tilstande, ligefra den uskyldige Barndom til det Ægteskab, hvori Afholdenheden ikke bliver iagttaget, saa vil Kristi Lære, paa ethvert Trin mellem disse to Tilstande, med det af ham opstillede Ideal bestandig tjene som tydelig og bestemt Rettesnor for, hvad et Menneske paa ethvert af disse Trin skal gøre og lade være med at gøre.

Hvad skal da den rene, unge Mand og den uskyldige Jomfru gøre?

Holde sig borte fra enhver Forlokkelse og, for at kunne hellige alle deres Tanker til Guds og Menneskers Tjeneste, stræbe efter bestandig større og større Kyskhed i Tanker og Ønsker.

Og hvad skal den unge Mand og den unge Pige gøre, som føler sig lokket af Fristelsen, som fortæres af Tanken om en Kærlighed, der ikke har nogen bestemt til Maal, eller af Kærligheden til en bestemt Person og paa den Maade har mistet en vis Part af sin Mulighed for at kunne tjene Gud og Mennesker?

Bestandig det samme: ikke give efter for Lysten og vide, at en saadan Eftergivenhed ikke befrier for Forlokkelsen, men kun forstærker den, og saa stadig paa samme Vis stræbe efter større og større Kyskhed for at naa Muligheden for bedre at kunne tjene Gud og Mennesker.

Men hvad har da Menneskene at gøre, naar de ikke var Kampen voksne og derfor er faldne for Fristelsen?

Saa maa de ikke betragte deres Fald som en dem med Rette tilkommende Nydelse, som de nu gør, naar den bliver retfærdiggjort ved den ægteskabelige Ceremoni, heller ikke som en tilfældig Fornøjelse, som man kan have om igen med andre, heller ikke som en Ulykke, hvis Faldet finder Sted

med en, der ikke er ligestillet i Byrd og Dannelse, og uden ægteskabelige Ceremonier; men betragte dette første Fald som deres eneste, som deres Indtrædelse i et uløseligt Ægteskab.

Denne Indtrædelse i Ægteskabet frembyder ved de Følger, den fører med sig — ved Børnenes Fødsel — for de, der indgaar Ægteskabet, en ny, snævrere begrænset Form, hvorunder man kan tjene Gud og Mennesker. Før Ægteskabet kunde Mennesket umiddelbart tjene Gud og Mennesker under de forskellige Former; Ægteskabsindgaaelsen begrænser dets Virksomhed til den bestemte Fordring om at opdrage og oplære det i Ægteskabet avlede Afkom til fremtidige Tjenere for Gud og Mennesker.

Og hvad skal da sluttelig den Mand og Kvinde gøre, som lever i Ægteskabet og ved Børnenes Opdragelse og Oplæring gør Fyldest ved indenfor denne Begrænsning at tjene Gud og Mennesker?

Beständig det samme: i Fællesskab stræbe efter Befrielsen for Syndefald, efter Renhed, efter Syndens Tilintetgørelse, efter Erstatning for den kønslige Omgang, som jo dog er den almindelige og personlige Tjeneste overfor Gud og Mennesker imod, efter Erstatningen for den sandselige Kærlighed i det rene Forhold som mellem en Broder og en Søster.

Og derfor er det ikke sandt, at vi ikke skulde kunne lade os lede af Kristi Ideal, fordi det er saa højt, saa fuldkomment og saa uopnaaeligt. Vi kan kun ikke lade os lede af det af den ene Grund, at vi lyver for os selv, bedrager os selv.

Naar vi siger, at vi maa have lettere opfyldelige Forskrifter end Kristi Ideal, fordi vi ellers, uden at naa Kristi Ideal, maa gaa til Grunde i Udsvævelser, saa siger vi ikke egentlig, at Kristi Ideal er alt for højt for os, men at vi ikke tror paa det, og at vi ikke vil bestemme vore Handlinger efter dette Ideal. Naar vi siger, at vi, naar vi først en Gang er faldet, synker dybere og dybere i Udsvævelser, saa siger vi dog dermed kun, at vi allerede i Forvejen var paa det rene med, at

vort Fald med en, der ikke var os jævnbyrdig i Stand og Opdragelse, ikke kunde være nogen Synd, men kun et Tidsfordriv, en Rus, som man ikke ubetinget er nødt til at gøre god igen med det, som vi kalder Ægteskab. Men hvis vi vilde forstaa, at Faldet i sig selv er en Synd, som *maa* sones og kun *kan* blive sonet gennem et uopløseligt Ægteskab og gennem den fælles Virken, som Børnenes Opdragelse kræver, saa kunde heller aldrig mere Faldet blive Aarsag til, at vi gik til Grunde i Udsvævelser.

Er det ikke ganske det samme, som hvis en Agerdyrker ikke vilde betragte den Saaning, som ikke kommer op, som rigtig Saaning og derfor saa paa et andet og tredje Sted, og kun betragte den Sæd, som kommer op for ham, som virkelig Sæd? Et saadant Menneske vilde aabenbart tilintetgøre megen Jord og Sæd og aldrig lære at saa.

Opstil kun Kyskheden som Ideal, gaa kun ind paa den Tanke, at ethvert Fald, begaaet af en hvilken som helst Mand med en hvilken som helst Kvinde, skal være det eneste, for hele Livet uopløselige Ægteskab, saa vil det blive Eder klart, at den Rettesnor, som Kristus har givet, ikke blot er fyldestgørende, men ogsaa den eneste mulige.

„Mennesket er svagt, man maa rette dets Opgaver efter dets Kræfter,“ siger man. Det er akkurat, ligesom vilde man sige: „Min Haand er svag, jeg kan ikke trække nogen Linie, som er ret (∩: den korteste Vej mellem to Punkter), og derfor tager jeg, naar jeg vil trække en ret Linie, for at gøre mig det lettere, en krum eller brudt Linie til Forbillede.“

Jo svagere min Haand er, jo nødvendiggere er det mig tværtimod at have et aldeles fuldkomment Forbillede.

Men vi maa ikke, efter at vi har lært den kristelige Lære om Idealet at kende, bære os ad, som om vi ikke vilde kendes ved den og erstatte den ved udvortes kirkelige Anordninger.

Den kristelige Lære om Idealet er derfor blevet aabenbaret Menneskeheden, for at den til enhver som helst Tidsalder skal være den Rettesnor. Menneskeheden har forlængst gennemlevet de udvortes religiøse Anordningers Periode, og ingen tror den Dag i Dag mere paa dem.

Den kristelige Lære om Idealet er den eneste Lære, som kan lede Menneskeheden. Vi kan og vi maa derfor ikke erstatte Kristi Ideal med udvortes Forskrifter, vi skal derimod holde os dette Ideal i sin hele Renhed fast for Øje, og frem for alt: vi skal tro paa det.

Til den Sejler, der ikke er langt borte fra Strandbredden, kunde man vel sige: „Styr efter dette Højdedrag, efter dette Forbjerg, efter dette Taarn o. s. v.“

Men der kommer en Tid, da Sejlerne har fjernet sig langt bort fra Strandbredden, og da maa og kan deres Kurs kun sættes efter det uopnaeligt fjerne Himmellys og Kompasset, som viser dem Retningen.

Det ene som det andet blev os givet.

Jásnaja Poljána.

Leo Tolstoy.

MARTIN'S HALVKRONE UDGAVE (Et nyt Bind hver Maaned):

1. Bind, Alexandre Dumas fils: KAMELIADAMEN. 5. Oplag.
4. Bind, Alphonse Daudet: SAPPHO. 5. Oplag.
5. Bind, Anthony Hope: FÅNGEN PAA ZENDA. 2. Oplag.
8. Bind, Max Pemberton: SPIONEN FRA KRONSTADT. 2. Oplag.
9. Bind, Edmond About: KAPTAJN BITTERLINS ÆRGRELSER.
11. Bind, Ernst v. Wolzogen: DET TREDJE KØN.
12. Bind, Jerome K. Jerome: TRE MAND I EN BAAD.
13. Bind, Gustave Flaubert: FRU BOVARY. 2. Oplag.
14. Bind, Ivan Turgénjev: FORAARSBØLGER.
15. Bind, George Eliot: SILAS MARNER.
16. Bind, Lermontoff: VOR TIDS HELT.
17. Bind, Oliver Goldsmith: PRÆSTEN FRA WAKEFIELD.
18. Bind, Stepniak: EN NIHILIST.
19. Bind, Paul Bourget: ET KVINDEHJERTE.
20. Bind, Ivan Turgénjev: EN ADELIG REDE.
21. Bind, Grant Allen: HVAD I KØDET ER BAARET.
22. Bind, Wilh. Hegeler: NELLYS MILLIONER.
23. Bind, Gustave Droz: HUN OG HAN — INTIME.
24. Bind, R. Henry Savage: MIN OFFICIELLE HUSTRU.
25. Bind, Fedor Dostojewski: EN HANREJ.
26. Bind, Ivan Turgénjev: RØG.
27. Bind, Rider Haggard: TESTAMENTET.
28. Bind, H. de Balzac: KVINDEN PAA TREDDIVE AAR.
29. Bind, Baronesse Orczy: DEN RØDE PIMPERNEL.
30. Bind, Rudolph Stratz: STAKKELS THEA.
31. Bind, Nathaniel Hawthorne: DET FLAMMENDE BOGSTAV.
33. Bind, Edw. Christianson: MED DEN STÆRKERES RET.
34. Bind, Anthony Hope: RUPERT AF HENTZAU.
35. Bind, Camille Flammarion: STELLA.
36. Bind, Ernst von Wolzogen: DEN GALE KOMTESSE.
37. Bind, Stevenson & Osbourne: DEN FORSVUNDNE ONKEL.
38. Bind, Marcelle Tinayre: I KÆRLIGHEDENS SKOLE.

MARTIN'S STANDARD UDGAVE:

1. Bind, August Strindberg: SKÆRGAARDSFOLK. 2. Oplag.
2. Bind, Leo Tolstoy: KREUTZER-SONATEN. 3. Oplag.
4. Bind, H. de Balzac: EUGENIE GRANDET.
5. Bind, Anatole France: DRONNING GAASEFOD.
6. Bind, Goethe: DEN UNGE WERTHERS LIDELSER.
7. Bind, C. M. Norman-Hansen: DE GLADE SMILS BOPLADS.
8. Bind, Marcel Prévost: PIERRE OG THERESE.
9. Bind, Thomas Mann: HANS KONGELIGE HØJHED.
10. Bind, Saint-Pierre: POVL OG VIRGINIE.
11. Bind, Victor Cherbuliez: META HOLDENIS.
12. Bind, Alfred de Musset: ET BARN AF AARHUNDREDET.
13. Bind, Arthur Schnitzler: FRU BERTHA GARLAN.
14. Bind, Henry Murger: BOHEMELIV.
15. Bind, Pierre Loti: ISLANDSFISKEREN.
16. Bind, Jean Richepin: DANSERINDEN.
17. Bind, Manzoni: DE TROLOVEDE.
18. Bind, Guy de Maupassant: VORT HJERTE.
19. Bind, Marcel Prévost: FYRSTINDEN AF ERMINGE.
20. Bind, Bret Harte: BYENS MÛNDLING.
21. Bind, Ivan Turgénjev: DAGEN FØR.
22. Bind, Victor Hugo: MANDEN SOM LER. (Dobbeltbind).
23. Bind, George du Maurier: TRILBY. (Luksusbind).

